

חקירת ילדים נפגעי עבירה: עקרונות, פרקטיקות מיטביות ואתגרים

סקירה בין-לאומית

פידא ניג'ים-אכתילאת

יואה שורק

אורטל טופורק בר

עריכת לשון: רונית כהן בן-ננון
עיצוב גרפי: אפרת ספיקר

עורכת ראשית: רויטל אביב מתוק

הדוח הוזמן על ידי משרד הרווחה והביטחון החברתי ומומן בסיועו

לציטוט (APA):

ניג'ם-אכתילאת, פ., שורק, י. וטופורק בר, א. (2026). חקירת ילדים נפגעי עבירה:
עקרונות, פרקטיקות מיטביות ואתגרים. סקירה בין-לאומית. דמ-065-26. מכון
מאירס-ג'וינט-ברוקדייל.

מכון מאירס ג'וינט ברוקדייל

ת"ד 3886 ירושלים 9103702

טלפון: 02-6557400

brook@jdc.org | brookdale.jdc.org.il

חקירת ילדים נפגעי עבירה: עקרונות, פרקטיקות מיטביות ואתגרים סקירה בין-לאומית

רקע

חקירת ילדים נפגעי עבירה נמצאת בצומת שבין משפט, רווחה והגנה על ילדים. במדינות רבות פותחו פרוטוקולים, מודלים רב-מערכתיים והנחיות מקצועיות שמטרתם לאסוף עדות מהימנה, מותאמת גיל ומכחיתת פגיעה. בישראל השירות לחקירות ילדים ביקש לערוך סקירה בין-לאומית שתזהה מגמות מרכזיות ופרקטיקות חדשניות ותבחן את מידת התאמתן לישראל.

שיטה

1. סקירה בין-לאומית של ספרות מקצועית ואקדמית ממדינות מערביות, של ספרות אפורה ושל מקורות גלויים. הסקירה נערכה בחודשים מארס-יולי 2025
2. שישה ראיונות עם מומחים וריאיון משלים עם מנהלת השירות לחקירות ילדים ונציגי מטה בישראל. הראיונות נערכו בחודשים אוגוסט-אוקטובר 2025

ממצאים

התאמה לגיל משפרת חקירה

ילדים בגילים שונים מבינים, זוכרים ומתארים אירועים בדרכים שונות. לכן החקירה צריכה להתאים לשפה, לקצב, לרמת ההבנה ולמצב הרגשי של הילד

זיכרון טראומטי אינו תמיד רציף

עדות מקוטעת, לא כרונולוגית או רגשית אינה מעידה בהכרח על חוסר מהימנות. טראומה, גיל והקשר רגשי משפיעים על האופן שבו ילדים שולפים מידע

שאלות פתוחות ובניית אמון הן בסיס

הספרות מדגישה שימוש בשאלות פתוחות, קשר הדרגתי ותיעוד מלא. שילוב זה מחזק את איכות המידע ומכחית השפעה חיצונית על הילד

איכות החקירה תלויה גם במערכת

פרוטוקול טוב אינו מספיק. איכות החקירה מושפעת מהכשרת החוקר, מהדרכה מתמשכת, מתמיכה רגשית, מתיאום בין-מערכתי ומסביבת החקירה

חדשנות מחייבת זהירות

AI, מציאות מדומה, ניתוח הקלטות וכלים תומכים עשויים לשפר הכשרה ובקרה. עם זאת יש להטמיעם בזהירות, בלי לפגוע ברגישות האנושית והאתית של החקירה

חקירת ילדים מיטבית מחייבת שילוב בין ידע מחקרי, התאמה התפתחותית, גישה מודעת-טראומה ותשתית מערכתית תומכת

כיווני פעולה

1

לאמץ ולהטמיע גישה מודעת-טראומה בכל שלבי החקירה

2

לפעול להתאמה תרבותית, חברתית וגילית של פרוטוקול החקירה

3

לחזק הכשרה, הדרכה רפלקטיבית וליווי רגשי לחוקרים

4

לבחון שימוש מבוקר במודל חקירה מרובה ובכלים תומכים

5

לפתח תשתית ידע, בקרה וטכנולוגיות תומכות

רקע

חקירת ילדים נפגעי עבירה היא תחום ייחודי ומורכב המשלב בין צורכי מערכת המשפט ובין ההכרח להגן על רווחתם של הילדים. בשלושת העשורים האחרונים פותחו במדינות רבות הסדרים מערכתיים מגוונים הכוללים הסדרה חוקית, מבנים ארגוניים רב-מערכתיים והנחיות מקצועיות, בצד פרוטוקולים ופרקטיקות ייעודיות שמטרתם להסדיר את חקירת הילדים כהליך כולל. אף שמבנה השירותים, המסגרות החוקיות והכשרת אנשי המקצוע שונים בכל מדינה, האתגרים הבסיסיים משותפים לכולן: שמירה על מהימנות העדות, התאמת תהליך החקירה למאפייניו ההתפתחותיים של הילד וצמצום הפגיעה האפשרית בו במשך ההליך הפלילי. על רקע מגמות אלו, ובמטרה לעדכן את דרכי עבודתו, פנה השירות לחקירות ילדים לצוות המחקר במכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל בבקשה לערוך סקירה בין-לאומית שתזהה מגמות מרכזיות ופרקטיקות חדשניות ותבחן את מידת התאמתן לישראל.

מטרה

לספק מידע ממדינות מערביות על עקרונות הפרקטיקה המיטבית ועל שיטות מבוססות-ראיות של חקירות ילדים במטרה לבחון כיצד אפשר לשלב מידע זה בעבודת השירות באופן שיחזק את איכות החקירות ויתרום להגנה מיטבית על ילדים נפגעי עבירה.

שיטה

נערכה סקירה מעמיקה של ספרות מקצועית ואקדמית ממדינות מערביות. הסקירה נערכה בחודשים מארס-יולי 2025. החיפוש נעשה במנועי חיפוש ובמגוון מאגרי מידע אקדמיים באמצעות שימוש במילות חיפוש הרלוונטיות למחקר. נוסף על כך נערכו שישה ראיונות עומק חצי מובנים עם חוקרים ומומחים שלהם היכרות קודמת עם ההקשר הישראלי או שיתופי פעולה אקדמיים עם חוקרים בישראל. הראיונות נערכו בחודשים אוגוסט-אוקטובר 2025. ראיון נוסף נערך עם מנהלת השירות לחקירות ילדים ונציגי מטה השירות לחקירות ילדים בישראל, במטרה להתעדכן בתהליכי ההתפתחות והעמקת הידע המקצועי בשירות לחקירות ילדים בישראל. ראיון זה שימש מקור משלים להבנת ההקשר הישראלי העדכני.

ממצאים

הסקירה מדגישה כי הבנת ההתפתחות השפתית, הקוגניטיבית והרגשית של הילד היא תנאי הכרחי לניהול ראיונות מותאמים גיל. ראיונות רגישים לגיל ולשלב ההתפתחותי משפרים את מהימנות הדיווח ומפחיתים פגיעה משנית. בנוסף, נמצא כי זיכרונות הילדים מושפעים מגורמים רגשיים, חברתיים והתפתחותיים ועל החוקרים להיזהר מפרשנות יתר של עקביות, פירוט או התנהגות רגשית ומהתייחסות אליהם כאל מדדי מהימנות מוחלטים ולבחון את העדות בהקשר רחב של גיל, חוויה ומצב רגשי.

אף שאין פרוטוקול אחיד לניהול ראיון מיטבי עם ילדים, יש הסכמה רחבה בקרב חוקרים על עקרונות פעולה משותפים: שימוש עקבי בשאלות פתוחות, בנייה הדרגתית של אמון (rapport), תיעוד מלא של ההליך והתאמה תרבותית והתפתחותית לרקע של הילד. פרקטיקות מבוססות-ראיות משפרות את איכות המידע ואת רווחת הילד, אך יעילותן תלויה במימנות החוקר, במבנה הארגוני שבו הוא פועל ובתמיכה המקצועית שהוא מקבל לאורך זמן. שילוב בין פיתוח מקצועי מתמשך ובין טיפוח חוסן רגשי הוא תנאי מרכזי לשימור איכות העבודה, להבטחת מהימנות הראיון ולצמצום שחיקה בקרב אנשי המקצוע.

שיטת המשפט, רמת ההסדרה הלאומית, מידת התיאום המערכתית, מעמדו המקצועי של חוקר הילדים, הסדרת סוגיית ההסכמה ההורית ומיקום הראיון, כל אלו משפיעים על אופן ניהול החקירה, על רווחת הילד ועל תוקף ההליך המשפטי.

המלצות

1 מומלץ לאמץ ולהטמיע גישה מודעת-טראומה בכל שלבי החקירה. ליישומה בישראל נדרשים הצעדים האלה: לספק הכשרה מקיפה ורב-שלבית לחוקרי הילדים; לחזק ולהעמיק את הליווי הרגשי וההדרכה לחוקרי הילדים.

2 מומלץ לפעול להתאמה תרבותית, חברתית וגילית של פרוטוקול החקירה לאוכלוסייה הערבית והחרדית ולפיתוח פרוטוקולים ייעודיים למתבגרים.

3 מומלץ לפעול ליצירת חדשנות פרקטית וטכנולוגית: לשלב טכנולוגיות של בינה מלאכותית ומציאות מדומה במערך ההכשרות לחוקרי ילדים; לפתח כלים אנליטיים מבוססי בינה מלאכותית שינתחו הקלטות ראיונות ולבחון שימוש בטכנולוגיות מתקדמות בראיונות רב-לשוניים.

4

מומלץ לבחון את הרחבת השימוש במודל חקירה מרובה (כמה ראיונות חקירה) ואת האפשרות להטמעה רחבה יותר שלו. תוך שמירה על רצף ואימון והקפדה על עקרונות הגישה מודעת-טראומה.

5

מומלץ לבחון שימוש מבוקר ומובנה בכלים ובעזרים תומכים בראיונות חקירה, כגון ציור, כאמצעי תקשורת משלים בראיונות.

6

מומלץ לפעול לביסוס מערכתי ולשיפור תשתיות שיכלול את הרכיבים האלה: שימור ופיתוח כוח אדם מקצועי; חיזוק מערך המחקר והלמידה והטמעת טכנולוגיות תומכות ניהול ובקרה וחקירה בסביבה בטוחה ומוגנת.

רקע

חקירת ילדים נפגעי עבירה היא תחום ייחודי ומורכב המשלב בין צורכי מערכת המשפט ובין ההכרח להגן על רווחתם של הילדים. בשלושת העשורים האחרונים פותחו במדינות רבות הסדרים מערכתיים מגוונים הכוללים הסדרה חוקית, מבנים ארגוניים רב-מערכתיים והנחיות מקצועיות, בצד פרוטוקולים ופרקטיקות ייעודיות שמטרתם להסדיר את חקירת הילדים כהליך כולל. הסדרים אלו נועדו להבטיח איסוף מידע מהימן ומתאם גיל, תוך כדי צמצום הסיכון לטראומטיזציה משנית. חקירות ילדים מצויות אפוא על רצף שבין דגש משפטי לדגש טיפולי ונשענות על ההבנה כי חקירה איכותית אינה רק כלי לאיסוף עדות קבילה אלא גם אמצעי להגנה על הילד ולמניעת פגיעה נוספת. אף שמבנה השירותים, המסגרות החוקיות והכשרת אנשי המקצוע שונים בכל מדינה, האתגרים הבסיסיים משותפים לכולן: שמירה על מהימנות העדות, התאמת תהליך החקירה למאפייניו ההתפתחותיים של הילד וצמצום הפגיעה האפשרית בו במשך ההליך הפלילי. על רקע מגמות אלו ובמטרה לעדכן את דרכי עבודתו פנה השירות לחקירות ילדים לצוות המחקר במכון מאיר-סג'ווינט-ברוקדייל בבקשה לערוך סקירה בין-לאומית שתזהה מגמות מרכזיות ופרקטיקות חדשניות ותבחן את מידת התאמתן לישראל.

מטרה

לספק מידע ממדינות מערביות על עקרונות הפרקטיקה המיטבית ועל שיטות מבוססות-ראיות של חקירות ילדים במטרה לבחון כיצד אפשר לשלב מידע זה בעבודת השירות באופן שיחזק את איכות החקירות ויתרום להגנה מיטבית על ילדים נפגעי.

שיטה

נערכה סקירה מעמיקה של ספרות מקצועית ואקדמית ממדינות מערביות: אנגליה וויילס, ניו זילנד, אירלנד, איסלנד, נורווגיה, שוודיה, גרמניה, קנדה וארצות הברית. הסקירה נערכה בחודשים מארס-יולי 2025. החיפוש נעשה במנועי החיפוש ובמאגרי מידע אקדמיים שונים Scholar Google, Science of Web, PubMed, ScienceDirect באמצעות שימוש במילות חיפוש הרלוונטיות למחקר. נוסף על כך נערכו שישה ראיונות עומק חצי מובנים עם חוקרים ומומחים שלהם היכרות קודמת עם ההקשר הישראלי או שיתופי פעולה אקדמיים עם חוקרים בישראל. הראיונות נערכו בחודשים אוגוסט-אוקטובר 2025. ריאיון נוסף נערך עם מנהלת השירות לחקירות ילדים ונציגי מטה השירות לחקירות ילדים בישראל, במטרה להתעדכן בתהליכי ההתפתחות והעמקת הידע המקצועי בשירות לחקירות ילדים בישראל. ריאיון זה שימש מקור משלים להבנת ההקשר הישראלי העדכני.

הסקירה נועדה לספק ידע עדכני ומבוסס-מחקר שיתמוך בהתפתחות מתמשכת של הפרקטיקה של חקירות ילדים בישראל. הפרקים הראשונים של הסקירה הדגישו כי הבנת ההתפתחות השפתית, הקוגניטיבית והרגשית של הילד היא תנאי הכרחי לניהול ראיונות מותאמים גיל. ילדים בגילים שונים מציגים הבדלים ביכולות החשיבה, השליפה וההבעה, ולכן על החוקרים להפעיל גמישות ולבחור ניסוחים, קצב ושאלות על פי השלב ההתפתחותי של הילד. ממצאי מחקרים הראו כי ראיונות רגישים לגיל ולשלב ההתפתחותי משפרים את מהימנות הדיווח ומפחיתים פגיעה משנית. נוסף על כך בהיבט הזיכרון נמצא כי זיכרונות הילדים מושפעים מגורמים רגשיים, חברתיים והתפתחותיים. מאפיינים כמו השפעה חיצונית, רמזים מנחים או טראומה משפיעים על יכולת השחזור ועל מבנה הנרטיב. הבנה זו מחייבת את החוקרים להיזהר מפרשנות יתר של עקביות, פירוט או התנהגות רגשית ומהתייחסות אליהם כאל מדדי מהימנות מוחלטים ולבחון את העדות בהקשר רחב של גיל, חוויה ומצב רגשי.

אף שאין פרוטוקול אחיד או נוסחה אחת לניהול ראיון מיטבי עם ילדים, יש הסכמה רחבה בקרב חוקרים על עקרונות פעולה משותפים: שימוש עקבי בשאלות פתוחות, בנייה הדרגתית של אמון (rapport), תיעוד מלא של ההליך והתאמה תרבותית והתפתחותית לרקע של הילד. סקירת פרוטוקולים, מודלים וכלי הערכה לחקירת ילדים מראה כי פרקטיקות מבוססות-ראיות משפרות שיפור ניכר את איכות המידע ואת רווחת הילד, אך יעילותן תלויה במידה רבה במיומנות החוקר, במבנה הארגוני שבו הוא פועל ובתמיכה המקצועית שהוא מקבל לאורך זמן. מכאן נובעת חשיבותה של ההכשרה: הכשרת חוקרי ילדים אינה אירוע חד-פעמי אלא תהליך מתמשך של למידה ותרגול, הכולל הקניית ידע תאורטי, התנסות מודרכת, קבלת משוב שיטתי והדרכה רפלקטיבית. שילוב בין פיתוח מקצועי מתמשך ובין טיפוח חוסן רגשי הוא תנאי מרכזי לשימור איכות העבודה, להבטחת מהימנות הריאיון ולצמצום שחיקה בקרב אנשי המקצוע.

גישות ופרקטיקות בין-לאומיות לחקירת ילדים נפגעי עבירה מעידות על מגוון רחב של הסדרים מערכתיים, משפטיים ומקצועיים במדינות השונות. למרות ההבדלים בין המדינות, עולים מן ההשוואה עקרונות משותפים המעידים על התנאים הנדרשים לחקירת ילדים איכותית, רגישה ומהימנה. איכות חקירת ילדים אינה נגזרת רק מן הפרוטוקול שבו נעשה שימוש או מהכשרתו האישית של המראיין, אלא מן ההקשר המערכתי הרחב שבו מתקיימת החקירה. שיטת המשפט, רמת ההסדרה הלאומית, מידת התיאום בין המשטרה, שירותי הרווחה וגופים נוספים, מעמדו המקצועי של חוקר הילדים, הסדרת סוגיית ההסכמה ההורית ומיקום הריאיון, כל אלו משפיעים על אופן ניהול החקירה, על רווחת הילד ועל תוקף ההליך המשפטי.

1

מומלץ לאמץ ולהטמיע גישה מודעת-טראומה בכל שלבי החקירה. הגישה שואפת ליצור סביבה בטוחה, רגישה, מכילה ותומכת, המפחיתה את הסיכון לטריגרים ומקדמת חוסן ורווחה נפשית לילד ולחוקר. ליישומה בישראל נדרשים הצעדים האלה:

- **לספק הכשרה מקיפה ורב-שלבית לחוקרי הילדים.** ההכשרות יתמקדו בזיהוי הטראומה ובהבנה של השפעותיה על ילדים והתנהגויותיהם בראיונות חקירה; בהענקת פרשנות זהירה ומכבדת לביטויים מילוליים ובלתי מילוליים לרבות דיסוציאציה, חוסר ויסות רגשי וקשיים בשליפה מן הזיכרון. מומלץ שההכשרות יתבססו על שלושה רכיבים: ידע תאורטי, ערכים מקצועיים ומיומנויות מעשיות בקיום שיח עם ילדים.
- **לחזק ולהעמיק את הליווי הרגשי וההדרכה לחוקרי הילדים.** בישראל פועלים כיום מערכי ליווי רגשי קבוצתיים קבועים לחוקרי הילדים, המונחים על ידי אנשי מקצוע חיצוניים לשירות לחקירות ילדים וממוקדים בהתמודדות עם עומסי התפקיד והשפעות החשיפה המתמשכת לתכנים טראומטיים. בצד פעילות זו מומלץ לבחון את הרחבת המענים הקיימים ופיתוח תהליכים משלימים, כמו הדרכות רפלקטיביות תקופתיות, ליווי פרטני ויצירת מסגרות קהילה מקצועית לומדת. כמו כן מומלץ לקדם מחקר שיבחן את תרומת תהליכי הליווי הרגשי הקיימים ואת הצרכים שנתרו ללא מענה, כדי לדייק ולהתאים את התמיכה לרמות שונות של ותק, תפקיד וחשיפה מקצועית.

מומלץ לפעול להתאמה תרבותית, חברתית וגילית של פרוטוקול החקירה ופיתוח פרוטוקולים ייעודיים. לאוכלוסיות שונות נדרשת התאמת פרוטוקול החקירה הנוכחי (NICHD), ועל כן מומלץ לפתח ולהטמיע את הפרוטוקול בהקשרים האלה:

2

- **קהילות מסורתיות.** מומלץ להתאים את פרוטוקול (NICHD) לילדים באוכלוסייה הערבית והחרדית, בשימת לב לנורמות תרבותיות ייחודיות שעלולות לאתגר את ההקשר של החקירה.
- **התאמה גילית.** מומלץ לפתח פרוטוקול ייעודי למתבגרים.

3

מומלץ לפעול ליצירת חדשנות פרקטית וטכנולוגית. שילוב זהיר של טכנולוגיות מתקדמות במערכי החקירה יכול לשפר את הדיוק, להגביר רפלקטיביות מקצועית ולתמוך בלמידה חווייתית של חוקרי הילדים בלי לפגוע בעקרונות הרגישות האנושית והאתית של המקצוע. לפיכך מומלץ:

- **לשלב טכנולוגיות של בינה מלאכותית ומציאות מדומה** במערך ההכשרות לחוקרי ילדים כדי לאפשר תרגול חקירות עם דמויות אווטר מגיבות בזמן אמת, הדמיית סיטואציות רגשיות מורכבות וקבלת משוב מיידי על איכות השיח.
- **לפתח כלים אנליטיים מבוססי בינה מלאכותית** שינתחו הקלטות ראיונות ויבחנו את סוגי השאלות שנשאלו, את מידת ההתאמה לעקרונות הפרוטוקול ואת השמירה על שפה בלתי-מנחה, לשם שיפור רציף של איכות החקירה וההכשרה.
- **לבחון שימוש בטכנולוגיות מתקדמות בראיונות רב-לשוניים כגון מערכת תרגום מרחוק וכלי זיהוי דיבור (ASR)** כדי לתמוך בעבודה עם ילדים הדוברים שפות שונות ולהפחית חסמים תקשורתיים בתהליך הריאיון.

4

מומלץ לבחון את הרחבת השימוש במודל חקירה מרובה (כמה ראיונות חקירה) ואת האפשרות להטמעה רחבה יותר שלו. בעולם המקצועי מתרחש מעבר הדרגתי מתפיסה נוקשה של ריאיון יחיד להבנה כי חשיפה של מידע טראומטי עשויה להתרחש בהדרגה ובזמנים שונים עבור ילדים שונים, במיוחד במקרים מורכבים שבהם יש פגיעה ביכולת המסירה הראשונית של הילד. תנאים ליישום המודל:

- **שמירה על רצף ואמון.** מומלץ שאת הריאיון הנוסף יבצע, ככל האפשר, אותו חוקר שניהל את הריאיון הראשון, כדי לשמר את בסיס האמון שנוצר.
- **הקפדה על עקרונות הגישה מודעת-טראומה.** כל ריאיון נוסף ייערך על פי עקרונות הגישה מודעת-הטראומה באופן מלא הכולל סביבה ידידותית לילדים, מרווח זמן מתאים לאחר הריאיון הראשון ומזעור הסיכון לטראומטיזציה משנית או להשפעה לא רצויה. מטרת הריאיון הנוסף היא לאפשר לילדים הזדמנות נוספת להבהיר פרטים או להשלים פרטים ומידע ובכך להעלות את איכות הראיות.

5

מומלץ לבחון שימוש מבוקר ומובנה בכלים ובעזרים תומכים בראיונות חקירה, כגון ציור, כאמצעי תקשורת משלים בראיונות. יש לפתח תוכנית הדרכה ייעודית שתכשיר חוקרים לשימוש שיטתי ומבוקר בכלי זה. כמו כן מומלץ לבחון שילוב של כלים נוספים המיושמים במדינות שונות בעולם, כגון כרטיסים קוגניטיביים, כדי להעשיר את איכות העדויות. כל זאת תוך כדי שמירה על מהימנות העדות. שימוש זה ייעשה רק על ידי חוקרים שהוכשרו לכך.

מומלץ לפעול לביסוס מערכתי ולשיפור תשתיות. יישום יעיל של חקירות ילדים איכותיות אינו תלוי רק במיומנות האישית של החוקרים אלא במבנה המערכתי, בתשתיות הידע ובתרבות הארגונית התומכת בעבודתם. נדרשת השקעה בביסוס מערך מקצועי-מערכתי שיכלול את הרכיבים האלה:

- **שימור ופיתוח כוח אדם מקצועי.** מומלץ לפתח תוכנית כוללת לשימור חוקרי ילדים ובה מסלולי קידום מקצועיים, הדרכה רפלקטיבית קבועה, קהילה לומדת ותחושת שייכות ארגונית. מומלץ לשלב מערכי תמיכה להפחתת שחיקה, טראומטיזציה משנית ומצוקה מוסרית באמצעות ליווי רגשי, תמיכה עמיתית והדרכה רב-תחומית.
- **חיזוק מערך המחקר והלמידה.** מומלץ להקים יחידת ידע לאומית שתאגד נתונים, מחקרים וניתוחים על חקירות ילדים, לצורך שיפור מתמיד, תיעוד מגמות ויצירת סטנדרטים. יחידה זו תשמש מרכז ידע בין-מערכתי ותספק תשתית לשיתוף ידע, פיתוח הכשרות מתקדמות וחדשנות מבוססת-נתונים.
- **הטמעת טכנולוגיות תומכות ניהול ובקרה.** מומלץ להטמיע טכנולוגיות לניתוח איכותי של ראיונות ולמעקב אחר תהליכי הכשרה ולמידה. כלים אלו יכולים לתמוך בקבלת החלטות מבוססות נתונים ולהבטיח שקיפות, עקביות ואיכות מקצועית לאורך זמן.
- **חקירה בסביבה בטוחה ומוגנת.** חלק ניכר מחקירות הילדים בישראל מתבצעות בעיקר בבתי ספר בשל שיקולי סודיות, דחיפות או חשד המופנה כלפי ההורים. מצבים אלו אינם חריגים, והם מציבים אתגר מקצועי: כיצד להבטיח תנאים המפחיתים לחץ, מצמצמים חשיפה חברתית ומאפשרים ריאיון מודע-טראומה במרחב שאיננו בנוי לתכלית זו. לפיכך מומלץ לפתח הנחיות ונהלים ייעודיים ליצירת סביבה בטוחה במקומות חקירה אלו ולבחון היבטים כגון פרטיות פיזית, הפחתת סימני זיהוי סביבתיים, הכנה רגשית קצרה לפני הריאיון וסיום מקצועי. צעדים אלו נדרשים כדי להבטיח שגם בזירות חקירה מורכבות, שהן חלק מן העבודה היום-יומית, ישמרו עקרונות של בטיחות, רגישות לטראומה ושמירה על רווחת הילד. בצד זאת מומלץ להמשיך ולעודד שימוש במרכזי ההגנה בכל מקרה שבו הדבר אפשרי, שכן הם מספקים מעטפת בין-מקצועית ותנאים מותאמי-טראומה באופן מיטבי. במצבים חריגים שבהם נדרש להביא ילד למרכז הגנה גם ללא ידיעת ההורים, אפשר להיעזר במנגנוני החירום הקיימים בדיון, בכפוף לשיקול דעת מקצועי ושיפוטי ולצורך בהגנה מיידית על הילד. על כן מומלץ לשקול תהליך הדרגתי של הסבת החקירות למרכזי הגנה, תוך כדי שמירה על גמישות המאפשרת חריגות מנומקות כאשר נדרש להגן על סודיות ההליך או על ביטחונן של הילד. שילוב זה בין הגנה על סודיות ובין תנאי חקירה מיטביים יוכל לתרום לאיזון מושכל בין צורכי ההגנה, שלמות ההליך ורווחת הילד.

תוכן עניינים

1	1. מבוא
1	רקע
7	2. מטרת הסקירה
8	3. השיטה
9	4. סקירה בין-לאומית
9	4.1 מאפייני התפתחות, זיכרון ומהימנות העדות בקרב ילדים
23	4.2 פרקטיקות מבוססות-מחקר בחקירת ילדים נפגעי עבירה
35	4.3 הכשרות לחוקרי ילדים: עקרונות הפרקטיקה המיטבית
42	4.4 פרוטוקולים, מודלים וכלים להערכה של חקירת ילדים
46	4.5 גישות ופרקטיקות בין-לאומיות לחקירת ילדים נפגעי עבירה
63	4.6 אתגרים בתחום חקירות ילדים נפגעי עבירה
71	5. מגבלות
72	6. סיכום והמלצות
72	6.1 סיכום
73	6.2 המלצות
78	מקורות
92	נספח: תיאור המרואיינים

רשימת לוחות

11	לוח 1: מאפיינים התפתחותיים, אתגרי חקירה והמלצות יישומיות לחקירה: השפעת השפה והחשיבה על חקירות ילדים, לפי קבוצות גיל
44	לוח 2: פרוטוקולים, מודלים וכלי הערכה לחקירת ילדים
61	לוח 3: מאפיינים מרכזיים של גישות ופרקטיקות לחקירת ילדים במדינות נבחרות

רקע

חקירת ילדים נכגעי עבירה היא תחום ייחודי ומורכב המשלב בין צורכי מערכת המשפט ובין ההכרח להגן על רווחתם של הילדים (Lamb et al., 2007, 2008, 2018). בשלושת העשורים האחרונים פותחו במדינות רבות הסדרים מערכתיים מגוונים הכוללים הסדרה חוקית, מבנים ארגוניים רב-מערכתיים והנחיות מקצועיות, בצד פרוטוקולים ופרקטיקות ייעודיות שמטרתם להסדיר את חקירת הילדים כהליך כולל. הסדרים אלו נועדו להבטיח איסוף מידע מהימן ומותאם גיל, תוך כדי צמצום הסיכון לטראומטיזציה משנית. חקירות ילדים מצויות אפוא על רצף שבין דגש משפטי לדגש טיפולי ונשענות על ההבנה כי חקירה איכותית אינה רק כלי לאיסוף עדות קבילה אלא גם אמצעי להגנה על הילד ולמניעת פגיעה נוספת. על כך מתבססת התפיסה של חקירה כהליך מודע טראומה (Council of the Baltic Sea States, 2022) (trauma-informed); (Powell & Brubacher, 2020).

במדינות סקנדינביה, כגון שוודיה, נורווגיה ואיסלנד, התפתח מודל Barnahus – מרכזי הגנה רב-מערכתיים שבהם נעשית החקירה בצד שירותי רווחה, בריאות ותמיכה פסיכולוגית תחת קורת גג אחת. המודל נועד ליצור סביבה בטוחה ולא מאיימת לילד ולקדם שיתוף פעולה בין כלל הרשויות הרלוונטיות (Council of the Baltic Sea States, 2022). בארצות הברית פועלים מרכזים רב-מערכתיים להגנה על ילדים (CACs – Child Advocacy Centers) במתכונת דומה, והם משלבים ראיונות פורנזיים עם מערך תמיכה רחב לילד ומשפחתו (Rubin, 2023). לעומת מודלים ארגוניים אלו, באנגליה ובוויילס לא אומץ מודל רב-מערכתי אחיד, והפעילות מתבססת על מסגרת ההנחיות הלאומית ABE (Achieving Best Evidence) המספקת עקרונות וסטנדרטים לניהול ראיונות עם ילדים, בהקפדה על שאלות פתוחות, יצירת קשר חיובי עם הילד ותיעוד מלא של ההליך (Ministry of Justice, 2022).

בצד ההסדרים המערכתיים פותחו גם פרוטוקולים מבוססי-ראיות, כגון NICHD (National Institute of Child Health and Human) הנחשב תקן זהב בין-לאומי. פרוטוקול זה מבוסס על עקרונות של שימוש בשאלות פתוחות, התאמות התפתחותיות ובניית אמון (Lamb et al., 2007). מחקרים אמפיריים הראו כי יישום עקבי של הפרוטוקול משפר את איכות העדויות ומעלה את סיכויי הגילוי של הפגיעה (Lamb et al., 2007; Lamb et al., 2018). עם זאת לא כל המדינות אימצו פרוטוקולים אחידים: לדוגמה, בגרמניה יש שונות רבה בין מדינות פדרליות, ולעיתים ראיונות עם ילדים מבוצעים בידי שוטרים ללא הכשרה ייעודית (Lacey et al., 2023).

בצד התפתחות ההסדרים המערכתיים והפרקטיקות, הרחיבה ספרות המחקר את ההבנה בנוגע לאופן פעולתו של זיכרון אצל ילדים, להערכת מהימנות עדותם ולדרכים לצמצום השפעתם של גורמים חיצוניים על איכות הדיווח. הידע שהצטבר מן המחקר השפיע ישירות על עיצוב הפרוטוקולים ועל ההכרה בחשיבות ההתאמות לגיל, לרקע התרבותי של הילד ולמצבו הרגשי (London et al., 2021).

חקירות ילדים בישראל

בישראל חקירת ילדים היא חלק מן ההליך הפלילי ומטרתה להפיק עדות עשירה ומהימנה בשילוב תמיכה בנחקרים והגנה עליהם בעת חקירה והעדה בבית המשפט למען עשיית צדק. המחקר הישראלי הכיר, באמצעות [החוק לתיקון דיני הראיות \(הגנת ילדים\) תשט"ו-1995](#), בצורך להגן על ילדים נפגעי עבירות מין ועבירות של אלימות חמורה. זאת נוכח אופי העבירה, הקשר של הילד עם הפוגע והצורך בכך שהגנת הילד תישקל בנפרד משיקולי ההליך הפלילי.

על פי החוק, חקירת ילדים מבוצעת בידי חוקרים שאינם אנשי משטרה (ברובם עובדים סוציאליים) שרכשו התמחות ברֶאיון ילדים בהליך הפלילי. בתום הכשרתם, ולאחר שקיבלו המלצה מן הוועדה המייעצת למינוי חוקרי ילדים שבראשות נשיאת בית המשפט לנוער, הם מקבלים מינוי לתפקיד משר המשפטים. האווירה בחקירה נינוחה ותומכת, כך שהיא עשויה לקדם את הילד ואת יכולתו לספק את המידע בפירוט ובדיוק. החקירה אף מותאמת לילד מבחינה התפתחותית, שמה דגש בצרכיו ומתחשבת ברצונו ובכישוריו המתפתחים. התשאל בחקירה הוא פתוח עד כמה שאפשר ובלא הכוונה, והעדות משמשת ראייה בבית המשפט. חוקרי הילדים מתעדים את החקירה בצילום, ולאחר החקירה הם מסכמים את העדות ואת התרשמותם מן הילד, מעריכים את מהימנות העדות ומעבירים את סיכומיהם למשטרה.

החוק קובע הסדרים מיוחדים לעניין חקירה והעדה של ילדים שטרם מלאו להם 14 שנים שנפגעו, היו עדים לאחת העבירות המצוינות בחוק או שהם חשודים בביצועה. ההסדרים נקבעו נוכח הקושי הרב הטמון בחקירת ילד צעיר, במיוחד בעבירות חמורות שבוצעו על ידי האחראי לקטין. הסדרים אלו, החורגים מדיני הראיות הרגילים, נועדו לאפשר להגיע לחקר האמת בחקירת ילדים צעירים ולצמצם עד כמה שאפשר את הנזק הנפשי שעלול להיגרם להם בעקבות החקירה ומתן העדות. אחת ההחלטות החשובות הנתונות בידי חוקר הילדים היא האם לאסור את עדות הילד בבית המשפט או להתירה. אם חוקר הילדים אסר את עדות הילד בבית המשפט הוא יעיד במקומו; ואם החוקר התיר את העדות הוא רשאי להתנות את תנאי העדות של הילד (למשל להתיר את עדות הילד בלשכת השופט או עדות ללא נוכחות החשוד), הוא מכין את הילד למתן העדות ומלווה אותו בהליך המשפטי.

אוכלוסיית היעד של שירות לחקירות ילדים וחקירות מיוחדות במינהל של"מ (שיקום, ליווי ומניעה) במשרד הרווחה והביטחון החברתי (להלן: השירות) הם ילדים עד גיל 14: ילדים המעורבים בעבירות מין בתור נפגעים, עדים או חשודים; ילדים המעורבים כנפגעים וכעדים

בעבירות חבלה של ממש, חבלה חמורה, התעללות והזנחה מצד המשפחה או מצד האחראי להם; ילדים עדים לעבירות אלימות חמורה שבוצעו כלפי בן משפחה או בידי בן משפחה; ילדים בני 12–14 המעורבים כנפגעים או כעדים לעבירות רצח, ניסיון לרצח והריגה בתוך המשפחה הגרעינית (אחים/הורים); וילדים עד גיל 12 המעורבים כנפגעים או כעדים לעבירות רצח, ניסיון לרצח והריגה (שלא במסגרת טרור) (צור, 2019). יש לציין כי בעקבות מלחמת חרבות ברזל בוצע [תיקון לחוק דיני ראיות \(הגנת ילדים\), תשט"ו-1955](#) ובמסגרתו הורחבה אוכלוסיית היעד של השירות. במסגרת התיקון נוספו שתי קבוצות זכאיות נוספות: ילדים עד גיל 15 שהיו עדים לעבירות שבוצעו בימי המלחמה הראשונים (7–9 באוקטובר) או שנפגעו מהן וילדים עד גיל 14 שהיו עדים לעבירות טרור המנויות בתיקון החקיקה שלא נכללו בעבר באחריות השירות לחקירות ילדים או שנפגעו מהן.

הקמת השירות כאגף עצמאי, לאחר שלושה עשורים בשירות המבחן, היוותה נקודת מפנה חשובה בתחום. מסקירת העשור של השירותים החברתיים 2009–2018 (צור, 2019) עלה כי הקמת השירות והחלת [חוק הליכי חקירה והעדה בסוף שנת 2005](#) הובילו לעלייה ניכרת בהיקף הפעילות: מספר חקירות הילדים הוכפל, חלה עלייה של 16% בחקירת ילדים נפגעים, ועלה מספר תקני חוקרים הילדים. בצד זאת חלה התפתחות מקצועית וטכנולוגית הכוללת הטמעת מערכת ממוחשבת ("שחקים") ותשתית תיעוד חדשנית. פיתוחים אלו יעלו את תהליכי העבודה ואפשרו קיצור ניכר של ההליך הפלילי.

הדגש המקצועי הבולט בעשור זה היה פיתוח מענים ייחודיים וכלי חקירה המותאמים לצרכים המגוונים של האוכלוסיות הנחקרות. כך למשל, בשנים 2014–2015 עודכן 'מדריך החקירה' – NICHDO שנכתב בשנת 1998¹. עדכון חשוב זה כלל פרוטוקול מועשר בטכניקות תמיכה לעידוד חשיפה והפחתת התנגדויות. פרוטוקול זה נמצא בשימוש כיום, ולא עודכן מאז. נוסף על כך בשנת 2015 פותח מדריך לחקירת ילדים בגיל הרך; ובשנת 2015 פותח גם מדריך לחקירת חשודים צעירים. מגמה שהלכה וצברה תאוצה בעשור זה הייתה הגברת שיתופי הפעולה הרציפים של השירות עם האקדמיה. השירות פיתח כלים מבוססי-מחקר ופרקטיקה מבוססת-ראיות, פרי מחקרים משותפים עם אנשי אקדמיה מומחים בארץ ובעולם (צור, 2019).

מאז פיתוח כלי החקירה המותאמים לאוכלוסיות שונות נערכו מחקרים שונים שבחנו את יעילותם. כך למשל, נבחן הקשר בין תמיכה רגשית להורדת הסתייגות לחשוף את הפגיעה ולעדויות עשירות יותר (Blasbalg et al., 2019). כמו כן נערכה השוואה בין ריאיון סטנדרטי לריאיון תומך (Karni-Visel et al., 2019) ונבחן הקשר בין תמיכה, התנגדות ומסירת מידע ובין השימוש ב'מדריך החקירה המעודכן' (Blasbalg et al., 2018).

¹ בשנת 1998 נוסח לראשונה בישראל "מדריך החקירה" בשיתוף פעולה מחקרי בין היחידה לחקירות ילדים באוניברסיטת חיפה למשרד הבריאות האמריקני – NIH. המדריך מבוסס על ידע מחקרי בתחום הפורנזי ובתחום ההתפתחות הרגשית והקוגניטיבית.

תהליכי התפתחות והעמקת הידע המקצועי בשירות לחקירות ילדים בישראל²

כחלק ממחויבותו המתמשכת ללמידה ולהתפתחות מקצועית, מצוי השירות לחקירות ילדים בתהליך של חידוש והעמקת הקשרים עם הקהילה האקדמית והמקצועית. תהליך זה נשען על מסורת של פיתוח מקצועי לאורך השנים, ומטרתו לחזק את השילוב של פרקטיקות מבוססות-מחקר ושל כלים מתקדמים בתחום חקירות הילדים. במסגרת התהליך מקדם השירות שיתופי פעולה עם חוקרים בעלי מומחיות בתחום ומבקש לבחון את ההתפתחויות האחרונות בעולם בתחום חקירות ילדים על בסיס סקירת ספרות בין-לאומית וראיונות עם מומחים. צעדים אלו נועדו ליצור תשתית ידע רחבה, עדכנית ורלוונטית לפרקטיקה המקצועית של חוקרי הילדים ולתרום למיפוי האתגרים ולהגדרת מטרות ויעדים לתוכנית העבודה והפיתוח של השירות. בכך מבטיח השירות כי חוקרי הילדים יפעלו על בסיס ידע עדכני וסטנדרטים מקצועיים מתקדמים, כחלק ממחויבותו לשמירה על טובת הילדים.

אחד מתהליכי הפיתוח המרכזיים שמקדם השירות כיום הוא פיתוח **פרוטוקול חקירה מודע-טראומה** (trauma-informed investigative protocol). הצורך בפיתוח פרוטוקול כזה הוכר בשירות בשנים האחרונות כחלק ממודעות גוברת להשפעותיה של טראומה על תהליכי דלייה, זיכרון ודיווח של ילדים. עם זאת אירועי שבעה באוקטובר 2023 ומלחמת חרבות ברזל העלו צורך מיידי בהתאמה ייעודית של הפרוטוקול למצבי חירום ביטחוניים שבהם נחקרו ילדים שחוו טראומה אישית במציאות של טראומה קולקטיבית.

נוכח הצורך הדחוף גובש שיתוף פעולה בין השירות ובין מכון חרוב, ובמסגרתו נבחרה קבוצת חוקרים שהוכשרה במיוחד לחקירות ילדים שנכגעו במהלך האירועים או נחטפו וחזרו מן השבי. ההכשרה כללה היבטים תיאורטיים ומעשיים של חקירה מודעת-טראומה, בשילוב של הבנה מעמיקה של השפעת הטראומה על מסירת העדות ועל מהימנותה. בחקירות אלו שולבה לראשונה התייחסות מפורטת למאפיינים טראומטיים בסיכומי החקירה המוגשים לבית המשפט, במטרה לדייק את הערכת המהימנות במצבי קיצון.

בהמשך למהלך זה ממשיך השירות לקדם התאמה רחבה יותר של פרוטוקול ה-NICHD לכלל סוגי העבירות הנחקרות, כך שיכלול עקרונות של גישה מודעת-טראומה (trauma-informed practice) כחלק אינטגרלי מן העבודה המקצועית השוטפת. מהלך זה נמצא בשלבי פיתוח, וטרם הוטמעה המלאה בשטח.

בה בעת חוקרים ותיקים בישראל מיישמים בפועל גמישות מקצועית רחבה יותר בשלבי יצירת הקשר המקדימים של הריאיון, על פי מצבו הרגשי של הילד ויכולתו לשתף פעולה. גמישות זו אינה חלק מפרוטוקול מובנה ואינה מוטמעת שיטתית בשירות אלא נרכשת מתוך ניסיון

² סעיף זה מתבסס על ראיון נוסף שנערך עם מנהלת השירות לחקירות ילדים ונציגי מטה השירות לחקירות ילדים בישראל, במטרה להתעדכן בהתחדשות המקצועית שחלה בשירות מאז שנת 2022 (ראו פירוש בפרק השיטה).

מצטבר של החוקרים ומשמשת שיקול דעת מקצועי בשדה. שימוש זהיר ומושכל בהתאמות מאפשר, במקרים מסוימים, לגייס ילדים המצויים במצוקה או בהתנגדות וליצור תנאים מיטביים להתחלת הריאיון.

השירות מתאפיין **בתשתית הכשרה רב-שכבתית** המבטיחה התמקצעות מדורגת. ההכשרה מתחילה בקורס בסיסי של חמישה שבועות (120 שעות) הכולל בין היתר לימוד החוק, הרציונל והפרוטוקול; הכרת תחום ההתפתחות והזיכרון בילדות; והתנסות מודרכת ברגישות תרבותית. לאחר מכן נמשכת הכשרה פרטנית הכוללת סימולציות עם מדריך מומחה, צפייה בחקירות מוקלטות וכתובת טיוטות חקירה, בצד בקרת איכות שיטתית על כל חקירה. במשך השנה הראשונה מתום הקורס נערכות הכשרות קבוצתיות חודשיות בנושאי ליבה, ובהן חקירות מותאמות לגיל הרך, דינמיקות של אלימות במשפחה, פגיעות מיניות בתוך המשפחה, פגיעות רשת וחקירת חשודים צעירים. רכיב רוחבי נוסף בהכשרות עוסק במיומנויות בין-אישיות (כגון מתן ביקורת וקבלת ביקורת וניהול מחלוקות בתקשורת מכבדת), בצד הדרכה קבוצתית המתמקדת בהתמודדות עם טראומטיזציה משנית ובחיזוק החוסן האישי של החוקרים. בהמשך המסלול, לאחר כשנה וחצי עד שנתיים, החוקרים משתתפים בקורס "חקירות מיוחדות" לאנשים עם מוגבלות (120 שעות), המזכה במינוי לחוקר מיוחד מטעם שר הרווחה והביטחון החברתי. בשנה הרביעית לתפקיד מועבר "קורס חוקרים מתקדמים" (120 שעות) העוסק בסוגיות מורכבות וחקירות שבהן ריבוי פוגעים או מורכבות מערכתיות, לרבות העמקה בנושא העדה בבית משפט. יצוין כי לאורך שנות עבודתו וכחלק מהתפתחותו המקצועית של חוקר ילדים מועברת הדרכה פרטנית שכוללת מעבר על תמלולי חקירה. כך נבנית בישראל מומחיות חקירתית רב-שכבתית המשלבת ידע תאורטי, תרגול מעשי, ליווי מקצועי הדוק ופיתוח חוסן רגשי המעמידה את השירות בשורה אחת עם הסטנדרטים המקצועיים המובילים בעולם.

מאז פיתוח כלי החקירה המותאמים לצרכים המגוונים של האוכלוסיות הנחקרות בשנים 2014–2015, פותחו במדינות רבות דרכי עבודה חדשניות ונצבר ידע מחקרי נרחב על יעילותן. כיום מתבצע שיח מתמשך במדינות שונות על התאמת שיטות החקירה לילדים על פי גילם, הרקע התרבותי שלהם וצורכיהם הרגשיים, בהסתמך על מחקר עדכני, טכנולוגיות חדשות ושיתופי פעולה בין-תחומיים. אף שמבנה השירותים, המסגרות החוקיות והכשרת אנשי המקצוע שונים בכל מדינה, האתגרים הבסיסיים משותפים לכולן: שמירה על מהימנות העדות, התאמת תהליך החקירה למאפייני ההתפתחותיים של הילד וצמצום הפגיעה האפשרית בו במשך ההליך הפלילי.

על רקע מגמות אלו השירות מעוניין לעדכן את דרכי עבודתו, ועל כן פנה לצוות המחקר במכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל בבקשה לערוך סקירה בין-לאומית על חקירת ילדים נפגעי עבירה שתזהה מגמות מרכזיות ופרקטיקות חדשניות ותבחן את מידת התאמתן לישראל. מטרת הסקירה היא לא רק להציג את הידע שנצבר בעולם אלא גם לבחון כיצד אפשר לשלבו בעבודת השירות באופן שיחזק את איכות החקירות ויתרום להגנה מיטבית על ילדים נפגעי עבירה.

מבנה הסקירה

בסקירה שישה פרקים: (1) מאפיינים התפתחותיים, זיכרון ומהימנות העדות בקרב ילדים; (2) פרקטיקות מבוססות-מחקר בחקירת ילדים נפגעי עבירה; (3) הכשרות לחוקרי ילדים; עקרונות הפרקטיקה המיטבית; (4) פרוטוקולים, מודלים וכלים להערכת חקירת ילדים; (5) גישות ופרקטיקות בין לאומיות לחקירת ילדים נפגעי עבירה; (6) אתגרים בתחום חקירות ילדים נפגעי עבירה.

הבהרת מושגית

בישראל, התפקיד של **חוקר ילדים** מעוגן בחוק ומוגדר תפקיד סטטוטורי בעל סמכות חוקית לגביית עדויות מילדים במסגרת **חקירה פלילית** שלה השלכות משפטיות. חקירה זו כוללת מערך של סמכויות, נהלים והסדרים ראייתיים, והיא נועדה לאפשר איסוף עדות קבילה תוך הגנה על רווחת הילד. בספרות הבין-לאומית מקובל להשתמש במונח **"מראיינים פורנזיים"** (forensic interviewers) לתיאור אנשי מקצוע המנהלים ראיונות פורנזיים עם ילדים, גם כאשר אין בידיהם סמכות חוקית ייחודית או תפקיד סטטוטורי מוגדר. מונח זה מתייחס בראש ובראשונה לאקט המקצועי של **הריאיון הפורנזי**, כלומר לאופן ניהול השיח עם הילד, לסוג השאלות, לבניית הקשר ולהתאמות ההתפתחותיות והרגשיות.

בסקירה זו, בהתאמה להקשר הישראלי, ייעשה שימוש במונח **"חוקרי ילדים"** כמונח כולל המתייחס לאנשי המקצוע המבצעים **ראיונות פורנזיים במסגרת חקירות ילדים**. כדי לשמור על בהירות מושגית ולמנוע בלבול בין ההליך המשפטי (חקירה) ובין הכלי המקצועי המרכזי שבתוכו (הריאיון), בסקירה נעשית הבחנה בין המונחים **"חקירה"** ו**"ריאיון"**. המונח **חקירה** מתייחס למסגרת המשפטית-מוסדית שבה מתבצעת העדות, לרבות סמכויות, נהלים והשלכות ראייתיות; המונח **ריאיון** מתייחס לאקט המקצועי של השיח עם הילד, שהוא הכלי המרכזי לאיסוף המידע במסגרת החקירה. כאשר לא מצוין אחרת, המונח **ריאיון** מתייחס לריאיון פורנזי עם ילדים.

חשוב לציין כי בספרות המחקר מקובלת הבחנה בין **מהימנות העדות**, הנתפסת כתלויה במידה רבה באיכות הריאיון ובאופן איסוף המידע, ובין **אמינות העדות**, הנבחנת לרוב בדיעבד במסגרת ההליך המשפטי או באמצעות כלים להערכת תוכן העדות. הבחנה זו עומדת בבסיס הדיון בפרוטוקולים, בפרקטיקות ובכלים המוצגים בסקירה.

עם זאת בפרקטיקה המקצועית יש הבדלים בין מדינות באופן יישום הבחנה זו. בחלק מן ההקשרים ניתוח תוכן העדות משויך להערכת אמינות, ואילו בישראל נהוג לראות בו חלק בלתי נפרד מהערכת מהימנות העדות. בהתאם לגישה זו, מהימנות העדות נגזרת לא רק מאיכות הריאיון ומאופן איסוף המידע אלא גם משימוש בכלים לניתוח תוכן העדות ואופן מסירתה, מהבנת הדינמיקה של הפגיעה ומן ההתייחסות למידת המוטיבציה של הילד לחשיפת האירועים. לעומת זאת אמינות העדות נתפסת כמושג הנבחן בעיקר בדיעבד במסגרת ההליך

המשפטי. במקרים מסוימים, בהקשרים בין-לאומיים שבהם חוקר הילדים אינו הגורם הקובע את מהימנות העדות, עשויים גם כלי ניתוח תוכן לשמש להערכת אימנות; בישראל ניתוח זה נעשה להערכת מהימנות העדות.

בסקירה זו נעשית הבחנה בין גישות ופרקטיקות **מבוססות-מחקר** הנשענות על ידע תאורטי וממצאים אמפיריים מן הספרות, ובין פרוטוקולים ופרקטיקות **מבוססי-ראיות**, אשר נבדקו והוערכו שיטתית במחקרי שדה והראו השפעה עקבית על איכות הריאיון, מהימנות המידע ורווחת הילד.

2. מטרת הסקירה

מטרת העל של סקירה זו היא לספק מידע ממדינות מערביות על עקרונות הפרקטיקה המיטבית ועל שיטות מבוססות-ראיות של חקירות ילדים במטרה לבחון כיצד אפשר לשלב מידע זה בעבודת השירות באופן שיחזק את איכות החקירות ויתרום להגנה מיטבית על ילדים נפגעי עבירה.

הסקירה עוסקת בנושאים האלה:

- **זיכרון ילדות וזיכרון טראומטי בהקשר של חקירות ילדים.** נבחנו שאלות כגון מהו הגיל המינימלי שבו ילדים מסוגלים לשחזר חוויות עבר, כיצד משפיע הזמן שחלף על זיכרון האירוע, ומהם ההבדלים בין טראומה חד-פעמית לפגיעה מתמשכת. כן נדונו מאפיינים של זיכרונות חודרניים, בלבול בזיכרון ועיוותים הנובעים מהשפעה סביבתית או רגשית.
- **פרקטיקות מיטביות בחקירות ילדים.** הסקירה התמקדה בשיטות ריאיון המשלבות איסוף מידע מהימן ושמירה על רווחת הילד, תוך יצירת סביבה תומכת, רגישה ונייטרלית. זהו עקרונות מרכזיים כגון מבנה ריאיון מדורג, שימוש בשפה מותאמת גיל, הימנעות מרמזים מכוונים והקפדה על תיעוד מלא ואחיד.
- **תוכניות הכשרה חדשניות לחוקרי ילדים,** ובפרט שימוש בטכנולוגיות מתקדמות כגון סימולציות אינטראקטיביות, הכשרה מודולרית מקוונת והדרכה מבוססת וידיאו. זהו ממצאים אמפיריים ממחקרים שבחנו את תרומת ההכשרות לשיפור מהימנות הריאיון, איכות הקשר עם הילד וניהול מצבים רגשיים מורכבים.
- **השוואה בין גישות ופרקטיקות בין-לאומיות.** זהו דוגמאות ממגוון מדינות: אנגליה וויילס, ניו זילנד, אירלנד, איסלנד, נרוובגיה, שוודיה, גרמניה, קנדה וארצות הברית, ונערכה השוואה בין בעלי תפקידים המעורבים בחקירה (עובדים סוציאליים, חוקרי ילדים, שוטרים, פסיכולוגים). נוסף על כך נתחו היתרונות והחסרונות של כל דגם ונבחנו הבדלים משפטיים בנוגע למעמד העדות של הילד ולשאלת הופעתו הפיזית בבית המשפט.

3. השיטה

במחקר נעשה שימוש בשני כלים:

סקירת ספרות בין-לאומית. נערכה סקירה מעמיקה של ספרות מקצועית ואקדמית בכמה מדינות מערביות: אנגליה וויילס, ניו זילנד, אירלנד, איסלנד, נורווגיה, שוודיה, גרמניה, קנדה וארצות הברית. הסקירה עוסקת בפרקטיקות מבוססות-מחקר, במאפייני התפתחות וזיכרון אצל ילדים, במהימנות של חקירה, בהכשרות של חוקרי ילדים ובגישות ופרקטיקות של חקירה. הסקירה מבוססת על ריכוז מידע ותובנות ממקורות שונים, ואלו נאספו בחודשים מארס–יולי 2025:

■ מאמרים אקדמיים מן הספרות המקצועית הבין-לאומית כולל סקירות שיטתיות ומטה-אנליזות של מחקרים אמפיריים הבוחנים את יעילותן של פרקטיקות שונות בחקירת ילדים: המאמרים אותרו במנועי חיפוש Elicit ו-Scholar Google, Science of Web (מנוע חיפוש מבוסס AI) ובמאגרי מידע אקדמיים (PsycNet, PubMed, ScienceDirect) באמצעות שימוש במילות חיפוש הרלוונטיות למחקר: child-centered approach; forensic interviewing of children; child witness protection; child-friendly investigation environments; investigative interviewing; child forensic interviewing: best practices, trauma-informed; systematic review

■ ספרות אפורה: דוחות מחקר, מסמכים רשמיים של משרדי ממשלה ורשויות סטטוטוריות ומסמכים רשמיים של ארגוני מגזר שלישי

■ מידע ממקורות גלויים: אתרי אינטרנט של משרדי ממשלה, ארגוני מגזר שלישי, חוקים ותקנות **ראיונות עומק חצי מובנים.** פנייה להשתתפות בראיונות נשלחה ל-18 המומחים המובילים בעולם בתחום של חקירות ילדים אשר אותרו תודות לפרסומיהם המדעיים, להשתתפותם בכנסים מקצועיים ולחברותם ברשתות מחקר רלוונטיות. נענו לבקשה שישה חוקרים ומומחים שהייתה להם היכרות קודמת עם ההקשר הישראלי או שיתופי פעולה אקדמיים עם חוקרים בישראל. ההחלטה לפנות למומחים מובילים בעולם נבעה מן הרצון לגשר בין ידע מחקרי גלובלי ובין צורכי המדיניות והפרקטיקה בישראל.

בסך הכול רואיינו שישה חוקרים מאנגליה, מניו זילנד, מיפן ומישראל המתמחים בחקירות ילדים, בפיתוח שיטות חקירה מיטיביות לעריכת ראיון עם ילדים, בדלייה של מידע ובזיכרון טראומטי. הרקע האקדמי של המרואיינים מגוון: עבודה סוציאלית ופסיכולוגיה קוגניטיבית, חברתית והתפתחותית. הראיונות בוצעו בחודשים אוגוסט–אוקטובר 2025, והם נערכו במתכונת חצי מובנית שאפשרה שילוב בין שאלות מנחות ובין העמקה בנושאים שעלו ביוזמת המרואיינים (למידע על המרואיינים ראו נספח).

ריאיון נוסף נערך עם מנהלת השירות לחקירות ילדים ונציגי מטה השירות לחקירות ילדים בישראל, במטרה להתעדכן בתהליכי ההתפתחות והעמקת הידע המקצועי בשירות לחקירות ילדים בישראל. ריאיון זה שימש מקור משלים להבנת ההקשר הישראלי העדכני.

4. סקירה בין-לאומית

4.1 מאפייני התפתחות, זיכרון ומהימנות העדות בקרב ילדים

חקירת ילדים נפגעי עבירה מצריכה הבנה רב-תחומית של היכולות ההתפתחותיות והקוגניטיביות של ילדים ושל האופן שבו תהליכים אלו משפיעים על עדותם. יכולותיהם של ילדים להבין, לפרש ולתאר חוויות מושפעות ישירות מן השלב ההתפתחותי שבו הם מצויים (Brown & Lamb, 2015). החל מן הגיל הרך ועד גיל ההתבגרות מתפתחים בהדרגה רכיבי השפה, עיבוד המידע, ההבנה החברתית והיכולת לבטא מחשבות ורגשות מורכבים. תהליכים אלו אינם אחידים בין ילדים ואף אינם לינאריים, אך הם משפיעים השפעה מהותית על תגובות הילדים לשאלות, על אופן בניית נרטיב ועל יכולתם לשתף בחוויות שעברו (Cyr, 2022).

ילדים נבדלים ממבוגרים באופן שבו הם תופסים, מעבדים ומשחזרים חוויות, והבדלים אלו משתקפים הן בתוכן דבריהם הן בדרכים שבהן הם מתארים התרחשויות. הזיכרון שלהם ויכולותיהם השפתיות והרגשיות משתנים שינוי ניכר לאורך שנות ההתפתחות, והם משפיעים ישירות על מידת הבהירות, העקביות והדיוק של העדות (Brown & Lamb, 2015). יתרה מזאת, ילדים בגילים שונים נבדלים ברגישותם להשפעה חיצונית ובנטייתם לפתח זיכרונות שגויים, במיוחד כאשר תנאי הריאיון אינם מותאמים ליכולותיהם. לפיכך הבנה של מאפיינים אלו חיונית לכל מי שעוסק בריאיון ילדים, והיא מחייבת התאמה של שיטות החקירה לגיל הילד, לרמת השפה שלו, לבשלותו ולרקע התרבותי שלו. נוסף על כך מחקרים מעידים על הצורך לפתח כלים מתודולוגיים והנחיות מעשיות להערכה מדויקת יותר של מהימנותן של עדויות ילדים, תוך כדי צמצום הסיכון להטיות קוגניטיביות ולהשפעות חיצוניות (Magnusson et al., 2020).

4.1.1 מאפיינים התפתחותיים המשפיעים על החקירה

כאמור יכולותיהם של ילדים להבין, לפרש ולתאר חוויות תלויות במידה רבה בשלב ההתפתחותי שבו הם מצויים. חוקרים מציינים כי שימוש בשפה מורכבת מדי, בשאלות מכוונות, במונחים משפטיים או בניסוחים שליליים עלול להקשות על ילדים להבין את הנאמר או להשיב תשובה מדויקת (Magnusson et al., 2020).

הבדלים עיקריים בין יכולותיהם של ילדים בקבוצות גיל שונות מתוארים להלן:

ילדים בני 3-6: ילדים בגיל זה מתאפיינים בחשיבה קונקרטי, באוצר מילים מוגבל, בקושי בזיהוי זמן ומקום ובתלות גבוהה בסביבה תומכת. קושי בשימוש בכינויי גוף, במילות יחס ובתיאורי זמן עלול לגרום לבלבול הילדים כאשר הם נשאלים שאלות המנסחות ניסוח שלילי או שתחבירן מורכב. זאת ועוד ילדים בגיל הרך עדיין לא פיתחו הרבה סכמות (schemas), והם לא יודעים מה "אמור לקרות" בסיטואציות מורכבות. ההיתכנות שימצאו פרטים כשמשוהו חסר בזיכרון

נמוכה יותר. לעומת זאת מבוגרים נוטים להשלים אוטומטית אירועים חסרים מתוך סכמות קוגניטיביות, גם אם הם לא התרחשו בפועל. תהליך זה עלול להוביל ליצירת **זיכרונות שווא**, כלומר שחזורים שגויים של פרטים או אירועים, שאינם משקפים חוויה אותנטית אלא תוספות שמבוססות על ידע קודם או על ציפיות (Keller-Hamela, 2016; Otgaar et al., 2017, 2022).

מחקרים רבים מראים כי גם ילדים בני 3–6 מסוגלים לתקשר רגשות ורעיונות בדרכים מגוונות ובכך למסור מידע אמין, קוהרנטי ובעל ערך ראייתי, כל עוד הריאיון מתבצע בהתאמה לגילם וליכולותיהם השפתיות והקוגניטיביות ובסביבה תומכת ובטוחה (Brown et al., 2013; Lamb et al., 2007). עם זאת בקרב חלק מחוקרי הילדים עדיין רווחת התפיסה כי ילדים צעירים מתקשים לספק עדות קבילה בשל מגבלות לשוניות, קוגניטיביות ורגשיות, תפיסה שאינה תואמת בהכרח את הממצאים האמפיריים (La Rooy et al., 2009; Powell & Thomson, 2003), ולכן חקירה מותאמת גיל מחייבת שימוש בשאלות פתוחות, בשפה פשוטה וברורה, בקצב איטי המותאם לילד וביחס אמפטי שמאפשר לו להביע חוויות ורגשות בדרכו (Brown et al., 2013; La Rooy et al., 2009; Leach et al., 2017).

ילדים בני 7–10: ילדים בגיל זה מפתחים יכולות שפתיות וקוגניטיביות מורכבות יותר, אך הם עדיין מתקשים בהבנת מושגים מופשטים ובשליטה מדויקת ברצף הזמן. הם מסוגלים לתאר סדר אירועים ולענות לשאלות מורכבות יותר אך זקוקים להכוונה ברורה ולניסוח פשוט. במהלך הריאיון חשוב להקפיד על שימוש בשאלות פתוחות, להימנע משאלות סוגסטיביות, כלומר שאלות המרמזות על תשובה צפויה או על הנחת יסוד מסוימת (כגון הנחת זהות הפוגע או נסיבות הפגיעה) ולתת לילד תחושת שליטה על השיח. גישה זו מסייעת לשמור על אמינות העדות ולמנוע השפעה חיצונית על דיוק המידע (Keller-Hamela, 2016; Leach et al., 2017).

ילדים בני 11–14: בגילי טרום-התבגרות והתבגרות מוקדמת, ילדים מתחילים לפתח חשיבה היפותטית-דדוקטיבית ומסוגלים לבנות קשרים מופשטים, להבין מצבים מורכבים ולהביע רגשות באופן עשיר. הם מסוגלים לבנות נרטיב קוהרנטי, להבין את מטרת החקירה ולשחזר אירועים באופן שמאפשר הפקת מידע מהימן. עם זאת גיל זה מאופיין גם ברגישות גבוהה להקשר רגשי וחברתי: מתבגרים לעיתים קרובות חשים בושה, אשמה או חשש משיפוט חברתי, ורגשות אלו עלולים לעכב גילוי ולהקשות על שיח פתוח (Cyr, 2022).

נוסף על כך יכולותיהם הקוגניטיביות, גם אם הן מתקדמות, עדיין אינן בוגרות לחלוטין, ועדויותיהם עלולות לעיתים להיות חלקיות או לא עקביות, דבר העלול להתפרש (לעיתים בטעות) כחוסר אמינות או כהמצאה. חוקרי ילדים עלולים לטעות בפרשנות של פערים או של שיבושים נרטיביים בלי להתחשב בהקשר ההתפתחותי ובמאפיינים הרגשיים של הגיל. לפיכך חשוב במיוחד בגיל זה לנקוט גישה רגישה, לא שיפוטית ולא פורמלית, המאפשרת תחושת ביטחון, חיזוק תחושת ערך עצמי ובניית אמון (Deck et al., 2024). מחקרם של דיאניסקה ואח' שיח פתוח והפחתת תחושת איום כבסיס לחשיפה אמינה ומוגנת בגיל זה.

לוח 1 מציג את המאפיינים התפתחותיים, אתגרי חקירה והמלצות יישומיות לחקירה לפי קבוצות גיל.

לוח 1: מאפיינים התפתחותיים, אתגרי חקירה והמלצות יישומיות לחקירה: השפעת השפה והחשיבה על חקירות ילדים, לפי קבוצות גיל

מאפיין התפתחותי	האתגר	גילי 3-6	גילי 7-10	גילי 11-14	מקורות
חשיבה קונקרטיה ושפה מילולית	קושי בהבנת מושגים מופשטים ופרשנות מילולית יתרה	להשתמש בשפה פשוטה ומוחשית בלבד	להרחיב אוצר מילים בהדרגה, עם דוגמאות מוחשיות	אפשר לשלב מושגים מופשטים, תוך כדי בדיקת הבנה	Brown & Lamb, 2015; Magnusson et al., 2020
כינויי גוף	בלבול בזיהוי הנמען בכינויים ("הוא", "הם")	להשתמש בשמות קונקרטיים ("אימא שלך") במקום כינויים	לשלב כינויים עם הקשר ברור	לרוב מבינים, אך רצוי לבדוק הבנה במצבים רגישים	Magnusson et al., 2020
מילות יחס ותוארי פועל	בלבול בין מיקומים ("על", "ליד") ובין רצפי זמן ("לפני", "אחרי")	להשתמש במונחי מיקום וזמן פשוטים בלבד	להרחיב שימוש בהדרגה ולוודא הבנה של רצפים	מבינים לרוב, אך חשוב להבהיר מושגים מופשטים	Magnusson et al., 2020
מונחים מורכבים ורבי-משמעות	מילה אחת עם כמה משמעויות ("נגע") ומונחים משפטיים קשים להבנה	להשתמש במילות הילד בלבד ולהימנע ממונחים מופשטים	לחשוף למונחים חדשים ולספק הסבר פשוט	מבינים את רוב המונחים, אך יש לוודא שאין בלבול	Keller-Hamela, 2016; Magnusson et al., 2020
תחביר ומבנה משפט	משפטים מורכבים מקשים על הבנה וריכוז	להשתמש במשפטים קצרים וישירים בלבד	להרחיב בהדרגה אך לשמור על בהירות	יכולים להבין משפטים מורכבים אך יש להעדיף בהירות	Magnusson et al., 2020
שאלות בניסוח שלילי	קושי לענות נכונה על שאלות בניסוח שלילי	להימנע לחלוטין משאלות בניסוח שלילי	אפשר במקרים נדירים, בניסוח פשוט	אפשר להשתמש אך יש להעדיף ניסוח חיובי	Magnusson et al., 2020
יכולות נרטיביות והשלמת פרטים	ילדים צעירים פחות "ממציאים" פרטים אך מתקשים בדיווח קוהרנטי; מבוגרים יותר עשויים להשלים פרטים מן הזיכרון	מידע מוגבל אך לרוב מהימן; רצוי להשתמש בשפה פשוטה ובחזרתיות	יכולת רצף טובה יותר, אך עדיין קיימת מגבלות בהבנת מושגים מופשטים ומושגי זמן שעדיף להסביר אותם	נרטיב עשיר אך רגישות רגשית וחברתית גבוהה שעלולה לעכב גילוי. מומלץ לאפשר שליטה לילד על מידת החשיפה ולהשתמש בשאלות פתוחות ולא מאיימות המעודדות גילוי הדרגתי	Cyr, 2022; Deck et al., 2024; Dianiska et al., 2024; Leach et al., 2017; Otgaar et al., 2017

לסיכום, ראיונות עם ילדים מחייבים רגישות גבוהה למאפייני השפה, החשיבה והרגש האופייניים לכל שלב התפתחותי. ברון ולאמב (Brown & Lamb, 2015) מדגישים כי חקירה מותאמת גיל המבוססת על הבנה מעמיקה של תהליכים קוגניטיביים, שפתיים ורגשיים אינה רק אמצעי להגברת אמינות העדות אלא תנאי בסיסי לשמירה על רווחת הילד ולמניעת רה-טראומטיזציה בעקבות ההליך החקירתי עצמו. התאמה זו דורשת שימוש בשפה פשוטה, שימוש בשאלות פתוחות, בניית אמון הדרגתית ויצירת סביבה בטוחה ומכילה. הבנה זו צריכה לעמוד בבסיס כל הכשרה של חוקרי ילדים ולהנחות את בניית הפרוטוקולים המקצועיים.

4.1.2 מאפייני הזיכרון של ילדים המשפיעים על החקירה

הבנת תהליכי הזיכרון בקרב ילדים היא תנאי יסוד לקיום ראיונות אמינים, בטוחים ורגישים. ראייה אינטגרטיבית שמשלבת בין ידע תאורטי עדכני מתחום חקר הזיכרון ובין פרקטיקות יישומיות של ראיונות עם ילדים חיונית במיוחד כשמדובר בילדים שנפגעו או היו עדים לאירועים טראומטיים. מחקרים מצביעים על כך שהזיכרון אינו תהליך פסיבי של "שליפת עובדות" אלא תהליך דינמי של שחזור שמושפע מגיל הילד, מן ההקשר הרגשי, מן הסביבה, מסוג השאלות ומן האינטראקציה עם החוקר (Arterberry, 2022; Cyr, 2022). על כן להבנת האופן שבו ילדים מעבדים, שומרים ומשחזרים מידע, בייחוד במצבים רגשיים מורכבים, חשיבות מכרעת ביכולת לאפשר מענה חקירתי או טיפולי מותאם, המכבד את מורכבות התהליך הקוגניטיבי והרגשי של הילד.

מאפיינים מרכזיים של תהליכי זיכרון בקרב ילדים (Cyr, 2022):

- 1. הזיכרון הוא תהליך פעיל ומשוחזר.** הזיכרון האנושי, אצל ילדים ומבוגרים כאחד, אינו תיעוד מדויק של המציאות אלא תהליך פעיל של שחזור (reconstruction). בכל פעם שאדם נזכר, הוא בונה מחדש את הזיכרון על בסיס פיסות מידע שנשמרו, בשילוב של ידע קודם, תהליכים קוגניטיביים והקשרים רגשיים וחברתיים (Lamb et al., 2018). עם זאת בקרב ילדים מאפיינים התפתחותיים כמו שליטה מוגבלת בשפה, חשיבה מופשטת שעדיין מתגבשת ותלות גבוהה יותר בסביבה מגבירים את רגישותם לרמזים חיצוניים ולהקשר שבו מתבצעת ההיזכרות. לכן ההבנה שהזיכרון הוא תהליך משוחזר אצל כל אדם אך בעל מאפיינים ייחודיים בגיל הילדות חשובה כדי למנוע את הטעות הרווחת שלפיה ילדים הם עדים "לא מהימנים במהותם". תחת זאת יש לראות בהם עדים שזיכרונם מחייב התאמות מקצועיות וזהירות פרוצדורלית, כפי שנדרש מכל עד המצוי בתהליך של שחזור חוויות מורכבות.
- 2. ילדים מסוגלים לזכור פרטים חשובים, במיוחד אם הם טראומטיים.** מחקרים מצביעים על כך שילדים יכולים לשמר בזיכרונם אירועים חריגים או טעונים רגשית לאורך זמן, כל עוד התקיימו תנאים נאותים בעת ההתרחשות (לצורך קידוד) ובמהלך תהליך ההיזכרות. אירועים טראומטיים, בפרט, נוטים להותיר חותם בזיכרון אך לא תמיד באופן שלם או מסודר: הזיכרון עלול להיות מקוטע, חלקי או משובש ברצף הכרונולוגי, בין היתר בשל עוצמת החוויה הרגשית והאופן שבו המוח מעבד טראומה.
- 3. יכולת הזיכרון מושפעת מן הגיל ומן השלב התפתחותי.** ילדים צעירים, ובייחוד בגיל הרך, עשויים לזכור את עיקרי ההתרחשות אך יתקשו להתנסח ניסוח עקבי, מפורט או מובנה. הזיכרון שלהם נוטה להתמקד בפרטים המרכזיים של האירוע ופחות בשוליו או ברצף המדויק. עם העלייה בגיל, ובמיוחד בגיל בית הספר, משתפרת היכולת לאחסן, לארגן ולשלוף מידע מן הזיכרון. ילדים בוגרים יותר מסוגלים לספק עדויות עקביות ומפורטות יותר, אם כי גם הם עשויים להיות מושפעים מגורמים סביבתיים ובעיקר מאופן השאלה ומתנאי הריאיון.

4. **שחזור טוב יותר כשיש התאמה רגשית ובניית אמון.** יצירת אקלים תומך רגשית (כגון בניית קשר או שיח מותאם רגשית) משפרת את יכולת הילד להיזכר בפרטים ולשתף בהם.
5. **השפעת ניסוח השאלה על אמינות הזיכרון.** ילדים רגישים במיוחד לאופן שבו נשאלות שאלות, והצורה הלשונית יכולה להשפיע במידה ניכרת על התוכן הנשלף מן הזיכרון. שאלות פתוחות, כמו "ספר לי מה קרה" או "מה קרה אחר כך?", מאפשרות לילד לשלוף מידע בטבעיות ובחופשיות ומסייעות לשימור המהימנות של הזיכרון. לעומת זאת שאלות סגורות, כמו "האם הוא נגע בך?", או שאלות מנחות, כמו "הוא כעס כשעשית את זה, נכון?", עלולות לשבש את תהליך ההיזכרות, לעוות את הזיכרון ואף להחדיר פרטים שלא התרחשו בפועל. על כן שימוש עקבי בשאלות פתוחות נחשב פרקטיקה מיטבית בחקירת ילדים.
6. **ראיונות חוזרים.** לעיתים נדרש יותר מריאיון אחד כדי לאפשר לילד להיזכר ולהרגיש בטוח. עם זאת יש להקפיד על תיעוד זהיר ולמנוע חזרה על שאלות שעלולות ליצור זיכרון שווא.
7. **השפעת לחץ ופחד.** פחד, בושה או תחושת איום עלולים לחסום את תהליך השחזור, ולכן הסביבה הרגשית צריכה להיות רגועה, בטוחה ותומכת.
8. **הבדלים בין זיכרון של אירוע חד-פעמי ובין זיכרון של פגיעה מתמשכת.** אירוע חד-פעמי זכור לעיתים באופן ברור יותר, ואילו פגיעות מתמשכות עלולות להיטמע בשגרה, והדבר מקשה על הילד לבודד פרטים בזמן ובמקום.
9. **זיכרון לטווח ארוך לעומת זיכרון לטווח קצר:** תפקוד הזיכרון אצל ילדים, ובפרט היכולת לשמור מידע בזיכרון לטווח קצר ולהעבירו לזיכרון לטווח ארוך, מוגבל יחסית למבוגרים, מה שעלול להשפיע על כמות הפרטים שהם זוכרים. ילדים מסוגלים לזכור פרטים למשך חודשים ואף שנים, אך איכות הזיכרון תלויה בתדירות השחזור, בסביבה התומכת ובהקשר שבו נשמר המידע.
10. **הקשר רגשי לזיכרון.** ילד עלול לעוות את הזיכרון (מבלי להתכוון לכך) כדי להגן על עצמו רגשית, למשל על ידי הפחתת חומרת האירוע או הכחשה חלקית.

תהליך השחזור, כאמור, אינו מבטיח דיוק ולעיתים אף מוביל ליצירת זיכרונות שווא. אחד ממקורות העיוות הנפוצים בזיכרון בקרב ילדים ומבוגרים הוא זיכרון שווא המבוסס על המשמעות הכללית של האירוע (gist-based false memory) ולא על זכירה של פרטים מדויקים. במצב כזה האדם אינו שומר בזיכרונו את פרטי המקרה, אלא את תמציתו או את המובן הכללי שלו. כאשר מידע מסוים נשכח או לא עובד במלואו, המוח נוטה "להשלים את החסר" על פי המשמעות המרכזית של האירוע או לסיבות שהוא מייחס לו. כך עשויים להיווצר זיכרונות שווא. לדוגמה, זכירת פרט או פעולה שלא התרחשו בפועל אך "השתלבו" בזיכרון כנגזרות של ההקשר הכולל (Otgaar et al., 2017, 2022).

עם זאת חשוב להדגיש כי דפוסי יצירת זיכרונות שווא אינם אחידים בכל הגילים. ילדים צעירים שטרם פיתחו סכמות קוגניטיביות מורכבות על העולם נוטים פחות להשלים פרטים

חסרים אוטומטית, ולכן עדויותיהם עלולות להיות דלות יותר בפרטים אך לעיתים קרובות אנתנטיות יותר. מחקרים עדכניים מצביעים על תופעה המכונה "developmental reversal" – מצב שבו ילדים קטנים דווקא מפיקים **פחות** זיכרונות שקריים ממבוגרים בהקשרים מסוימים (Buczel et al., 2024; Otgaar et al., 2022): בפרדיגמות של זיכרון מילולי כמו DRM (Deese-Roediger-McDermott)³, ילדים צעירים נוטים לפחות טעויות משום שעדיין לא פיתחו מערכות סכמתיות מורכבות שיכולות לשמש השלמה לזיכרונות חסרים. לעומת זאת כאשר הגירוי מבוסס על סיפור דמיוני, סרטון רגשי או הקשר חברתי טעון עולה רגישותם של הילדים ליצירת זיכרונות שגויים. ממצאים אלו מדגישים כי הפגיעות להשפעה מסיתה אינה תלויה רק בגיל הכרונולוגי, אלא גם באופי המשימה, בסוג הגירוי ובאופן הצגתו. לעומתם מבוגרים ובני נוער, שלהם מערכות סכמות מגובשות יותר, נוטים להשלים פרטים חסרים מתוך הסתמכות על ידע קודם או ציפיות, מה שעשוי להוביל ליצירת זיכרונות שווא. תהליך זה ממחיש כי דווקא אצל מבוגרים עלולה להופיע פגיעות מוגברת לזיכרונות שווא, ואילו אצל ילדים צעירים הסיכון נובע בעיקר מרגישות להשפעות חיצוניות או לשאלות מנחות (Keller-Hamela, 2016; Otgaar et al., 2017, 2022). תופעה זו מדגישה את הצורך של החוקרים להתייחס בזהירות למבנה הזיכרון אצל ילדים, לבחון עדויות בהקשר התפתחותי ולהבין כי מידע חלקי אינו בהכרח אמין פחות ולעיתים אף משקף נאמנה יותר את מגבלות הזיכרון בגיל צעיר.

4.1.3 מאפייני הנרטיב בעדויות ילדים: הבנה, עיבוד וזיכרון טראומטי

יכולת הילדים לבנות נרטיב, סיפור אישי בעל רצף, ארגון והקשר, הנקראת לעיתים "זיכרון נרטיבי" או "זיכרון אוטוביוגרפי", מתפתחת בהדרגה לאורך שנות הילדות ומושפעת מגורמים קוגניטיביים, שפטיים ורגשיים. ילדים צעירים, כמו גם ילדים שחוו טראומה, עשויים להתקשות בהפקת תיאורים ברורים, מלאים או כרונולוגיים של חוויותיהם. במקרים רבים עדויותיהם כוללות דילוגים, חזרות או תיאורים תחושתיים ולא מילוליים, מאפיינים שלעיתים נתפסים בטעות כסימן לחוסר אמינות, אך בפועל עשויים לשקף את עומק הפגיעה או את השלב ההתפתחותי שבו מצוי הילד (Middleton, 2017). ממצאי המחקרים שיוצגו להלן מדגישים את הקשר בין מאפייני הנרטיב ובין גיל, מצב רגשי וחשיפה לטראומה ואת הצורך בקריאה רגישה של עדויות ילדים ובפרשנות זהירה למאפיינים כמו דילוגים, חוסר עקביות או שימוש חלקי בשפה, מתוך הכרה בכך שקשיים אלו עשויים לנבוע מהתמודדות נפשית או ממגבלות התפתחותיות. הבנה זו היא בסיס חיוני לקיום ראיונות מותאמים, מדויקים ואתיים עם ילדים שנפגעו.

ארטרברי (Arterberry, 2022) מציגה ניתוח מעמיק של תהליך הזכירה אצל ילדים בהקשרים של עדות עדי ראיה, בדגש על השפעת הגיל, השפה, הרגש וסוג השאלות. מחקרה מראה כי ילדים שחוו טראומה עלולים לזכור פרטים מסוימים באופן חד במיוחד, בעיקר את רכיבי הליבה של

³ פרדיגמת דיס-רודיגר-מקדרמוט (DRM) היא כלי קוגניטיבי הממחיש ייצור זיכרונות שווא, שבו נבדקים נוטים לזכור בביטחון רב מילים שלא הוצגו להם.

האירוע (central details), אך בו בזמן הם עלולים להציג עדות מקוטעת, לא מאורגנת כרונולוגית או כזו שכוללת "חורים" בזיכרון. תופעה זו, המכונה fragmented or disorganized narratives, אינה חריגה בעקבות טראומה, אך עלולה להתפרש בטעות כסימן לחוסר מהימנות. גם ויסות רגשי לקוי, שמאפיין לעיתים ילדים לאחר פגיעה, משפיע על שליפת המידע ועל היכולת לתיאור קוהרנטי של החוויה. בהקשר של זיכרון לטווח ארוך נמצא כי ילדים בני 4–8 מסוגלים לזכור אירוע שחזר על עצמו גם לאחר כשנתיים, כאשר האירוע נתפס על ידם חריג או מבודל משגרה. הילדים תיארו את האירוע כייחודי וזכרו פרטים מדויקים, והשגיאות שזוהו נבעו בעיקר מערבוב פרטים בין מופעים שונים של אותו אירוע ולא מהמצאה או מטעות מהותית. ממצאים אלו תומכים בתפיסה ולפיה ילדים יכולים לשמר זיכרונות רבי-משמעות לאורך זמן, במיוחד כאשר יש בידול קוגניטיבי ברור בין אירועים וכאשר השיבוש המרכזי בזיכרון נוגע לאירועים חוזרים ולא לאירוע יחיד (Earhart et al., 2024).

למבנה השאלות, להקשר החברתי ולמצב הרגשי של הילד יש השפעה מכרעת על איכות העדות. שאלות פתוחות מעודדות זיכרון אותנטי ומדויק, ואילו שאלות סגורות או מנחות עלולות לעוות את הזיכרון או להפעיל דמיון. נוסף על כך ילדים נוטים לרצות את המבוגר המראיין אותם, ולכן הם עלולים לשנות את גרסתם לפי רמזים מילוליים ולא-מילוליים, גם בלי לשים לב. ככל שמדובר באירוע רגשי או טראומטי, כך גוברת הרגישות להקשר שבו מתבצע הריאיון. לחץ, חרדה או תחושת אי-ביטחון עלולים להקשות על שליפת זיכרונות, ואילו סביבה תומכת, ניטרלית מבחינה רגשית ומתאמת גיל, כפי שפרוטוקולים איכותיים שואפים לאפשר, משפרת את הסיכוי לחשיפה מדויקת, בטוחה ומהימנה של החוויה (Arterberry, 2022).

מחקרים עדכניים מדגימים קשר הדוק בין מאפייני הנרטיב של ילדים ובין הופעתם ועוצמתם של תסמיני פוסט-טראומה, כאשר קשר זה עשוי להשתנות גם על פי הגיל. למשל במחקרם של מקגווייר ואח' (McGuire et al., 2021) נחקר הקשר בין מאפייני זיכרון טראומטי ובין הופעת תסמיני פוסט-טראומה (PTSD) בקרב ילדים בני 6–13, לאחר אירוע טראומטי חד-פעמי (כגון תאונה) שהוביל לטיפול בחדר מיון. ממצאי המחקר הראו כי דווקא התחושות הסובייקטיביות של בלבול או חוסר ארגון בזיכרון, כפי שדווחו על ידי הילדים עצמם, נמצאו קשורות במובהק לעוצמת התסמינים יותר ממאפיינים "אובייקטיביים" של הנרטיב שנמדדו על ידי חוקרים באמצעות ניתוח נרטיבים ושאלונים מבוססי תצפית. נוסף על כך **עיתוי הריאיון** הוא גורם חשוב נוסף שיש להביא בחשבון. מחקר עדכני של ריד ואח' (Reed et al., 2024) הראה כי גם חודשים ואף שנים לאחר האירוע, איכות הנרטיב נשארת קשורה לרמת התסמינים, וכי ילדים ובני נוער שלהם זיכרונות טראומטיים לא-מאורגנים או טעוני רגש נוטים יותר מילדים שאין להם זכרונות טראומטיים לא מאורגנים לפתח מצוקה ממושכת. ממצאים אלו מצביעים על כך שהיחסים בין מאפייני הזיכרון, הזמן שעבר מאז האירוע, והחוויה הרגשית של הילד מורכבים ומתפתחים לאורך זמן. הממצאים מדגישים כי ניתוח העדות של הילד מחייב התבוננות רגשית ומורכבת לא רק במה שנאמר, אלא גם באופן שבו הדברים נאמרים, בעיתוי ובנסיבות של

ביצוע הריאיון. הבנה זו חשובה במיוחד בהקשר המשפטי, שבו עיתוי הריאיון עלול להשפיע על איכות הנרטיב ועל פרשנות הממצאים.

ממצאים אלו עולים בקנה אחד עם תוצאות מחקרם של מירגולי ואח' (Miragoli et al., 2017) אשר בחנו עדויות של ילדים שנפגעו מהתעללות מינית. המחקר העלה כי ילדים עם תסמיני פוסט-טראומה חזקים נוטים להפיק נרטיבים מקוטעים יותר המאופיינים בדילוגים, בחוסר כרונולוגיה ולעיתים גם בבלבול כללי. עוד נמצא כי גיל הילד הוא משתנה משפיע; ילדים צעירים נטו להפיק עדויות קוהרנטיות פחות מילדים בוגרים. ממצאים אלו מדגישים כי **פירוק נרטיבי אינו מעיד בהכרח על חוסר מהימנות** אלא עשוי לשקף את השפעת הגיל והטראומה על תהליכי עיבוד הזיכרון. לפיכך על החוקרים להיות רגישים להקשרים ההתפתחותיים והרגשיים של הילד ולזהות סימנים לכך שהאופן שבו סיפורו מובא משקף קושי רגשי או קוגניטיבי ולא חוסר מהימנות.

בהמשך לכך, ריד ואח' (Reed et al., 2024) מצאו כי ילדים ובני נוער שנחשפו לאירוע טראומטי חד-פעמי ושדיווחו על זיכרון חודרני או מבלבל יותר היו בסיכון גבוה יותר לתסמיני פוסט-טראומה. חשוב לציין כי ביצועים נמוכים בזיכרון עבודה ובשליטה קוגניטיבית לא נמצאו קשורים ישירות לתסמיני הפוסט-טראומה, אך כן תרמו בעקיפין דרך השפעתם על ארגון ועיבוד הזיכרון של האירוע. ממצאים אלו מדגישים את החשיבות שבהבנת הקשר בין תפקוד קוגניטיבי ובין אופן גיבוש הזיכרון הטראומטי ומחזקים את הצורך בגישה אינטגרטיבית בהערכת מהימנות, הכוללת גם רכיבים קוגניטיביים.

בהקשר זה גרסייה-ריקו ואח' (García-Rico et al., 2024) הדגישו במחקרם את החשיבות של **הערכה קלינית מקדימה לפני ביצוע ריאיון**, במיוחד בעדויות של ילדים נפגעי תקיפה מינית. הערכה כזו מסייעת בזיהוי תסמיני חרדה, דיכאון או פוסט-טראומה אשר עשויים להשפיע על אופן הדיווח של הילד אך לא בהכרח על אמיתותו. החוקרים טענו כי חוסר עקביות בהעברת המידע או אופן העברת המידע (בלבול, קושי בשליפה מן הזיכרון, שפת גוף) עלולים להיות מושפעים מן הטראומה, והם אינם דווקא הטעיה או שקר. לפיכך הם המליצו לשלב מומחים לבריאות הנפש בתהליך החקירה שיבחנו את התפקודים הקוגניטיביים וההקשרים הרגשיים ויבטיחו פרשנות מותאמת לגיל ולרקע הפסיכולוגי של הילד. למשל, לאתר תסמינים רגשיים והתנהגותיים שעשויים להשפיע על התקשורת של הילד; לבחון יכולות קוגניטיביות וזיכרון, כולל רמות קשב, הבנת שאלות ושליפת מידע; ולבדוק אם הילד סובל מהבזקים טראומטיים או מהימנעות, דבר שעשוי להסביר שתיקות, סתירות או חוסר מיקוד בעדות.

הבנת מאפייני הנרטיב בעדויות ילדים, ובפרט האופן שבו טראומה משפיעה על עיבוד וזכירה, מחייבת התייחסות גם להיבטים רגשיים פיזיולוגיים והקשריים המשפיעים על אופן הדיווח. לפיכך, ריאיון עם ילדים נפגעי עבירה אינו יכול להתבסס על הנחות של זיכרון ליניארי ועקבי בלבד, אלא מחייב אימוץ של גישה מודעת-טראומה הרואה בנרטיב תוצר של חוויה מורכבת ולא רק של יכולת דיווח.

גישה זו, אשר התפתחה במקור בתחומי הטיפול והחינוך, מבוססת על ההבנה שטראומה מעצבת את אופן התגובה, הזיכרון והתקשורת עם ילדים. ושואפת ליצור סביבה בטוחה, מכילה ותומכת, המכחיתה את הסיכון לטריגרים ומקדמת חוסן ורווחה נפשית. היא מבוססת על עקרונות של מודעות, אמון, שיתוף פעולה, העצמה ורגישות תרבותית (DeCandia & Guarino, 2015). בהקשר של חקירות ילדים הגישה מציעה מסגרת מקצועית מקיפה לקיום ראיונות עם ילדים שנפגעו. היא מדגישה את הצורך בסביבה בטוחה, מכילה וניטרלית רגשית, בהבנה של תגובות ילדים לטראומה ובפרשנות זהירה ומכבדת של התנהגויות מילוליות ובלתי-מילוליות. היא קוראת לחוקרים לנהוג ברגישות, להימנע ממסקנות פזיזות ולפרש את העדות נוכח הקשריה הרגשיים וההתפתחותיים. הגישה אף מציעה לשלב אנשי מקצוע מתחום בריאות הנפש בתהליך ההערכה כדי להבטיח כי זיכרונות טראומטיים יקבלו מענה מדויק ולא ישובשו עקב הליך חקירה שאינו מותאם (American Professional Society on the Abuse of Children, 2023).

לסיכום, ממצאי המחקרים שהוצגו בחלק זה ממחישים כי זיכרונם של ילדים, ובפרט זיכרון טראומטי, מעוצב על ידי שילוב של ממאפיינים התפתחותיים, קוגניטיביים ורגשיים המשפיעים על אופן הדיווח, על מבנה הנרטיב ועל רמת הפירוט והעקביות. עדויות מקוטעות, חוסר כרונולוגיה או שינויים בגרסה אינם בהכרח סימן לאי-מהימנות אלא משקפים לעיתים פגיעות רגשית, עומס קוגניטיבי זמני או מאפייני גיל. על כן נדרשת הבנה עמוקה של תהליכי הזיכרון בגיל הילדות, כמו גם התאמה של תהליך הריאיון למאפייני האישיים של הילד. נוסף על כך ראיונות עם ילדים, ובייחוד עם מי שנפגעו, הם לא רק כלי חקירה אלא גם תהליך רגשי עדין שבו חובתו של החוקר להבין את הילד מתוך הקשר רחב של חוויה, התפתחות ויכולת. שילוב בין ידע מחקר, גישה טיפולית רגישה ופרקטיקות מבוססות ראיות הוא תנאי הכרחי לקיום חקירה אמينة, מקצועית ובעיקר אנושית.

4.1.4 מהימנות העדות

הבנת מהימנות עדותם של ילדים נשענת בראש ובראשונה על היכרות עם האופן שבו פועל הזיכרון בגיל הילדות. ילדים אינם משחזרים חוויות כפי שמבוגרים עושים זאת, והם עלולים להיות רגישים במיוחד לרמזים חיצוניים, לשאלות מנחות ולנסיבות רגשיות. סוגיית מהימנות הדיווח בראיונות חקירה עם ילדים עומדת במרכז עיסוקם של אנשי מקצוע בתחום המשפט, הרווחה והטיפול, ולה השפעות כבדות משקל על עשיית צדק במקרי פגיעה (Andrews & Lamb, 2014; Brainerd, 2005; Goodman & Melinder, 2007).

סקירה של לונדון ואח' (London et al., 2021) מצאה כי מהימנות העדות אינה תלויה בכוונותיו של הילד וביכולתו לזכור בלבד אלא נובעת ממכלול רחב של משתנים: גיל הילד ושלב ההתפתחות הקוגניטיבית, מאפייני האירוע (למשל, אם היה טראומטי או מתמשך), הזמן שחלף מאז ההתרחשות והאינטראקציות שקדמו לריאיון עם מבוגרים ששאלו אותו על האירוע. משתנים אלו עשויים להשפיע על יכולת השחזור, על אופן ההתנסחות ועל רמת שיתוף הפעולה של הילד עם המראיין.

ראיונות עם ילדים ממלאים תפקיד מרכזי בזיהוי פגיעות ובהתערבות טיפולית ומשפטית. תוקף המידע, אופן ניהול הריאיון והרגישות המופעלת במהלכו, לכל אלו השפעה מכרעת על ההמשך: מהחלטות בית המשפט ועד ההתערבויות הרגשיות שיינתנו לילד. ראיונות אלו מתבצעים בתוך מסגרת משפטית שיש בה דרישות ברורות של קבילות, מהימנות ושמירה על זכויות הילד (Lamb et al., 2007, 2008; Goodman & Melinder, 2007).

אחד האתגרים המרכזיים בביצוע ראיונות עם ילדים הוא היעדר כלי תקף ואחיד להערכת אמינות הזיכרון שלהם. פרוטוקולים כמו NICHD נועדו לשפר את תנאי הריאיון ולצמצם השפעות חיצוניות, אך הם אינם מספקים מענה לשאלת מהימנות העדות עצמה (Lamb et al., 2018). גם כלים קליניים בתחום הטראומה אינם מסייעים בהכרח להערכת אמינות תוכן הזיכרון. היעדר סטנדרט אחיד יוצר תלות בפרשנותם הסובייקטיבית של אנשי מקצוע (שופטים, חוקרי ילדים, פסיכולוגים) אשר לעיתים מסתמכים על קריטריונים כמו עקביות, פירוט או התאמה להקשר, אך פרשנות זו אינה תמיד עקבית או חסרת הטיה, והיא עשויה להיות מושפעת גם מתפיסות מוקדמות בנוגע ליכולותיהם של ילדים צעירים. בעקבות זאת עשויות להתקבל החלטות סותרות בין אנשי מקצוע שונים, על פי הכשרתם, ניסיונם או הנחות היסוד שעל בסיסן הם פועלים (Katz & Kosher, 2020; Gudjonsson et al., 2021). וויליאמס (Williams, 2021) מדגימה היטב את המורכבות בהערכת מהימנות הזיכרון של ילדים והשפעותיה על אמינות העדות בהקשרים משפטיים. מחקרה זיהה שלושה גורמים מרכזיים המשפיעים על הערכת רמת האמינות:

- 1. השפעת מידע מטעה (misinformation effect).** ילדים נוטים יותר ממבוגרים לקבל מידע שגוי, במיוחד כאשר הוא מגיע מדמות בעלת סמכות. נטייה זו נובעת, בין היתר, מרצונם לרצות את המבוגרים ומיכולות שפתיות מפותחות פחות. הם נוטים לשלב מידע כזה בזיכרון האישי שלהם, גם כאשר הוא לא התרחש בפועל. ילדים בגיל הרך רגישים במיוחד להשפעות אלו; בשלב זה של התפתחותם הקוגניטיבית והחברתית זיכרוןם עדיין לא מבוסס דיו כדי להפריד בין מקורות מידע שונים (מקור חווייתי לעומת מקור חיצוני), והם נוטים להאמין למה שנאמר להם על ידי דמות בעלת סמכות. כמו כן כאשר ילדים נחשפים שוב ושוב למידע מטעה, הסבירות שהם יאמצו אותו לתוך נרטיב הזיכרון שלהם גוברת, מה שמעמיד אתגר בפני אנשי מקצוע בתחום החקירה והמשפט.
- 2. היעדר כלים סטנדרטיים.** המחקר הצביע על כך שאין מתודולוגיה מוסכמת להערכת מהימנות זיכרון ילדים, והדבר מוביל לאי-עקביות בפרקטיקות המקצועיות ובקבלת החלטות משפטיות.
- 3. תפיסות מקצועיות.** בקבוצות מיקוד עם אנשי מערכת המשפט הבריטית נמצא כי יש מודעות לפערים ולבעיות בפרקטיקה הקיימת ולפערים בהערכות. על אף הצורך שזוהה בכלים מתוקפים לזיהוי מהימנות של עדות, כיום אנשי מקצוע נאלצים להסתמך על שיקול דעת אישי.

ממצאי המחקר של וויליאמס מדגישים את הצורך בהקפדה יתרה על ניהול ריאיון ניטרלי המבוסס על פרוטוקולים תקפים, תוך כדי הימנעות מוחלטת מהובלת הילד או מחשיפתו למידע שאינו חלק מן הזיכרון הספונטני. נוכח זאת מתחדדת הקריאה לפיתוח כלי הערכה אמין שיאפשר להבחין בין זיכרונות אותנטיים ובין זיכרונות מושפעים. בהיעדרו, הערכת מהימנות העדות נותרת תלויה בפרשנות אישית – מצב אשר טומן בחובו סיכון לעיוות דין, חוסר עקביות בין תיקים דומים, ולעיתים אף פגיעה בילדים עצמם.

ממצאי המחקר של קאסידי ואח' (Cassidy et al, 2020). מצביעים על כך שגם כאשר יש מודעות לפערים בין פרשנויותיהם של אנשי מקצוע שונים, הערכת מהימנות העדות של ילדים ממשיכה להיות מושפעת מגורמים סובייקטיביים. במחקר שנערך בקרב חוקרי משטרה שעסקו בחקירות פגיעה מינית בילדים זוהו שלושה גורמים עיקריים שמשפיעים על הערכת האמינות: **התנהגות הילד במהלך הריאיון**, למשל ביטוי רגשי מוגבר נתפס לעיתים קרובות כאות לאמינות גבוהה, ואילו הבעה שטוחה או ניתוק רגשי עלולים להתפרש כחוסר אמינות; **עקביות הדיווח** הערכת יתר של עקביות כקריטריון לאמינות, אף שמחקרים מראים כי חוסר עקביות עשוי לנבוע מגורמים התפתחותיים ולא בהכרח משקר; **והשפעת סטריאוטיפים או ידע מוקדם** על מהו "ילד אמין". הממצאים מדגישים כי בהיעדר כלי הערכה מתוקפים, אנשי מקצוע עלולים להסתמך על אינטואיציה או על הנחות יסוד שאינן מבוססות ראיות, והדבר עלול להוביל להטיות שיפוטיות ולהשפיע על אופן ניהול התיק ועל קבלת החלטות משפטיות וכאלה הנוגעות לחקירה. נוסף על כך חשוב לשלב הכשרה רב-תחומית המבוססת על ידע מחקרי כדי לשפר את איכות החקירה והערכת העדות, ובכך לתרום להגנה על ילדים ולהבטחת תהליכים משפטיים הוגנים.

זווית נוספת של סוגיית המהימנות עולה ממחקר שבחן כיצד בתי משפט בשוודיה מעריכים עדויות של ילדים בגיל הרך במקרי פגיעה מינית (Ernberg et al., 2018). בתי המשפט נטו לייחס משקל רב לקריטריונים כמו עקביות הגרסה לאורך זמן, ליוזמה של הילד בגילוי ולפרטים חושיים או רגשיים בתיאור האירוע. עם זאת כאשר ניכרה השפעה חיצונית מצד ההורים או המטפלים, האמון בעדות פחת. המחקר חידד את הפער בין הקריטריונים שבהם נעשה שימוש בהערכה משפטית המובססים על ציפייה לדיווח עקבי, יזום ועשיר בפרטים ובין המאפיינים ההתפתחותיים של ילדים צעירים וקרא להתאמת הקריטריונים המשפטיים לגיל הילד ולהכשרה ייחודית לשופטים ולאנשי מקצוע המעריכים עדויות אלו.

מכלול הממצאים ממחיש כי הערכת מהימנות עדותם של ילדים היא משימה מורכבת המושפעת מגורמים קוגניטיביים, רגשיים, התנהגותיים ומשפטיים. חיזוק מהימנות התהליך מחייב שימוש בפרוטוקולים מבוססי-מחקר, הבנה מעמיקה של מאפייני הזיכרון בגיל הילדות והכשרה ממוקדת לכל בעלי התפקידים המעורבים, מן החוקר ועד לשופט הפוסק. חשוב לציין כי במדינות רבות תפקידו של החוקר אינו להכריע בשאלת המהימנות עצמה אלא לספק תיעוד שקוף, עקבי ומבוסס-פרוטוקול של תהליך הריאיון. במסגרת זו האחריות להערכת מהימנות

העדות מתחלקת בין גורמים שונים: החוקר נדרש לתאר בדוח הסיכום את התנהלות הריאיון, את סוגי השאלות שנשאלו ואת תגובות הילד והקשרן ההתפתחותי והרגשי, אך **ההכרעה על מהימנות העדות עצמה נעשית בשלב מאוחר יותר** על ידי גורמים משפטיים (שופטים, מושבעים) או מומחים פסיכולוגיים ופורנזיים שמוזמנים לספק חוות דעת עצמאית. כך למשל, באנגליה ובוויילס, על פי מסגרת ההנחיות הלאומית ABE, החוקרים נדרשים להגיש דוחות מפורטים על איכות הריאיון ולהימנע מהסתמכות על רמזים התנהגותיים של הילד כמדדים למהימנות או לאי-מהימנות של דבריו, אך אינם נדרשים להעריך אם הילד "דובר אמת"; תפקיד זה שמור לבית המשפט, לעיתים בסיוע חוות דעת מומחים (Ministry of Justice, 2022). בדומה, בקנדה ובאוסטרליה חוקרי הילדים מתמקדים בתיעוד תהליך הריאיון ובתנאים שהתלוו לו, ואילו מומחים קליניים או פורנזיים מעריכים את מהימנות התוכן לפי קריטריונים מבוססי-מחקר כמו CBCA (Criteria-Based Content Analysis) או reality monitoring (להרחבה ראו סעיף 4.4). גם במודל הנורדי חוקרי הילדים, שהם אנשי מקצוע שהוכשרו במיוחד (שוטרים, עובדים סוציאליים או פסיכולוגים), אינם קובעים את מהימנות העדות, ותפקידם הוא להשיג עדות מדויקת ואמינה בדרך הוגנת, מקצועית ומקובלת על ידי בית המשפט (Myklebust, 2017).

פרקטיקה זו, שבה ההכרעה על מהימנות העדות נעשית על ידי גורמים משפטיים או מומחים פסיכולוגיים ופורנזיים, מבוססת על ההבנה כי מהימנות אינה תכונה של הילד עצמו, אלא היא מושפעת מן התהליך שבו נאספה העדות (איכות הריאיון, התאמת השאלות לגיל, ההקשר הרגשי וזמן שחלף בין האירוע לריאיון). במדינות סקנדינביה, שבהן הריאיון הראשון מוקלט ומשמש עדות ראשית (על פי מודל Barnahus), נבחנת המהימנות על בסיס ההקלטה ולא על סמך התרשמות סובייקטיבית של החוקר. פקטיקה זו מדגישה שהערכת המהימנות צריכה להישען על שילוב של תיעוד של עדויות, תצפיות מקצועיות וקריטריונים אמפיריים ולא על התרשמות אישית בלבד. תפיסה זו מצמצמת את ההשפעה של גורמים רגשיים או מוסדיים על ההכרעה ומחזקת את ההגנה על הילד, על החוקר ועל תקפות ההליך כולו (La Rooy et al., 2015).

אחד הגורמים המרכזיים המשפיעים על מהימנות הזיכרון הוא שיח עם דמויות משמעותיות ובראשן ההורים. מסקירה שיטתית עולה כי למעורבות ההורים בשיח עם ילדיהם לאחר אירועים בעלי פוטנציאל טראומטי או פלילי יש השפעה ניכרת על אמינות הזיכרונות (Lawson et al., 2018). הסקירה מציעה הבחנה בין שלושה סוגים של הורים: (1) הורים נאיביים (naïve parents) שאינם יודעים מה התרחש בפועל; (2) הורים מיועדים (knowledgeable parents) שמכירים את פרטי האירוע; (3) והורים מוטעים (misled parents) שמחזיקים במידע שגוי. נמצא כי כאשר הורים מוטעים משוחחים עם ילדיהם, יש סיכון מוגבר להיווצרות זיכרונות שווא, בשל שילוב בלתי מכוון של מידע שגוי בזיכרון הילד. לעומת זאת כאשר ההורה נוקט גישה ניטרלית, אם הוא יודע מה קרה ואם לא, עולה הסבירות לדיווח אמין. ממצאים אלו מדגישים את הצורך להדריך הורים טרם קיום ריאיון, במיוחד במצבים שבהם אי אפשר למנוע שיח עם

הילד. הדרכה כזו יכולה למנוע הנחלת מידע שגוי או שיח מובנה מדי ולאפשר לילד לשחזר את האירוע שחזור אותנטי ככל האפשר.

פרט לשאלת קיומם של כלים להערכת מהימנות, עולות גם שאלות על אופן השימוש בפועל במדדים המקובלים בהערכת מהימנות עדותם של ילדים. מחקרם של דנה ואח' (Denne et al., 2020) מציג את החשיבות של הקשיים המושגיים והמעשיים שבהערכת מהימנות עדותם של ילדים, במיוחד במקרים של חשד להתעללות מינית. החוקרים בחנו שלושה מדדים נפוצים שבאמצעותם אנשי מקצוע שופטים את איכות העדות: (1) מושפעות (suggestibility)⁴; (2) סבירות העדות (plausibility); (3) עקביות בין גרסאות (consistency). הם מצאו כי אף על פי שמדדים אלו שכיחים בשיח המשפטי והקליני, השימוש בהם עלול להיות בעייתי ללא פרשנות מושכלת המובנת בהקשר ההתפתחותי.

1. מושפעות (suggestibility) של ילדים כוללת לא רק רמזים ישירים אלא גם גורמים קוגניטיביים וחברתיים עדינים יותר, כגון ציפיות מן הסביבה, סטריאוטיפים ושאלות שמניחות מראש מה התרחש. גורמים אלו עלולים להשפיע השפעה לא-מודעת על אופן השחזור של הזיכרון. הנטייה להשפעה כוללת גם ניסיונות השפעה גלויים כמו הבטחות, איומים או הפעלת לחץ חברתי שיכולים להביא את הילד לשנות את גרסתו בודעין, גם אם הזיכרון עצמו לא השתנה. עם זאת המחקר מדגיש כי הרגישות להשפעה אינה קבועה או אחידה. היא אחרת אצל כל ילד ותלויה בגיל, בהקשר הרגשי ובאופי הסיטואציה, ולכן אי אפשר להסיק אוטומטית שרגישות להשפעה מעידה על אמינות נמוכה. יש לנקוט משנה זהירות בפרשנות, לשמור על עמדה ניטרלית במהלך הריאיון ולהימנע משאלות מנחות. חשוב במיוחד להבחין בין רגישות להשפעה חיצונית, כגון שיחות מקדימות עם ההורים, ובין מאפיינים טיפוסיים לגיל ולשלב ההתפתחותי של הילד.

2. מדד ה"סבירות" של הסיפור, כלומר עד כמה התיאור נשמע הגיוני בעיני המבוגר, זוהה כמקור פוטנציאלי להטיה, שכן הוא נשען על שיפוטם סובייקטיביים של אנשי המקצוע והסתמכות על מה שנראה "הגיוני" בעיני המבוגרים כקריטריון לאמינות. זיכרונות של ילדים עלולים להישמע "בלתי סבירים" רק מפני שהם משקפים חוויות קשות לעיכול או שפה ילדותית. חשוב אפוא לשלב **ידע התפתחותי ופסיכולוגי עדכני** להבנת התוכן שמציג הילד.

3. גם מדד העקביות, אשר נחשב לעיתים סימן מובהק לאמינות, דורש בחינה זהירה. זיכרון של ילדים, במיוחד לאחר טראומה, עלול להיות נתון לשינוי, ולכן שינויים קלים בין עדויות אינם בהכרח סימן לחוסר אמינות. יתרה מזאת, עקביות יתרה עשויה דווקא לרמז על זיכרון מתורגל או מושפע. לכן חשוב לבחון עקביות לא רק בכרטיס אלא גם ברמת התמה המרכזית של הסיפור ולתת מקום להתפתחות נרטיבית טבעית בזיכרון הילד.

⁴ רגישות לשאלות מנחות, מידע מוטעה או לחץ מן הסביבה אשר עלולים לעוות את זיכרונום או עדותם של ילדים.

הכותבים מדגישים את החשיבות של גישה רב-ממדית וזהירה להערכת עדותם של ילדים, גישה שמשלבת ידע התפתחותי וקליני, רגישות להקשר ושימוש בפרוטוקולים תקפים. השימוש בקריטריונים של עקביות, סבירות וחשיפה להשפעה חיצונית צריך להיות מושכל וזהיר כדי לא לקבוע ממצאים שגויים או להטיל ספק במהימנות העדות. פרט לשאלות של תוכן וזיכרון, הערכת מהימנות העדות של ילדים מחייבת גם הבנה של תהליך הגילוי עצמו (disclosure), כלומר מתי, כיצד ומדוע הילד בוחר לחשוף את הפגיעה שחווה (או נמנע מכך). גילוי הפגיעה אינו אירוע חד-פעמי אלא תהליך רגשי, קוגניטיבי וחברתי המושפע ממגוון גורמים. ילדים רבים אינם חושפים את הפגיעה מייד לאחר התרחשותה, ולעיתים עושים זאת רק לאחר תקופה ממושכת, בעקבות שיחה יזומה, שינוי רגשי או התערבות חיצונית. עיכוב בגילוי או חשיפה הדרגתית אינם מעידים בהכרח על חוסר אמינות אלא עשויים לשקף מנגנוני הגנה, פחד, בלבול או מחסור במשאבים רגשיים ובתמיכה מתאימה (Denne et al., 2020).

הגורמים המעכבים גילוי של הפגיעה – מודל אקולוגי בעל שלושה רבדים (Cyr, 2022):

- **הרובד התוך-אישי (intrapersonal)**. ברובד זה נכללים הגורמים הייחודיים לעולמו הפנימי של הילד המשפיעים על נכונותו ויכולתו לחשוף את הפגיעה. ילדים רבים מפנימים תחושות של אשמה ובושה וחשים אחראים למה שקרה, מתוך פחד לאכזב את סביבתם, תחושת פגם עצמי או מחשבה שהם היו יכולים למנוע את הפגיעה. תחושות אלו עלולות לעכב חשיפה ואף להביא להכחשה חלקית של האירוע. נוסף על כך ילדים מפעילים לעיתים מנגנוני הגנה פסיכולוגיים כמו הדחקה, פירוש מחדש של האירוע כ"לא רציני" או אובדן אמון בסיסי באחרים, מה שמוביל להימנעות משיתוף. גם לחוסר בשלמות התפתחותית תפקיד מרכזי: ילדים צעירים חסרים לעיתים ידע בסיסי על מיניות, אינם מבינים את גבולות המותר והאסור וחווים בלבול בנוגע למשמעות המצב הפוגעני. הם גם מוגבלים באמצעי הביטוי העומדים לרשותם, הן מבחינת שפה ואוצר מילים הן מבחינת יכולת לבנות נרטיב קוהרנטי. לעיתים קרובות ילדים צעירים אינם מבינים שהחוויה שעברו היא בכלל פגיעה, ולכן אינם מנסים לגלות אותה. ברובד זה מתבטא בבירור הקונפליקט הפנימי בין הצורך לשתף ובין הקושי הפסיכולוגי והקוגניטיבי לעשות זאת.
- **הרובד הבין-אישי (relational)**. ברובד זה נכללים דפוסים של אלימות ותפקוד לקוי במשפחה, המתבטאים בתחושת חוסר ביטחון, פחד מתגמול או נקמה ורצון להגן על אחרים גם במחיר הקרבה עצמית. רובד זה מתאפיין בדינמיקות מורכבות של כוח, מניפולציות, איומים ו"חוק השתיקה" המשפחתי או הקהילתי, המנרמל הימנעות מדיבור על פגיעה ומחזק את חששו של הילד מהשפעות החשיפה, היוצרים קשר רב-פנים בין הילד ובין הפוגע. נוסף על כך ילדים עשויים להיות מודעים להשפעה האפשרית של החשיפה, כגון שינוי באופן שבו אחרים יתפסו אותם, חשש מהפעלת גורמי סמכות או פחד מהשפעות חברתיות ומשפחתיות, ולכן להימנע מלדבר על החוויה.

■ **הרובד החברתי-תרבותי (sociocultural).** ברובד זה מתבטאים כוחות רחבים יותר של החברה והתרבות, המשפיעים על יכולתו של הילד לחשוף פגיעה ועל אופן ההתייחסות לסיפורו. סטיגמות סביב ילדים שנפגעו עלולות להביא לבושה, לאשמה או לחשש מדחייה חברתית. נורמות מגדריות מקבעות לעיתים תפיסות ולפיהן ילדים, ובמיוחד בנים, אמורים להיות "חזקים" ולא לחשוף חולשה או תפיסות שמקטינות בחומרתן פגיעה בתקופת הילדות. נוסף על כך תרבויות מסוימות מתאפיינות בטאבו סביב מיניות או סביב שיח על אלימות במשפחה, מה שמקשה על פתיחות ועל מתן לגיטימציה לילד לדבר. פרט לכך חוסר נגישות של שירותים ייעודיים מבחינה גאוגרפית (למשל ביישובים קטנים או מרוחקים), לשונות ותרבותית מגביל את יכולת הילדים והמשפחות לקבל תמיכה מתאימה. גם בהיעדר שיח ציבורי גלוי ורחב על פגיעה מינית או אלימות, ילדים עלולים לחוש שהחוויה שלהם "אסורה" או "בלתי ניתנת לדיבור", תחושה שמעמיקה את ההסתרה ואת הפגיעה.

המודל האקולוגי ממחיש כיצד נסיבות חיון של הילד ברמה האישית, המשפחתית והחברתית עשויות לעכב או למנוע את הגילוי, ובכך להשפיע על האופן שבו עדותו תתפרש. ההכרה במורכבות זו חיונית לצורך הערכת מהימנות מדויקת, רגישה ומותאמת הקשר.

לסיכום, הערכת מהימנות עדותם של ילדים היא תהליך מורכב המשלב ידע אמפירי עדכני, רגישות התפתחותית ושיקול דעת מקצועי. עדותם של ילדים אינה יכולה להיבחן באותם אמצעים המשמשים להערכת עדותם של מבוגרים. כפי שצוין, זיכרוןם של ילדים פועל באופן שונה מזה של מבוגרים, והוא מושפע מגיל, מנסיבות רגשיות כמו טראומה ומהקשרים חברתיים. קריטריונים מקובלים להערכת מהימנות העדות, כגון עקביות, סבירות והיעדר השפעה חיצונית, דורשים פרשנות זהירה ומודעות להטיות סובייקטיביות ולמגבלות כלי ההערכה הקיימים. פרט לכך עצם נכונותו של הילד לחשוף את הפגיעה תלויה בגורמים אישיים, בין-אישיים ותרבותיים, אשר עשויים לעכב את הדיווח או לעצב את אופן הצגתו. לכן מהימנות אינה נבחנת רק בתוכן העדות אלא גם בתהליך הגילוי, באופן התנהלות הריאיון ובתגובות הסביבה. ההבנה של כל הגורמים הללו חיונית לצורך קיום ראיונות איכותיים, רגישים ומבוססי-ראיות, שיכבדו את מורכבות החוויה של הילד ויבטיחו מענה הולם – משפטי, טיפולי וחברתי.

4.2 פרקטיקות מבוססות-מחקר בחקירת ילדים נפגעי עבירה

בשלושת העשורים האחרונים חלה התקדמות של ממש בפיתוח גישות חקירה הנשענות על ממצאים אמפיריים מתחומי הפסיכולוגיה, המשפט והמחקר ההתפתחותי. שלא כמו הדימוי הרווח של ריאיון כזירה לאימות גרסאות, גישות עדכניות שמות דגש **בתנאי החקירה** כגורם מכריע לאמינות העדות ולרווחת הילד. יותר ממדידת "אמת" או "שקר", עולה הצורך בהפחתת דחק, בבניית אמון וביצירת מרחב בטוח המאפשר לילד לחשוף מידע בדרך אותנטית. התקדמות

זו באה לידי ביטוי בגישות כגון חקירה מוכוונת טראומה (trauma-informed interviewing), שלפיהן הילד הוא לא רק מי שמעיד אלא גם מי שעשוי לשאת פגיעה רגשית ניכרת במשך הליך החקירה. על כן גישות אלו מבקשות להתאים את מהלך הריאיון ליכולותיו הרגשיות, הקוגניטיביות והחזויות של הילד (American Professional Society on the Abuse of Children, 2023).

פרק זה מתבסס בעיקר על שני מסמכי מפתח: מסמך עמדה עדכני של **האגודה האירופית לפסיכולוגיה ומשפט** EAPL (European Association of Psychology and Law) (Korkman et al., 2024), הכולל המלצות מבוססות-ראיות לקיום ראיונות עם ילדים בדגש על חקירות של פגיעה מינית ופיזית; ומסמך הנחיות שפרסמה **האגודה האמריקנית למניעת התעללות בילדים** APSAC (The American Professional Society on the Abuse of Children) שמטרתו להנגיש ידע מחקרי ולפתח על בסיסו כלים יישומיים עבור אנשי מקצוע הפועלים בממשק שבין טיפול, משפט ורווחה. בצד מסמכים אלו יוצגו ממצאים נוספים ממחקרים אמפיריים שצוטטו בפרק הקודם כדי להציע מיפוי מעודכן של עקרונות הפרקטיקה המיטבית. להלן הפרקטיקות המומלצות:

1. הקפדה על ריאיון מבוסס-מחקר

ראיונות במקרים של חשד לפגיעה בילדים צריכים להתבצע על פי פרוטוקולים מבוססי-מחקר, כגון פרוטוקול NICHD (Lamb et al., 2007; Lamb et al., 2008), אשר מדגישים את הצורך באיסוף מרבי של מידע רלוונטי באמצעות ניהול ריאיון בלתי מנחה, מותאם התפתחותית ורגיש לצרכי הילד. אף שפרוטוקולים שפותחו עבור מקרים של פגיעה מינית או פיזית בילדים עשויים לדרוש התאמות במקרים מסוגים אחרים, כמו חקירות פליליות אחרות או מקרים שבהם הילד הוא החשוד, עקרונות היסוד של ריאיון מותאם גיל תקפים בכל הליך משפטי שבו נשמע קולו של הילד. פיתוחם של פרוטוקולים אלו נבע בין היתר מהבנה הולכת ומעמיקה של מגבלות הזיכרון של ילדים, מדפוסי גילוי מורכבים ומריבוי מקרים מתוקשרים שבהם חקירה רשלנית הובילה לעיוותים משמעותיים בהליכי החקירה ובהערכת הראיות (Magnusson & Ernberg, 2024). עם זאת יש שונות רבה בין פרוטוקולים שונים, הנובעת מהבדלים תאורטיים בגישות לריאיון ומדגשים מגוונים של שלבי התהליך או סוגי השאלות. חלק מן שיטות החקירה הקיימות עדיין אינן מתוקפות אמפירית, ולפיכך ההמלצה הברורה היא להתבסס על פרוטוקולים מבוססי-מחקר, המאפשרים לאסוף מידע אמין ומדויק ולהפחית פגיעה משנית בילד (Korkman et al., 2024; American Professional Society on the Abuse of Children, 2023).

2. השלב המקדים: הכנה לריאיון

בשלב המקדים של הריאיון, עוד לפני החלק העוסק בעיקרי האירוע, על החוקר לבצע מגוון פעולות שנועדו למקסם את היעילות של הריאיון ולבסס קשר בטוח עם הילד. בשלב המקדים יש

חשיבות רבה לבניית קשר ראשוני שמבוסס על אמון, אמפתיה ובהירות תקשורתית (rapport) (Brubacher & Powell, 2024). על החוקר לוודא שהילד מבין את מטרת הריאיון, מכיר את כללי התקשורת ומרגיש בנוח להביע חוסר ידיעה או בלבול, וזאת כדי לצמצם את ההשפעות האפשריות של בלבול מושגי, נטייה לרצות או השפעות חיצוניות על איכות העדות. ההנחיות המקובלות כוללות הדגשת החשיבות של אמירת אמת, תרגול הבנה של שאלות, עידוד לתיקון טעויות מצד המראיין והבהרה שהילד מתבקש לדווח רק על מה שחווה אישית. בניית קשר ראשוני עם ילדים בגילי בית ספר יסודי ותחילת גיל ההתבגרות (10–14) דורשת רגישות גבוהה. ילדים בגילים אלו נוטים להיות רגישים במיוחד לביקורת, סמכותיות או שיפוטיות, ועל כן חשוב שהשיח יישאר לא פורמלי, ניטרלי ופתוח. מומלץ לפתוח בשיחה על נושאים כלליים ומוכרים, להסביר בבירור את כללי הריאיון ולהדגים בעזרת תרגול כיצד לומר "אני לא יודע" או כיצד לעצור ולבקש הבהרה. שימוש בשיקוף חיובי, שמחזק את תחושת השליטה והביטחון של הילד אך נעדר מחמאות על תוכן העדות, נחשב רכיב מרכזי בשלב זה (Ministry of Justice, 2022; Talwar et al., 2025).

ממצאים עדכניים והנחיות מקצועיות חדשות מצביעים על כך שבמקרים רבים, ובמיוחד כאשר מדובר בילדים צעירים או בילדים שנפגעו במסגרת קשר מתמשך, יש צורך **בבניית אמון מתמשכת לאורך כמה מפגשי ריאיון**, ולא רק בתחילת ריאיון יחיד. בהנחיות המעודכנות של האגודה האמריקנית למניעת התעללות בילדים (American Professional Society on the Abuse of Children, 2023) מודגש הצורך בגישה גמישה בנוגע למספר הריאיונות. בניגוד לעמדה מסורתית שדגלה בריאיון יחיד, ההנחיות החדשות מזהירות מפני מדיניות נוקשה וממליצות לבחון את הצורך בריאיונות נוספים על פי נסיבות המקרה.

גישה זו מתבססת על ההבנה שתהליך הגילוי אצל ילדים עשוי להיות הדרגתי, במיוחד בקרב ילדים צעירים או מי שנפגעו במסגרת קשר מתמשך עם הפוגע, כאשר הילד מפגין רתיעה ראשונית או קושי רגשי, כאשר מידע חדש מתגלה או כשפרטים מסוימים שנחשפו זקוקים להבהרה. לפיכך כאשר יש הצדקה מקצועית, מומלץ לאפשר ריאיונות מרובים, ובלבד שהם מתבצעים לפי כרוטוקול מסודר, מתועדים במלואם, מתואמים עם כלל הגורמים הרלוונטיים ונעשים מתוך שיקול דעת לטובת הילד (Duron & Remko, 2020; American Professional Society on the Abuse of Children, 2023).

ממצאים אמפיריים מחזקים מגמה זו. מחקר עדכני בחן את ההשפעה של בניית אמון על איכות הריאיונות החוזרים. החוקרים מצאו כי ילדים ששוחחו עם חוקרי ילדים שהשקיעו בבניית אמון בכל אחד מן הריאיונות (ולא רק בראשון), נטו למסור מידע מפורט יותר, הרגישו נינוחים יותר ושיתפו פעולה בתהליך. במחקר אף הודגשה חשיבות ההמשכיות וביצוע הריאיונות על ידי אותו חוקר, שכן הדבר תרם לחיזוק הקשר ולהגברת הסיכוי לחשיפה מלאה ומדויקת של מידע רגיש. המחקר הדגיש כי בניית אמון אינה פעולה חד-פעמית אלא תהליך מתמשך, הדורש נוכחות עקבית, שפה מותאמת ושמירה על מסגרת בטוחה לאורך כל שלבי החקירה (Waterhouse et al., 2023).

3. שימוש בגישה ניטרלית ובדיקת השערות

אחד האימונים המרכזיים על ניהול ריאיון איכותי עם ילדים הוא קיומה של **הטיית מראיין**, נטייה לא מודעת לחפש אישושים להשערות מוקדמות ולהמעיט בערכם של פרטים שסותרים את תפיסת החוקר (Huang & Bull, 2021; O'Donohue & Cirlugea, 2021). הטייה זו משפיעה לא רק על ניסוח השאלות והנושאים שבהם מתמקד הריאיון אלא גם על אופן פרשנות המידע שעולה, אשר לעיתים מונעת בחינה רצינית של הסברים חלופיים לתיאור הפגיעה (Rohrbaugh et al., 2016). חשוב להבהיר שמדובר בתהליך קוגניטיבי טבעי, ולא בהכרח תוצאה של רשלנות, אך הוא עלול לשבש את מהימנות המידע, לפגוע באובייקטיביות הריאיון, ולפגוע בזכויות הילד ובהוגנות ההליך (Korkman et al., 2024).

חיזוק סלקטיבי הוא מנגנון שמעלה את פגיעות הילד להשפעה על התוכן המדווח, במיוחד כאשר הוא מלווה בהטיות מצד החוקר או בשאלות מטעות. נמצא כי חיזוק זה עשוי להתבטא בין השאר גם באופנים חיוביים כמו הבעת שבח, מתן חיזוקים מילוליים, הענקת תגמולים או רמיזות לכך שהילד חכם או אמיץ. תופעה זו עלולה להוביל לסתירות בעדויות, למשל כאשר ילדים משנים את תשובותיהם לשאלות סגורות (כגון כן/לא) או כאשר הם נשאלים את אותה שאלה בראיונות חוזרים (Cyr, 2022). עוד נמצא כי **רגשותיהם של החוקרים** עצמם עלולים להשפיע על מהלך הריאיון. מחקרם של מגנוסון ואח' (Magnusson et al., 2021) השווה ראיונות עם חשודים בשוודיה ובנורווגיה ומצא הבדלים ניכרים במטרות, בטקטיקות ובתגובות הרגשיות של החוקרים. חוקרים שוודים נטו להדגיש השגת הודאה ולעיתים נקטו גישה עימותית, ואילו עמיתיהם בנורווגיה הדגישו איסוף מידע חדש ונקטו גישה עימותית פחות. נמצא כי רגשות כמו כעס, תסכול או לחץ, גם כשהם לא באים לידי ביטוי בגלוי, משפיעים על אופי השאלות ועל היחס לנחקר. ממצאים אלו מדגישים את החשיבות של **הכשרה רגשית לחוקרים**, הכוללת זיהוי הטייות אישיות והפרדה בין רגשות לתהליך החקירה עצמו.

כדי ליישם את עקרונות הריאיון המבוססים על פרוטוקול NICHD, משטרת נורווגיה מדגישה את הצורך בשימוש עקבי **בהזמנות פתוחות** (open invitations) ובפניות כלליות ולא מנחות המאפשרות לילד להוביל את הסיפור. דוגמאות לכך הן בין היתר "ספר לי מה קרה" או "תמשיך לספר לי", המכוונות ליצירת דיווח אותנטי ולא מנחה (Johnson et al., 2024). אף שמדובר בעיקרון בסיסי וברכיב מהותי בהכשרת חוקרי ילדים, מחקר עדכני שנערך בנורווגיה (Johnson et al., 2025) מצא כי רק 4% מן השאלות בראיונות עם ילדים בגיל הרך היו הזמנות פתוחות. רוב השאלות היו ממוקדות ואף מנחות, ולעיתים הובילו להחמצת הזדמנויות לחשיפה ספונטנית. החוקרים הדגישו כי הפער אינו נובע מהיעדר ידע אלא מקושי ליישם בפועל את עקרונות הפרוטוקול בתנאי עומס ולחץ והמליצו על הכשרות מתקדמות שיתמקדו בתרגול עקבי של שאלות פתוחות כחלק מגישה מודעת-טראומה ומבוססת אמון.

מסיבה זו, פרוטוקולים מבוססי-ראיות ממליצים על גישה פתוחה וניטרלית: ניסוח שאלות המאפשרות מגוון תשובות, הימנעות מהנחות מוקדמות ובחינה מודעת של תרחישים חלופיים.

כך, למשל, במקום לשאול "מי עשה לך את זה?", יש לשאול שאלות כלליות כמו "קרה משהו שגרם לך להרגיש לא בנוח?" או "מה קרה אז?" שמאפשרות לילד לספר על חוויה בלי להיות מונחה לכיוון מסוים. גישה זו אינה רק אמצעי מקצועי, היא חיונית לשמירה על מהימנות העדות, להפחתת יצירת זיכרונות שווא וליצירת סביבה בטוחה רגשית עבור הילד, אשר ממילא רגיש מאוד לרמזים מילוליים ולא מילוליים מצד מבוגרים (Lamb et al., 2007; Lamb et al., 2008).

מחקר מטא-אנליטי מקיף (Lavoie et al., 2021) התבסס על 35 מחקרים אמפיריים ובחן את השפעתן של עקרונות ריאיון מרכזיות בראיונות פורנזיים (בניית אמון ושימוש בשאלות פתוחות) על חשיפת מידע רגיש בקרב ילדים. מטרת המחקר הייתה לבחון עד כמה עקרונות אלו תורמים להגברת שיתוף המידע מצד ילדים ולבחון אם התוצאות שונות בין פרוטוקולים או בין ילדים בגילים שונים. נמצא כי בניית אמון בתחילת הריאיון על ידי שיחה לא פורמלית, התעניינות בילד ושיתוף אישי מצד החוקר מגדילה במובהק את הסיכוי לחשיפת מידע רגיש ושומרת על רווחת הילד. עוד נמצא כי שימוש עקבי בשאלות פתוחות מוביל לחשיפות מהימנות ומפורטות יותר לעומת שימוש בשאלות סגורות או מנחות. שילוב בין בניית אמון ובין שימוש עקבי בשאלות פתוחות נמצא יעיל במיוחד, ועל כן הוא מומלץ בעת תכנון ריאיון מותאם לילדים שנפגעו.

המחקר הדגיש כי ההשפעה החיובית של בניית אמון ושאלות פתוחות עשויה **להשתנות על פי גיל הילד** ועל פי השלב שבו מתנהל הריאיון. למשל, ילדים בגיל הרך עלולים להזדקק לזמן ארוך יותר לבניית קשר ולמודעות גבוהה יותר לתהליך לפני שיוכלו להשיב בחופשיות; לעומתם ילדים בגיל בית הספר או מתבגרים עשויים להפיק תועלת רבה יותר מהזדמנות לחשיפה הדרגתית בריאיון מונחה היטב. על כן החוקרים ממליצים להכליל בתוכנית הכשרה לחוקרים רכיבים ייעודיים להתאמת שלב יצירת הקשר, מספר וסוג השאלות לגיל הילד ולא להשתמש בפרוטוקול אחיד לכל הגילים (Lavoie et al., 2021).

4. הבנת מאפייניהם של ילדים נפגעי עבירה

כאמור, יכולותיהם של ילדים להבין, לפרש ולשלוף זיכרונות מושפעות מגילם, מן השלב ההתפתחותי שבו הם מצויים וממאפייניהם הקוגניטיביים והרגשיים. ילדים נפגעי עבירה, ובפרט מי שחוו טראומה, עשויים להפגין דפוסי זיכרון מקוטעים, קושי במבנה נרטיבי קוהרנטי ותגובתיות גבוהה לסוג השאלות המופנות אליהם ולאופן ניסוחן – ממצאים המדגישים את השפעת תנאי הריאיון על איכות הדיווח (Gagnon & Cyr, 2017). נוסף על כך יש להתייחס גם להיבט הרגשי כרכיב המשפיע ישירות על אופן מסירת המידע בראיונות. מחקרם של קרני-ויזל ואח' (Karni-Visel et al, 2022) מצא כי המטען הרגשי (emotional valence) של דברי הילדים בריאיון קשור במובהק לסוג המידע שהם מספקים. ילדים שהביעו רגשות שליליים (כגון פחד, עצב או כעס) נטו למסור מידע רלוונטי ועשיר על פרטי האירוע יותר מילדים שהביעו רגשות ניטרליים או חיוביים. ממצא זה מדגיש כי הבנת חווייתו הרגשית של הילד בזמן הריאיון חיונית לא רק להערכת רווחתו אלא גם להפקת עדות מלאה ומדויקת. עבור החוקרים, הדבר מחייב

רגישות להבעת רגשות במהלך הריאיון בצד שימוש בטכניקות המאפשרות לילד לבטא את עולמו הרגשי באופן בטוח ולא שיפוטי. שילוב היבט זה במסגרת ההכשרה ובפרקטיקות של הראיונות עשוי לתרום לשיפור איכות המידע המתקבל ולהבטיח התייחסות מקיפה למאפייניהם הייחודיים של ילדים נפגעי עבירה.

בשל מורכבות זו, ראיונות עם ילדים צריכים להתבצע על ידי אנשי מקצוע מומחים בלבד. ריאיון דורש הבנה מעמיקה של סוגיות התפתחותיות, של המושפעות (suggestibility), של תפקודי זיכרון ושפה ושל גורמים רגשיים וחברתיים המשפיעים על הגילוי. נוסף על כך יש כאמור חשיבות מכרעת לבניית קשר של אמון עם הילד ולמתן תחושת ביטחון ותמיכה בכל שלבי הריאיון (Korkman et al., 2024; London et al., 2021).

בהקשר זה חשוב להכיר שתי טעויות נפוצות בתהליך הריאיון שעלולות לפגוע במהימנות הדיווח ובשלמותו הרגשית של הילד: טעויות בניסוח השאלות וטעויות בדינמיקה של הריאיון (Arterberry, 2022; Brubacher & Powell, 2024; London et al., 2021; Newlin et al., 2015).

א. טעויות בניסוח שאלות

- שאלות מנחות או מכוונות: שאלות שמניחות מראש מה התרחש או מי היה מעורב (כגון "הוא עשה לך את זה, נכון?") עלולות להוביל לעיוות בזיכרון ולגרום לעדות שאינה מדויקת
- שאלות סגורות: שאלות מסוג זה מצמצמות את מרחב התגובה של הילד ועלולות לגרום להסכמה אוטומטית, במיוחד כשהן נשאלות על ידי דמות סמכותית
- חזרה על שאלות: כאשר שאלה נשאלת שוב ושוב, הילד עלול לפרש זאת כאות לכך שתשובתו שגויה ולשנות את גרסתו גם אם הייתה נכונה

ב. טעויות בדינמיקה של הריאיון

- שימוש בלחץ או הפחדה: הפעלת לחץ רגשי ישיר או עקיף עלולה לגרום לחרדה ולשיבוש הזיכרון. הילד עלול לומר את מה שנראה לו נכון בעיני המראיין, ולא את מה שאכן התרחש
- הנחות מוקדמות על מה שקרה: התחלת ריאיון מתוך הנחה שאירוע התרחש (למשל "מתי זה קרה?" במקום "האם קרה משהו?") עלולה לכונן את הריאיון באופן לא מודע וליצור הטיה
- קטיעה או אי-הקשבה לילד: הפרעה לדברי הילד או מיקוד יתר בכרטיס מסוימים עלולים לשבש את רצף העדות, לפגוע בתחושת השליטה של הילד ולהפחית את המהימנות

5. צילום בווידיאו: תיעוד מלא של הריאיון

תיעוד בווידיאו נחשב פרקטיקה מיטבית לתיעוד ריאיון עם ילדים. על רקע ההבנה הגוברת בדבר הלחץ הנפשי והטראומטי שעלול להיגרם לילדים בעת עדות בבית המשפט

(Randell et al., 2018), חוקרים ומומחים קוראים לקידום פרקטיקות חלופיות המגינות על רווחת הילד. אחת ההמלצות המרכזיות היא תיעוד הראיונות, עד כמה שאפשר, בהקלטה בווידיאו. תיעוד כזה מאפשר להציג את דברי הילד במשפט ולהימנע מהופעה פיזית באולם ומתהליך חקירה נגדית, אשר עלולים להחמיר את הפגיעה הרגשית בו (Hannonen, 2023). ההקלטה משמשת גם כלי חיוני להערכת איכות הראיון ולשיפור מתמיד של מיומנויות החוקרים באמצעות פיקוח מקצועי ומתן משוב (Korkman et al., 2024).

חשוב להקפיד על הצבת ציוד ההקלטה כך שיבטיח תיעוד מדויק של הראיון מתחילתו ועד סופו באופן שיאפשר לנתח את אופן הדיבור, הבעות פנים, תנועות הגוף ומנח הישיבה של הילד ושל החוקר. עם זאת בראיונות עימם התייחסו מומחים אחדים לכך שאין חובה לצלם בווידיאו וצינו כי יש להותיר מקום לגמישות במקרים חריגים ומוצדקים. למשל, כאשר ילד מסרב בתוקף לצילום או במקרים שבהם הצילום מהווה טריגר לטראומה, למשל אם ההתעללות כללה צילום. המטרה העליונה היא לאפשר לילד להעיד באופן שמגן עליו ומכבד את צרכיו הרגשיים, גם אם המשמעות במקרים מסוימים היא לוותר לגמרי על הקלטת וידיאו.

כאשר צילום בווידיאו לא מתאפשר, ההנחיה המקובלת היא לבצע הקלטה קולית של הראיון. אם גם זאת אינה אפשרית, יש לתעד את הראיון בכתב במדויק ככל האפשר, לרבות ניסוח שאלות החוקר ותשובות הילד וההקשר הרגשי או ההתנהגותי של הילד. במקרים חריגים, כאשר נוכח איש מקצוע נוסף בחדר, למשל כחלק מצוות רב-מערכת, אפשר לשקול כי יתמוך בתיעוד הראיון בכתב, כל עוד נשמרת האינטראקציה בין הילד למראיין. עם זאת ההמלצה הרווחת בספרות המקצועית היא שמראיין אחד בלבד ינהל את הראיון כדי לצמצם הסחות דעת ולשמור על קשר ישיר עם הילד. בכל מקרה, תיעוד מדויק נחשב לרכיב חיוני להבטחת אמינות ההליך, ולכן יש לוודא עמידה בנהלים מחמירים של סודיות, אבטחת מידע ומניעת שימוש בלתי ראוי בחומרים מוקלטים אם באמצעות חקיקה ייעודית או צווים מגינים ואם בפרוטוקולים אתיים מחייבים (American Professional Society on the Abuse of Children, 2023).

6. הגבלת מספר הנוכחים בחדר

הנוכחות של מבוגרים נוספים בחדר הראיונות – חוקר נוסף, איש מקצוע אחר או תומך רגשי⁵ – עלולה להשפיע על חופש הדיווח של הילד, בין היתר בשל חשש מתגובתם, נטייה לרצות מבוגרים או עכבה רגשית, ובכך לצמצם את היקף המידע הנמסר. ילדים עלולים להיות מושפעים מן הנוכחים בחדר ולשנות את תשובותיהם, ולכן ההמלצה הרווחת היא להגביל את מספר הנוכחים בחדר ככל האפשר (American Professional Society on the Abuse of Children, 2023).

⁵ בפרקטיקות בעולם, בעיקר במודלים של חקירת ילדים באנגליה, קנדה, אוסטרליה וסקנדינביה מדובר במלווה שתפקידו להעניק לילד תחושת ביטחון ולצמצם חרדה בזמן החקירה, מבלי להתערב בתוכן הראיון (Powell et al., 2017).

ספרות המחקר בתחום אינה נרחבת, אך הממצאים הקיימים תומכים בגישה זו. פרה ואח' (Ferra et al., 2022) למשל מצביעים על כך שכאשר רק חוקר אחד נוכח בחדר, ילדים מספקים תיאורים מדויקים ומפורטים יותר. לעומת זאת נוכחות של חוקר נוסף או של אחד עד שני מבוגרים נוספים פוגעת באיכות המידע. למרות זאת יש מודלים, כמו בבירטיניה, שבהם מתווך מוסמך (registered intermediary) עשוי להיות נוכח בריאיון כדי לגשר על פערי תקשורת תוך כדי הקפדה על גבולות ברורים לתפקידו (Powell et al., 2017). כשאין צורך במתורגמן מוסמך, מומלץ אפוא כי רק הילד והחוקר יהיו נוכחים פיזית בחדר (Lamb et al., 2018). מן הראיונות שנערכו ומן הספרות עולה כי אפשר להשתמש באמצעים אודיו-ויזואליים כדי לאפשר לחברי הצוות הרב-תחומי (MDTs) לצפות בריאיון מחדר נפרד ולהעביר שאלות או הערות בהפסקות ייעודיות לצורך תיאום. האחריות לניהול הריאיון ולשיקול הדעת בנוגע לאופן ניסוח השאלות ועיתוין נשארת בידי המראיין (Korkman et al., 2024).

אשר לנוכחות תומכים או מלווים, אלו ממלאים תפקיד חשוב בתמיכה בילדים ומשפחותיהם **מחוץ** לחדר הראיונות. רק במקרים חריגים ויוצאי דופן, כאשר הילד מבקש נוכחות של אדם תומך, אפשר לשקול זאת, ובתנאי שהנוכחות לא תפגע במהלך החקירה. גם אז יש לתאם עם אותו אדם מראש, לקבוע כללי התנהלות ברורים ולוודא היעדר מעורבות ישירה. ככלל, אין לאפשר להורים, לקרובי משפחה או למטפלים אחרים להיות נוכחים בריאיון. כאשר הילד מתקשה להיפרד, אפשר לשקול נוכחות הורה בשלבים הראשונים בלבד ולתת הנחיה מפורשת שלא להתערב. ההורה נדרש לעזוב את החדר לפני תחילת הדיון בנושא ההתעללות עצמה (American Professional Society on the Abuse of Children, 2023).

7. השפעה תרבותית ושימוש במתורגמנים מוסמכים

השפעות תרבותיות רלוונטיות לחקירות ילדים נפגעי עבירה ולראיונות עימם. על חוקרי ילדים להכיר בכך שגורמים כמו מגדר המראיין, הרקע התרבותי שלו או התנהגות לא מילולית עשויים להשפיע על התקשורת עם הילד. גם גורמים תרבותיים משפיעים על האופן שבו ילדים מבנים את זיכרונותיהם, מתקשרים עם מבוגרים ונוטים לזכור סיטואציות הכוללות אינטראקציה אנושית (Danby et al., 2021). יש גם חסמים תרבותיים ייחודיים העשויים להקשות על ילדים לחשוף פגיעות שחוו, בפרט כאשר יש טאבו סביב נושאים מיניים, דוגמת הדגשת חשיבות הבתולין או תפיסת מיניות כנושא אסור או מוקצה. חסמים אלו עלולים להעצים את הסירוב או ההיסוס של ילדים לשתף בחוויותיהם (Chenier et al., 2021). בראיונות צוין כי הפרוטוקול שעושים בו שימוש בישראל (NICHD) עלול שלא להיות מותאם התאמה מלאה

⁶ Multi-Disciplinary Teams: צוותים הכוללים אנשי מקצוע ממגוון תחומים, לדוגמה: חוקר ילדים (חוקר פורנזי); עובד סוציאלי; קצין משטרה; לעיתים גם רופא, פסיכולוג, תובע או נציג ממערכת הבריאות. מטרת הצוות הרב-תחומי היא לשתף פעולה לצורך חקירה, הערכה והגנה על הילד תוך שמירה על אינטגרציה בין המערכות (רווחה, בריאות, משפט).

להקשרים תרבותיים וחברתיים שונים. אחת המרואיינות התייחסה במיוחד לקשיים העולים בעת חקירת ילדים ערבים אשר עלולים לחוות תחושות של ניכור, עוינות או חוסר אמון כלפי הממסד במהלך חקירה. עם זאת גם במקרים שבהם החוקר משתייך לאותה קבוצה תרבותית, עלולה להתעורר מורכבות אחרת, למשל נטייה של ילדים לרצות את החוקר או להתאים את תשובותיהם לנורמות תרבותיות של כבוד וסמכות. המרואיינת הדגישה את החשיבות של התאמת הפרוטוקול הקיים כך שיכלול גמישות תרבותית, רגישות לנורמות חברתיות שונות ופתיחות לחברות סגורות נוספות, כגון החברה החרדית.

נושא מרכזי נוסף בראיון של ילדים הוא הצורך בתרגום בו-בזמן (סימולטני). יש כמה קשיים עיקריים בחקירות ילדים שיש בהן צורך בתרגום כזה: סכנה לשיבוש משמעות עקב היעדר מילים או מונחים אחידים בין שפות, קושי באיתור מתורגמנים מקצועיים, תרגומים לא מדויקים, היעדר הכשרה מספקת של מתורגמנים בכללי ריאיון מיטבי, והמבוכה שעלולה לעלות כאשר נדרש לתרגם מידע רגיש על חוויות של ילדים. כמו כן קשה יותר לבנות קשר ולבטא אמפתיה כאשר המתורגמן נוכח, בשל היעדר ערוץ תקשורת ישיר בין החוקר למרואיין ובשל נורמות ופרשנויות שונות של תקשורת בין-תרבותית (Powell et al., 2017). נוסף על כך, מתורגמנים אף עלולים להתקשות בשימור נרטיב רציף לאורך זמן, דבר היוצר הפסקות ותיווך חוזר בין תורות הדיבור. הפסקות אלו עלולות לקטוע את רצף השיחה ולהקשות על הילד לשמור על קו מחשבה רציף במהלך הריאיון (Ernberg et al., 2022). מאחר שלדיוק התרגום חשיבות מכרעת בראיונות עם ילדים, חשוב להשתמש ככל האפשר במתורגמנים מוסמכים ובעלי הכשרה רלוונטית. אם מתורגמנים כאלו אינם זמינים, על החוקרים לספק למתורגמן הנחיות ברורות מראש שיסייעו לתקשורת תקינה (Korkman et al., 2024).

הכנה משותפת לריאיון עם המתורגמן היא חלק מהותי מתכנון הריאיון, ויש להקצות לה זמן מתאים. לדוגמה, חוקרים יכולים להבהיר למתורגמן שאין לשנות את נוסח השאלות (שנוסחו במכוון על פי גיל הילד), שאין ליזום הבהרות עצמאיות או לסכם את תשובות הילד, ושיש לשים לב לתקשורת לא מילולית, לרבות מחוות מרומזות (Ernberg et al., 2022). לפני הריאיון חשוב לסכם גם באילו תנאים מותר למתורגמן להפסיק את הריאיון, למשל כאשר יש מילה שלה שתי משמעויות שונות מאוד או מונח ייחודי לשפת המקור שאין לו תרגום מדויק בשפת היעד. כמו כן יש לעדכן את המתורגמן מראש בנוגע לנושאים הרגישים האפשריים, כדי לוודא שהוא מוכן להתמודד עם תרגום תכנים רגישים כמו התעללות מינית בילדים (Powell et al., 2017). במחקרים עדכניים עולה כי בעולם נשקל גם שימוש בטכנולוגיות תרגום או תיווך דיגיטלי, כמו פרשנות מרחוק (video remote interpreting) או ASR⁷ (Automatic Speech Recognition), ככלים משלימים לתרגום מסורתי, ועם זאת הטמעתם בראיונות עם ילדים עדין אינה הנחיה אוניברסלית, ומרבית המסגרות המקצועיות מתנות שימוש בהם בזירות, במחקר המשך ובהסדרה מקומית (Loakes, 2024; Ernberg et al., 2023).

⁷ טכנולוגיה של זיהוי דיבור אוטומטי שמאפשרת למחשב לתמלל בזמן אמת את הנאמר בשיחה או בריאיון.

8. שימוש באמצעים מסייעים מותאמים לגיל (בובות, דיאגרמות וציורים)

נוסף על טכניקות מילוליות בראיונות, נעשה לעיתים שימוש גם באמצעים לא-מילוליים ככלי עזר. אחד מהם הוא בובות מפורטות אנטומית (Anatomically Detailed dolls – AD dolls) אשר נועדו לעזור לילד לזהות איברי גוף או להבהיר אמירות כלליות, למשל בנוגע לאזורים שבהם הילד הותקף או נגעו בו. השימוש בבובות מעודד את הילד "להראות" במקום "לספר" או להרחיב על מידע שכבר נמסר בעל פה. השימוש בבובות מסוג זה ספג ביקורת נרחבת, בטענה שמדובר בכלי שמטבעו רומז (suggestive), ושכדי לעשות בו שימוש נכון נדרשות יכולות קוגניטיביות שאינן מפותחות אצל ילדים צעירים, המתקשים להבחין בין בובה ככלי לייצוג אנטומי של גוף אנושי ובין בובה כצעצוע (Bruck et al., 2000; DeLoache, 2004). מחקרים הראו כי השימוש בבובות אנטומיות לא תורם לדיוק או להוספת מידע נכון מצד ילדים בני פחות מחמש, ולעיתים אף מוביל לטעויות רבות יותר, לאמירות עמומות ולפחות פירוט במידע שנמסר (Korkman et al., 2024). מסיבות אלו, גם בראיונות שנערכו עם המומחים עלתה הסתייגות מקצועית גורפת משימוש בבובות אלו.

אמצעי עזר נוסף הוא שימוש בדיאגרמות גוף – ציורים סכמטיים או ריאליסטיים של דמויות ילדים או מבוגרים, המוצגים לילד על ידי החוקר במטרה לסייע לו להצביע על אזורים בגוף שקשה לתארם במילים. ההנחה שבבסיס השימוש בכלי זה היא היכולת לאפשר בהירות רבה יותר באמירות מילוליות ולעודד הרחבת פרטים רלוונטיים. עם זאת השימוש בדיאגרמות גוף שנוי במחלוקת. מחקרים מצביעים על כך שהן עשויות להוביל לחשיפת מידע נוסף, אך גם מגדילות את הסיכון לדיווחים לא נכונים, במיוחד כאשר מדובר במגע מיני (Lytle et al., 2019). בשל היעדר בסיס מוצק התומך ביעילותן, פסיכולוגים פורנזיים רבים ממליצים שלא לעשות בהן שימוש שגרתי ולהעדיף שאלות מילוליות פתוחות ושימוש במילותיו של הילד (Brown, 2011). חשוב לציין כי דיאגרמות הגוף הן כלי מוכן מראש שנבנה על ידי אנשי מקצוע בתחום הטיפול והחקירה ולעיתים הם עוברים התאמה תרבותית או אתנית. לפיכך אף שדיאגרמות גוף הן אמצעי חקירה תומך, כיום יש הסכמה רחבה יחסית כי יש לנקוט זהירות רבה בעת השימוש בהן ולהעדיפן רק במצבים ייחודיים שבהם הן תורמות להבהרת המידע מבלי לסכן את אמיתותו (Korkman et al., 2024).

לעומת זאת שימוש בציור כדרך לסייע לילדים להיזכר ולדווח על פרטים הוכח בכמה מחקרים כיעיל בהפקת מידע מדויק ומלא יותר (Mattison et al., 2015, 2018). סקירה עדכנית (Derksen & Connolly, 2023) מצאה כי ציור אינו פוגע בדיוק הדיווח של ילדים כל עוד לא נעשה שימוש ברמזים מנחים מצד המראיין. עם זאת נמצא כי כאשר ילדים קיבלו הנחיות ברורות לצייר חלק מן האירוע, הם ביצעו מעט טעויות, אך כאשר נתבקשו לצייר בלי לקבל הנחיות מפורשות, הייתה נטייה לבלבול ולהמצאות. על כן ציור אינו נתפס ככלי אבחוני או ראייתי בפני עצמו אלא כאמצעי המסייע לילדים לתאר מקום או להרחיב על פרטים מסוימים שכבר נמסרו בעל פה. לפיכך הפרשנות המחקרית מתייחסת לדברי הילד הנלווים לציור ולא לציור עצמו, שאין

להסיק ממנו מסקנות עצמאיות על חוויתיו של הילד או על תוכן הפגיעה בו. (Mattison et al., 2015, 2018).

מחקרם של כץ ואח' (Katz et al., 2018) תורם לספרות המחקר בכל הנוגע להשפעה החיובית של ציור ככלי יעיל להבנת עולמם הפנימי ורגשותיהם של ילדים ולחשיבותו כאמצעי מסייע לשליפה מן הזיכרון במהלך ראיונות בעקבות חשד לפגיעה מינית. המחקר ממחיש כי ציור אינו משמש רק כלי להבעת רגשות, אלא ממלא תפקיד בתהליך שליפת הזיכרון ובניית הנרטיב. נמצא כי ציורים עשירים ומפורטים משתקפים בעדויות עשירות יותר וכי הרמזים הוויזואליים שהפיקו הילדים תומכים בהנחה ולפיה ציור עשוי לשמש גשר בין הבעה לא-מילולית להבעה מילולית, ובכך להקל את שליפת הזיכרונות ולשפר את הקוהרנטיות של הנרטיב. ממצאים אלו עולים בקנה אחד עם מחקרים קודמים, המצביעים על כך שטכניקות לא-מילוליות, כאשר הן מיושמות יישום ניטרלי ותומך, עשויות להגביר את היקף ואיכות המידע הנמסר במהלך ראיונות. כמה מן המומחים ציינו בראיונות עימם כי השירות לחקירות ילדים בישראל היה בין הגורמים הראשונים בעולם לפתח את כלי הציור ככלי עזר בראיונות חקירה עם ילדים. עם זאת המרואיינים הדגישו כי נראה שהשימוש בכלי אינו מיושם כיום שיטתית, בשונה ממדינות אחרות בעולם אשר המשיכו לשכלל ולשלב את כלי הציור ולעיתים אף הוסיפו לו עזרים משלימים, כגון כרטיסים קוגניטיביים⁸. שילוב עזרים אלו מאפשר לעודד עדויות ילדים באופן שאינו פוגע במהימנות המידע.

9. היערכות לראיונות מרחוק (ראיונות מקוונים)

ראיונות מרחוק (Tele-Fi) הם חלופה אפשרית לראיונות פנים אל פנים במקרים של מרחקים גדולים או כאשר קשה לערוך ראיון פיזי במקום (Brown et al., 2021) מחקרים ראשוניים דיווחו על כך שראיונות מסוג זה עשויים, בתנאים מסוימים, לאפשר איסוף מידע רלוונטי ושמירה על עקרונות בסיסיים של ראיון, לרבות שימוש בשאלות פתוחות וניהול ראיון מובנה (Dickinson et al., 2021). עם זאת הידע הקיים עדיין מוגבל ונדרשים מחקרים ובניסיון יישומי מצטבר כדי שאפשר יהיה לגבש המלצות ברורות באשר לנסיבות, להקשרים ולאופני השימוש המתאימים לראיונות מסוג זה. כיום ההמלצה היא לערוך ראיונות פנים אל פנים ככל האפשר. עם זאת בזכות הגמישות של ראיונות מרחוק, הם עשויים להיות שימושיים במצבים מסוימים, כמו בעת מגפה עולמית, במדינות המאופיינות במרחקים גאוגרפיים גדולים, באזורים מרוחקים שבהם יש מחסור בחוקרים מקצועיים או במצבי חירום המחייבים תגובה מהירה (Brown et al., 2021). ראיונות מרחוק אף עשויים להקל על גישה למומחיות מקצועית, למתורגמנים מתאימים או להתאמה לצרכים תרבותיים, מה שמחייב איזון בין גורמים שונים בעת קבלת החלטה על השימוש במודל זה (Korkman et al., 2024).

⁸ כרטיסים קוגניטיביים הם עזרים חזותיים ניטרליים המסייעים לילדים לארגן את מחשבותיהם ולתמוך בשליפת זיכרון, ללא הכוונת תוכן.

10. עיצוב סביבת ריאיון ניטרלית, בטוחה ולא מאיימת

אחד העקרונות המרכזיים בראיונות עם ילדים הוא עריכת הריאיון בסביבה בטוחה מבחינה פיזית ונפשית, ניטרלית ומותאמת גיל שתורמת להפחתת חרדה ומעודדת שיתוף פעולה (Newlin et al., 2015). על פי הסטנדרטים של ה-NCA (National Children's Alliance), מרכזי הגנת הילד (CACs) מחויבים לספק חללים המוגדרים נוחים, פרטיים ובטוחים פיזית ורגשית עבור ילדים ממגוון אוכלוסיות ועבור בני משפחתם שאינם פוגעים. דרישות אלו כוללות חדרים בעיצוב רגוע, ריהוט בגובה מותאם לילדים, תאורה מרוככת והימנעות מאלמנטים המעוררים פנטזיה (כגון ציורים דמיוניים או צעצועים עם משמעות סמלית). יש להעדיף ציורים מציאותיים, ניטרליים ושימוש במערכות תיעוד קול ווידאו. יש גם אפשרות לצפייה מקצועית בריאיון בזמן אמת על ידי צוות רב-מערכתי (National Children's Alliance, 2025).

יש דעות שונות בנוגע לשימוש באמצעים פשוטים כמו נייר וטושים. מחקרים עדכניים מצביעים על כך שילדים בגיל הרך עשויים להפיק תועלת מן האפשרות להשתמש בנייר וטושים במהלך הריאיון אבל נאסרת פרשנות מצד החוקר בנוגע לאופן שבו הילד משתמש באמצעים אלו (Poole & Dickinson, 2014).

לפי הנחיות עדכניות דוגמת ההנחיות של מדינת אורגון (Oregon Department of Justice, 2024), עיצוב סביבת החקירה לא נועד רק ליצירת סביבה נוחה אלא משמש כלי מוסת רגשי התורם ליצירת תחושת שליטה וביטחון אצל הילד. סביבה זו, כאשר היא מותאמת ומנטרלת מהשפעות חיצוניות, משפרת את פוטנציאל החשיפה, מפחיתה חרדה ותורמת לדיוק ומהימנות העדות.

מן הראיונות עולה כי חלק ניכר מן החקירות בישראל נערכות בבתי הספר – פרקטיקה שהתפתחה מתוך רצון להבטיח נגישות, זמינות ותחושת ביטחון לילד בסביבה מוכרת. אחד הנימוקים המרכזיים להמשך ביצוע החקירות במוסדות החינוך נוגע **לשמירה על סודיות והגנה על הילד במקרים שבהם ההורים עצמם חשודים בכגיעה**, כך שאי אפשר לזמן את הילד למרכז חינוכי בלי לעורר חשד או לפגוע במהלך החקירה. עם זאת במדינות שונות פותחו מנגנונים משפטיים ולוגיסטיים המאפשרים להעביר את הילד בדיסקרטיות למרכז חקירה ייעודי, גם ללא יידוע ההורים, בכפוף לשיקול דעת מקצועי או לאישור שיפוטי. גישות אלו מאזנות בין צורכי ההגנה על הילד ובין עריכת ריאיון בסביבה ניטרלית, ומדגישות את חשיבותו של מערך בין-מערכתי מתואם המאפשר לשמור הן על ביטחון הילד הן על איכות החקירה.

מומחים אחדים ציינו בראיונות עימם כי לנוכח ההתפתחות שחלה בעשור האחרון במערך מרכזי ההגנה בישראל והרחבת יכולותיהם, עולה צורך לבחון מחדש את ההתאמה של סביבה בית-ספרית לעקרונות של חקירה מודעת-טראומה. הסביבה הבית-ספרית אינה תמיד מאפשרת פרטיות מלאה ועלולה לחשוף את הילד לאי-נוחות רגשית או לסטיגמה חברתית. נוסף על כך חקירות בבתי הספר נערכות לעיתים ללא מעטפת של הכנה וליווי רגשי, הנחשבת חיונית להבטחת חוויית ריאיון בטוחה ותומכת.

4.3 הכשרות לחוקרי ילדים: עקרונות הפרקטיקה המיטבית

הכשרה ייעודית, שיטתית ומותאמת לתפקיד החוקר היא תנאי הכרחי לחקירה רגישה, מקצועית ומהימנה. מחקרים שבחנו את יעילות ההכשרות לחוקרי ילדים לפני יותר משני עשורים הראו כי הקניית ידע תאורטי על התפתחות ילדים, זיכרון וטראומה, כשלעצמה אינה יעילה בשינוי דפוסי התנהגות של חוקרים במהלך חקירה (Aldridge & Cameron, 1999; Warren et al., 1999). מחקרים אלו הראו כי אף שהידע של המשתתפים גדל בעקבות ההכשרה, חל שינוי קל בלבד בסגנון השאלות שהם הפנו אל הילדים או בהיקף המידע שהשיגו מהם. בעקבות מחקרים אלו ואחרים הופעלו הכשרות ניסיוניות מסוגים שונים, ומחקרי ההערכה שליוו אותם הצביעו על עקרונות הפרקטיקה המיטבית לביצוע ההכשרות, ואלו יוצגו להלן.

1. מתן הכשרה מתמשכת והדרגתית. פריסת ההכשרה לאורך זמן במבנה מדורג נמצאה יעילה יותר ממתן הכשרה חד-פעמית או מרוכזת. תהליך כזה כולל שלבים מתמשכים של לימוד, תרגול, קבלת משוב והעמקה, והוא מתחשב בהתפתחות המקצועית של החוקר לאורך זמן ומאפשר לו לבסס מיומנויות בסיסיות לפני מעבר לנושאים מתקדמים. מבנה מדורג זה של ההכשרה חיוני במיוחד כאשר החוקר מתמודד עם אתגרים רגשיים, קוגניטיביים ואתיים מורכבים (Steele, 2018).

מחקרים הראו כי חוקרים שעברו הכשרה הדרגתית הפגינו שיפור מתמשך ואחיד יותר ביכולות החקירה לעומת מי שעברו הכשרה חד-פעמית או מרוכזת. הם דיווחו על תחושת ביטחון גבוהה יותר, הפגינו שימוש עקבי ומדויק בפרוטוקולים והצליחו להתמודד טוב יותר עם מצבים לא שגרתיים במהלך חקירה. מלבד זאת נמצא כי תהליכים הדרגתיים מעודדים חקירה רפלקטיבית ומפחיתים תחושת שחיקה, משום שהלמידה נבנית על בסיס קיים ואינה מציפה את הלומד (Brubacher et al., 2024).

מחקרי אורך מדגישים גם את הערך של הכשרה מתמשכת כמנגנון עדכון מקצועי. עולם התוכן של חקירות ילדים משתנה תדיר – פרוטוקולים מתפתחים, חוקרים נדרשים לשיטות חדשות להתמודדות עם ילדים בעלי מאפיינים ייחודיים, ועולה צורך בהתאמת השיח למאפייני תרבות וחברה משתנים. הכשרה הדרגתית מאפשרת שילוב גמיש של תכנים חדשים ותגובה מהירה לדרישות מקצועיות עדכניות. במובן זה תהליך ההכשרה הופך לכלי חיוני לא רק לשיפור אישי אלא גם להתאמה מערכתית מתמשכת (Lamb et al., 2007; Newlin et al., 2015; Powell et al., 2009).

2. תרגול קבוע של מיומנויות החקירה. שמירה על איכות החקירה לאורך זמן מחייבת חזרה שיטתית על המיומנויות המרכזיות של החוקר. תרגול שוטף מאפשר להטמיע היטב את עקרונות הפרוטוקול, להתמודד עם מצבים רגשיים ובלתי צפויים ולהפחית את השימוש בטכניקות חקירה שאינן מיטביות, כגון שאלות סגורות או מובילות. נמצא כי בהיעדר תרגול קבוע, חלה ירידה ניכרת ברמת הדיוק והעקביות של ביצועי החוקר לאורך זמן (Powell et al., 2009). ממצא

זה תואם את תפיסתם של המומחים שרואיננו. לדבריהם יש חשיבות מכרעת לכך שחוקרי הילדים יבצעו תרגול קבוע של מיומנויות חקירה. תרגול זה צריך להתבצע באמצעות בחינה ביקורתית ומעמיקה של ראיונות אותנטיים שנערכו, בדגש על ניתוח הפעולות שנעשו, זיהוי ההצלחות והכשלים בריאיון והסקת מסקנות בנוגע לדרכים לפיתוח ושיפור הריאיון בעתיד.

מחקר שהתמקד בהשפעתה של הכשרה היברידית מתמשכת, שכללה שילוב של הדרכה פרונטלית, חומרי למידה מקוונים וסימולציות חוזרות, הצביע על שיפור מובהק ביכולת של חוקרים לזהות רמזים מילוליים ורגשיים, לנסח שאלות פתוחות ולשמור על מהלך שיחה תומך ולא חודרני. הבדלים ניכרו במיוחד בין חוקרים שהתמידו בביצוע תרגול חוזר בתום ההכשרה ההיברידית ובין מי שהסתפקו בשלבים הראשונים בלבד, ללא תרגול מתמשך לאורך זמן (Steele, 2023).

3. שימוש בחומרי הדרכה אינטראקטיביים. נמצא כי לשילוב של חומרי הדרכה אינטראקטיביים במסגרת הכשרה מתמשכת יש ערך רב בהעמקת ההבנה, חיזוק הזיכרון ולמידה יישומית. החומרים האינטראקטיביים מאפשרים לחוקר לתרגל תרחישים מורכבים, להיחשף למגוון תגובות אפשריות של ילדים ולבחון את עצמו בסביבה מדומה אך מציאותית. כלים אלו כוללים תרגולים מקוונים, סרטונים עם אפשרות לעצירת הסצנה ומתן משוב, סימולציות שבהן תגובות הילד משתנות על פי התנהגות החוקר ושאלונים המציגים דילמות אתיות. חוויית הלמידה הפעילה הזו מגבירה את המעורבות של הלומד, מקלה את הפנמת החומר, מאפשרת חזרה ממוקדת על יחידות תוכן שלא הובנו היטב ומסייעת בהתאמת קצב הלמידה ללומד (Steele, 2018, 2023). מחקרים נוספים מצאו כי שימוש בתכנים אינטראקטיביים במסגרת הכשרה מתמשכת מסייע לשמר מיומנויות לאורך זמן ומונע ירידה ביישום פרקטיקות רצויות. עוד נמצא כי תרגול אינטראקטיבי שמלווה במשוב מיידי יעיל יותר מתרגול פסיבי המתבסס על צפייה בלבד (Newlin et al., 2015; Powell et al., 2009).

4. שימוש בטכנולוגיות חדשניות: אוטארים, מציאות מדומה ובינה מלאכותית. הכשרת חוקרי ילדים באמצעות טכנולוגיות חדשניות מוכיחה את עצמה ככלי יעיל להקניית מיומנויות, לשיפור איכות החקירה ולהפחתת טעויות (Kask et al., 2024; Hassan et al., 2023).

אוטאר (avatar) הוא ייצוג דיגיטלי של דמות אנושית או אחרת הפועלת בסביבה וירטואלית. בהקשר של הכשרת חוקרי ילדים, מדובר לרוב בדמות וירטואלית של ילד שמופעלת על ידי מחשב ומדמה תגובות רגשיות, קוגניטיביות והתנהגותיות, כאילו היה מדובר בילד אמיתי. האוטאר יכול להגיב לשאלות החוקר בזמן אמת, באמצעות קול, שפת גוף, הבעות פנים ותגובה לשיח (Kask et al., 2024); **מציאות מדומה (Virtual Reality – VR)** היא טכנולוגיה המאפשרת למשתמש לחוות סביבה מדומה תלת-ממדית כאילו הוא נוכח בה פיזית. המשתמש מרכיב משקפי מציאות מדומה, ולעיתים גם אוזניות או כפפות חישה, ונכנס לסצנה מדומה שבה הוא יכול לפעול, לדבר ולחקור. בהקשר של חקירות ילדים מציאות מדומה מאפשרת לחוקרים

לתרגל סיטואציות מורכבות המדמות חדר חקירה עם ילד בעל פרופיל רגשי והתנהגותי משתנה (Hassan et al., 2023).

השימוש באווטארים ובמציאות מדומה מציע לחוקר סביבה בטוחה ונשלטת, שאפשר לחזור אליה שוב ושוב לצורך תרגול. הדמות הווירטואלית מגיבה באותה דרך למתאמנים שונים, כך שאפשר להשוות בין ביצועים, לזהות דפוסי שיפור או כשל ולהציע משוב מותאם אישית. השימוש בדמות וירטואלית מכחית את הקושי האתי הכרוך בגיוס ילדים או בחשיפת שחקנים לסיטואציות קשות מבחינה רגשית. יתרה מזאת, שלא כמו שחקן אנושי, הדמות הווירטואלית יכולה לתרגל במשך זמן לא מוגבל מבלי להתעייף, להגיב בעקביות ולבטא תגובה רגשית – למשל להראות הססנות, מבוכה או כעס – באופן הנשלט על ידי אלגוריתמים מדוקדקים (Benson & Powell, 2015; Brubacher et al., 2015). כמה מן המומחים שרואיינו התייחסו לכך שבשנים האחרונות תופס מקום הולך וגדל שימוש באווטארים ובמערכות של מציאות מדומה המחקות ילדים לצורך אימון חוקרי ילדים. הם ציינו כי להערכתם האווטארים מציעים סביבה בטוחה וניטרלית שבה המראיין יכול להתאמן בשאלות, לקבל משוב מיידי ולהתנסות בתרחישים מורכבים. מחקרים ראשוניים מראים ששימוש באווטאר-צ'אטבוט המספק משוב כמותי מיידי על ניתוח דפוסי הריאיון, כגון סוג השאלות וכמותן (מספר הפעמים שבהן נעשה שימוש בכל סוג), מגביר במיוחד את השימוש בשאלות פתוחות, שהן רכיב חשוב בריאיון איכותי עם ילדים. ועם זאת השימוש באווטארים עדיין אינו נפוץ וכרוך בהגדרת טכנולוגיות, בהכשרות ובתשתיות (Kask et al., 2024; Hassan et al., 2023).

יתרון נוסף של תרגול באמצעות טכנולוגיה של מציאות מדומה הוא שהיא מגבירה את תחושת ה"נוכחות", כלומר עד כמה המתאמן חש שהוא נמצא בתוך הסיטואציה בפועל, תחושה שמחזקת את המעורבות הרגשית שלו ואת והלמידה היעילה (Hassan et al., 2023).

בצד היתרונות, יש חסמים לשימוש בטכנולוגיות אלו: עלות גבוהה של ציוד מציאות מדומה, צורך בהדרכה טכנית, קושי טכנולוגי שחווים חוקרים ותיקים והתנגדות לשינוי דפוסי הכשרה מסורתיים (Baugerud et al., 2025). עם זאת מחקרים מראים כי כאשר החוקרים נחשפים בהדרגה לכלים ומתאפשרת להם שליטה, בחירה וקצב אישי, הם מביעים שביעות רצון גבוהה ורצון להמשיך בתרגול גם מחוץ להכשרה הפורמלית (Hassan et al., 2023). בהקשר זה ציינו כמה מן המראיינים כי החולשה העיקרית בשימוש בטכנולוגיית האווטארים כיום היא האיכות הירודה של חומרי האימון ששימשו לפיתוחם (הן עבור אווטאר הילד הן עבור אווטאר המראיין). הם הדגישו כי במצב אידאלי, רק מראיינים מומחים צריכים לשמש לאימון אווטאר-מראיינים, ורק ראינות אמיתיים של ילדים שבוצעו על ידי מומחים אלו צריכים לשמש לאימון אווטאר-ילדים. בפועל חומרי האימון הקיימים לא עמדו בדרישות מחמירות אלו, וזהו חיסרון מהותי אשר צפוי להימשך עד אשר יהיה מספר מספיק של מראיינים מומחים בשדה שיספקו את מאגרי הנתונים הנדרשים לאימון (Baugerud et al., 2025).

דוגמאות ליישום של אוטוארים ומציאות מדומה:

מערכת ChildAvatar פותחה באוניברסיטת OsloMet בנוווגיה ומאפשרת תרגול ראיונות עם דמות וירטואלית של ילד המדובבת באמצעות בינה מלאכותית. החוקר שואל שאלות בקולו, והילד מגיב תגובה דינמית, בשימוש בתנועות גוף, הבעות פנים וקול ריאליסטי. המערכת מותאמת לשפה המדוברת של הילד, מתמודדת עם טעויות של החוקר ומשקפת באמינות תגובות רגשיות (Baugerud et al., 2025). **מערכת KITE הקנדית** (Knowledge-based Interview Training Environment) פועלת באופן דומה אך מדגישה תרחישים מובנים מראש, על פי פרופיל המקרה. המשתמש מקבל משוב לאחר כל אינטראקציה, תוך כדי הצגת חלופות לשאלות שנשאלו (Hassan et al., 2023).

שימוש נוסף בטכנולוגיות חדשניות הוא שימוש במערכות מבוססות **בינה מלאכותית** שתומכות בניחות תמלולים של חקירות אמת או סימולציות. מערכות אלו מסוגלות לסווג שאלות לשאלות פתוחות, סגורות או מנחות ולנתח את רצף השיח בין החוקר לילד. כך מקבל החוקר דוח כמותי ואיכותני על סגנון השאלות, עיתוי המעבר לנושא רגיש, ובחינת ההתאמה להנחיות הפרוטוקול איכות החקירות, והוא נעשה כיום בכמה מדינות, ובהן הולנד, אוסטרליה וקנדה (Krause et al., 2024).

5. מתן משוב שיטתי ומובנה. למתן משוב שיטתי ומובנה לחוקרי ילדים תרומה מכרעת לשיפור איכות החקירה ולפיתוח כישורים מתקדמים. משוב מועיל כולל התייחסות מדויקת לביצועים, הצבעה על נקודות חוזק וחולשה ומתן כלים מעשיים לשיפור. חוקרים שקיבלו משוב כזה דיווחו על שיפור באיכות השאלות, באמפתיה כלפי הילד ובניהול נכון יותר של שלבי החקירה (Steele, 2018). במקרים שבהם ניתן משוב מייד לאחר צפייה בהקלטות חקירה או תוך כדי ניתוח מקרים עם מדריך, דווח על עלייה ניכרת בזיהוי טעויות מקצועיות ועל יכולת טובה יותר לתקן אותן בהמשך. ההשוואה נערכה בין חוקרים שקיבלו משוב מובנה ורציף לאורך זמן ובין מי שקיבלו משוב מזדמן בלבד או לא קיבלו משוב כלל לאחר ההכשרה הראשונית. בקרב מי שקיבלו משוב רציף נמצאה עלייה ברמת הדיוק, בתחושת הביטחון וביכולת ליישום מדויק יותר של עקרונות הפרוטוקול (Steele, 2023).

מחקרים נוספים תומכים בגישה ולפיה משוב רציף הוא כלי מרכזי לבניית מסוגלות עצמית מקצועית ולמניעת שחיקה. כאשר המשוב ניתן כחלק ממסגרת מסודרת ומתמקד הן בהיבטים טכניים הן ברכיבים רגשיים ואתיים של העבודה, מתפתחת תחושת מסוגלות. עוד נמצא כי שילוב בין משוב אישי ובין דיונים קבוצתיים מעודד חשיבה ביקורתית, הפקת לקחים ושיתוף בפתרונות מקצועיים מגוונים (Newlin et al., 2015; Powell et al., 2009).

במסגרת ארגונית שבה פועלים חוקרי ילדים (כגון שירותי חקירות ילדים, יחידות חקירה ייעודיות או מרכזים רב-מקצועיים), אפשר ליישם כמה דרכים למתן משוב לחוקרי ילדים (Steele, 2018):

- **הדרכה אישית** (supervision). קשר מתמשך בין חוקר מומחה בכיר לחוקר צעיר באותו ארגון
- **חונכות** (mentoring). תמיכה מקצועית של חוקר מנוסה יותר בחוקר צעיר באותו ארגון, גם אם החונך אינו מומחה בכיר
- **ייעוץ** (consultation). תמיכה בעת הצורך מחוקר חיצוני לארגון, בעל מיומנויות מתקדמות
- **ביקורת עמיתים** (peer review). ניתוח וביקורת על עבודת חוקר הילדים מעמיתיו בארגון
- **משוב עצמי** (self-review). מתן הזדמנות לחוקרי הילדים לבחון את עבודתם, להצביע על חוזקותיהם ועל האתגרים להמשך פיתוח בעבודתם

6. התאמת אופי ההכשרה ומשכה לרמת הניסיון של חוקרי הילדים. לחוקרים חדשים חשוב לתת הכשרות ממושכות יותר, משוב מדויק, ספציפי ותומך, וכן הזדמנויות רבות לתרגול. לעומת זאת לחוקרי ילדים מנוסים אפשר לתת הכשרות קצרות וממוקדות יותר ולשים דגש בפיתוח מיומנויות מתקדמות לטיפול במקרים מורכבים ובילדים עם צרכים מיוחדים (Steele, 2018).

כך למשל, במחקר של לורי ואח' (Lawrie et al., 2021) נבחנה יעילותה של תוכנית הכשרה מקוצרת לחוקרי ילדים מנוסים, שבגרסתה המלאה נמצאה יעילה. הגרסה המקוצרת כללה רק את הפעילויות שנמצא כי הן קשורות לשיפור ממשי במיומנויות של ביצוע ריאיון. המחקר הראה כי חל שיפור ניכר בשימוש בשאלות פתוחות לאחר ההכשרה, חלה ירידה בשימוש בשאלות סגורות וכי תוצאות אלו נשמרו גם בטווח הארוך. החוקרים המנוסים הפיקו אפוא תועלת גם מתוכנית הכשרה מרוכזת ומקוצרת, וזאת מאחר שהיא התבססה על תרגול ומתן משוב והערכה לביצועי החוקרים.

7. צפייה משותפת של חוקרים בהקלטות החקירה. צפייה משותפת בהקלטות של חקירות היא כלי חשוב ללמידה משותפת. כך החוקרים יכולים לנתח יחד את אופן ניהול השיחה, איכות השאלות, ביטוי הרגשות וסימני המצוקה של הילד. צפייה כזו אף יוצרת שפה מקצועית משותפת בין חוקרים. מי שנטלו חלק בצפייה משותפת דיווחו על חיזוק תחושת המסוגלות והרחבת נקודת המבט המקצועית. הדיון הקבוצתי סביב הצפייה מאפשר להציע נקודות לשיפור ולהעלות פתרונות יצירתיים למצבים מאתגרים. צפייה חוזרת בהקלטות אישיות מסייעת לחוקרים להבין את דפוסי עבודתם לאורך זמן ולזהות תחומים שבהם נדרש שיפור (Brubacher et al., 2024).

הספרות מצביעה על כך שצפייה קבוצתית חוזרת היא גם אמצעי יעיל להטמעת עקרונות ההדרכה בהקשרים מגוונים. כאשר ניתוח ההקלטות מתבצע לאורך תקופה, אפשר להבחין בדפוסים חוזרים, לזהות שיפור עקבי או הידרדרות באיכות החקירה ולהתאים את הלמידה לצרכים המשתנים של החוקר. נוסף על כך שילוב בין צפייה קבוצתית ובין תיעוד מובנה של תובנות מעלה את רמת המעורבות של המשתתפים ותורם לדיון מושכל המאפשר למידת עמיתים (Newlin et al., 2015; Powell et al., 2009).

8. הדרכה קבוצתית מתמשכת. הדרכה קבוצתית מתמשכת משפרת את איכות עבודתם של חוקרים לאורך זמן. כאשר יש מסגרת קבועה להבעת תחושות, לשיתוף בדילמות ולניתוח תהליכים מורכבים, החוקרים מפתחים רגישות מקצועית עמוקה יותר ומקבלים חיזוקים לעמידה בסטנדרטים אתיים. ההדרכה הקבוצתית היא אף הזדמנות לעקוב אחר תהליכי למידה אישיים ולהתאים את התמיכה לצרכים משתנים של אנשי המקצוע (Newlin et al., 2015; Powell et al., 2009).

ברובאכר ואח' (Brubacher et al., 2024) בחנו במחקרם הדרכה קבוצתית שנערכה במפגשים דו-שבועיים שכללו דיונים מונחים, צפייה בקטעי וידיאו ותרגול תגובות מותאמות, לילדים בעלי מאפיינים התפתחותיים ורגשיים שונים. המשתתפים ציינו כי להדרכות ערך רב בעיקר לשם התמודדות עם עומס רגשי, הפחתת בדידות מקצועית, חיזוק תחושת השייכות המקצועית ולמידה מעשית.

9. מינוי מדריכים מקרב חוקרי הילדים בארגון. מינוי מדריכים מקרב חוקרי הילדים בארגון נחשבת אסטרטגיה יעילה לבניית יכולות מקצועיות. היא מאפשרת העברת ידע מבוסס-ניסיון מן השטח, מחזק את תחושת המעורבות והאחריות של אנשי השדה כלפי תהליכי הלמידה ומאפשר גמישות גבוהה יותר בהעברת הכשרות שוטפות (Brubacher et al., 2024).

נמצא כי מדריכים מתוך הארגון, שלא כמו מדריכים חיצוניים, זוכים לאמון רב יותר מצד עמיתיהם, בין היתר משום שהם חולקים את אותה שפה מקצועית וניסיון מצטבר. נוסף על כך נצפתה השפעה חיובית על תחושת הלכידות והאחידות המקצועית בצוותים שבהם פעלו מדריכים מתוך הארגון. עם זאת נמצא גם כי יש צורך להבטיח הכשרה ייחודית ותמיכה שוטפת למדריכים אלו (Brubacher et al., 2024).

10. עידוד למידת עמיתים ויצירת קהילות מקצועיות. למידת עמיתים, להבדיל מהדרכה קבוצתית פורמלית, מתמקדת ביצירת שיח שוויוני ולא הייררכי בין חוקרים הפועלים באותו שדה מקצועי. אף שהדרכה קבוצתית מתבצעת לרוב בהובלת מדריך או מפקח מנוסה, למידת עמיתים נשענת על דיאלוג פתוח, הדדי ורפלקטיבי בין אנשי מקצוע במעמד דומה. מסגרות אלו כוללות קבוצות תמיכה, פורומים שיתופיים או מפגשי עמיתים המתקיימים ביוזמה עצמית או כחלק ממדיניות ארגונית (Steele, 2018).

מן הספרות עולה כי למידת עמיתים היא תהליך המאפשר למידה מתמשכת שאינה תלויה אך ורק במערכי הדרכה פורמליים. החוקרים חולקים חוויות, מעלים דילמות אתיות, משווים בין גישות חקירה שונות ומפנימים פתרונות מעשיים. נמצא גם כי למידה כזו מחזקת את ההטמעה של עקרונות הפרוטוקול, במיוחד כאשר היא מלווה במשוב הדדי ואינה נתפסת כמבחן או הערכה (Newlin et al., 2015; Powell et al., 2009).

חוקרי ילדים שהשתתפו בלמידת עמיתים דיווחו על חיזוק תחושת הלכידות המקצועית, על הפחתת תחושת בדידות ועל עידוד להתפתחות מקצועית מתוך סולידריות והערכה הדדית. נוסף

על כך הם דיווחו כי השותפות בפורומים ללמידת עמיתים סייעה להם לגבש יוזמות ופרקטיקות עבודה חדשות מן השדה ולהביאן לדיון ולהטמעה בדרגי הנהלה ובמוקדי קבלת החלטות (Brubacher et al., 2024). ממצא זה בא לידי ביטוי גם בראיונות שנערכו עם המומחים. כמה מהם הדגישו את החשיבות של חיבור השירות לקהילה האקדמית והמקצועית הרחבה. הם סברו כי יש קשר ישיר בין היותו של השירות עדכני ומשולב במחקרים ובכנסים מקצועיים ובין יכולתו לשמר את עובדיו ולחזק את המוטיבציה שלהם. החיבור לאקדמיה בצד חיזוק קהילת חוקרי הילדים כקהילה לומדת ומתפתחת עשוי לייצר עבורם תחושת משמעות, גאווה יחידה וחוויה של הובלה והתקדמות מקצועית. תובנה זו מחזקת את המסקנה כי מסגרות של למידת עמיתים ושיתוף ידע אינן רק כלי לשיפור מיומנויות אלא רכיב מהותי במדיניות שימור עובדים ובבניית תרבות ארגונית של לכידות והתפתחות.

11. פיתוח חוסן מקצועי וטכניקות לטיפול עצמי. חשיפה מתמשכת של חוקרי ילדים לסיפורי כגיעה עלולה להוביל לשחיקה רגשית, לטראומטיזציה משנית או לעייפות חמלה (Craig & Sprang, 2010). בשנים האחרונות נוספה לכך גם ההכרה בתופעה של מצוקה מוסרית מצב שבו אנשי מקצוע חווים הפרה של ערכים אתיים או תחושת אשמה וכישלון מוסרי, למשל כאשר אינם יכולים לספק לילד את ההגנה או הצדק הראוי בשל מגבלות מערכתיות. אלו אינן תופעות שוליות או אישיות אלא תגובות מוכרות ומתועדות בקרב מטפלים או חוקרים העובדים עם אוכלוסיות פגיעות (Conway et al., 2024).

ההכרה בשחיקה כגורם סיכון מקצועי הובילה לגיבוש עקרונות ברורים להכשרת חוקרי ילדים, הכוללים פיתוח חוסן מקצועי, מודעות עצמית וטכניקות לטיפול עצמי. הכשרות איכותיות לא מתמקדות רק בפרוטוקולים של חקירה אלא גם בליווי רגשי, בשיח קבוצתי, בתרגול סימולטיבי חוזר ובהטמעת כלים לוויסות עצמי (Bonach & Heckert, 2012).

אחת הפרקטיקות המועילות היא שילוב בין תרגול תפקיד הילד לתרגול תפקיד החוקר כדי לאפשר הבנה אמפתית ומורכבת יותר של הדינמיקה. כך למשל במחקר אמריקני דיווחו המשתתפים כי עצם הכניסה לתפקיד הילד הנחקר אפשרה להם לחוות את תחושת החשיפה, הבושה, החרדה והצורך באמון – חוויה שהובילה אותם לשפר את גישתם כמשחקי תפקיד החוקר. ההתנסות החוזרת במסגרת סימולציות אפשרה לחוקרים להתנסות ברמות שונות של קושי וללמוד כיצד לנהל את עצמם רגשית (Duron & Cheung, 2016).

הכשרות מועילות כוללות גם עקרונות של "טיפול עצמי מודע" – טכניקות אישיות שמסייעות לחוקר לזהות עומס רגשי מוקדם ולהגיב ביעילות, ובהן הצבת גבולות בין עבודה לפנאי, שימוש בשיטות הרפיה (נשימה, תנועה, מדיטציה), פנייה לתמיכה חברתית או מקצועית, קביעת זמנים לעיבוד רגשי לאחר ריאיון קשה והשתתפות בפורומים של עמיתים לעיבוד חוויות (Craig & Sprang, 2010; Perron & Hiltz, 2006). ארגונים המטמיעים שגרות מסוג זה מדווחים על ירידה בשיעורי השחיקה והעזיבה בקרב חוקרי ילדים (Sprang et al., 2011).

פרט לכך הכשרה צריכה לעודד תודעה קבוצתית שלפיה שמירה על רווחה רגשית של החוקרים איננה מותרת אלא תנאי הכרחי לעבודה אתית ומקצועית. בנייה של שיח פתוח, סדנאות תיאום ציפיות בין צוותים שונים והדרכות קבוצתיות שבהן נעשה עיבוד רגשי יכולים לשמש מנגנוני הגנה מפני טראומה מצטברת (Duron & Cheung, 2016).

לסיכום, הכשרת חוקרי ילדים היא תהליך מורכב ודינמי, החורג מהעברת ידע טכני או יישום פרוטוקול בלבד. הכשרות יעילות נשענות על עקרונות של הדרגתיות, תרגול מתמשך, התאמה לרמות שונות של ניסיון מקצועי, שימוש בטכנולוגיות חדשניות, קבלת משוב שיטתי, פיתוח קהילות למידה וטיפוח חוסן רגשי. עקרונות אלו מבטיחים לא רק שיפור בכישורי החקירה אלא גם שימור הרווחה המקצועית של החוקרים לאורך זמן, תוך כדי התאמה לתנאים משתנים בשטח.

4.4 פרוטוקולים, מודלים וכלים להערכה של חקירת ילדים

בשלושת העשורים האחרונים גבר המיקוד המחקרי והיישומי באיכות הריאיונות עם ילדים, מתוך הבנה הולכת ומעמיקה כי אופן ניהול הריאיון משפיע ישירות על טיב המידע שנאסף, על רווחת הילד ועל תקפות ההליך המשפטי כולו. ריאיונות שאינם מותאמים לגיל הילד, לרמתו ההתפתחותית או להקשר הרגשי שבו הוא נמצא עלולים להניב תיאורים חלקיים, לא מדויקים ואף שגויים, והדבר העלול להוביל להחלטות שגויות ולהשפעות כבדות משקל הן עבור הילד הן עבור מערכת המשפט (Korkman et al., 2024; Lamb et al., 2008).

בתגובה להכרה הגוברת בחשיבותם של ריאיונות איכותיים עם ילדים בהקשרים משפטיים וטיפוליים פותחו ברחבי העולם פרוטוקולים מובנים וכלים מבוססי מחקר שנועדו להנחות אנשי מקצוע כיצד לנהל ריאיונות ברגישות, דייקנות ואמינות. פרוטוקולים אלו מציעים מסגרות שיטתיות ליצירת סביבה בטוחה ותומכת, לניסוח שאלות מותאמות גיל ובלתי מנחות ולהפחתת השפעות בלתי מודעות שעלולות להטות את עדות הילד. הבנת עקרונות היסוד של פרוטוקולים אלו היא תנאי בסיסי לכל מי שפועל בתחום לצורכי הכשרה מקצועית, גיבוש מדיניות או לשם קידום הגנה מיטבית על ילדים נפגעי עבירה (Lamb et al., 2007, 2008, 2018; La Rooy et al., 2015). במשך השנים גיבשו גופים ממשלתיים, מרכזים קליניים ואקדמיים בעולם שלושה סוגים מרכזיים של מענים מקצועיים לריאיונות עם ילדים:

1. פרוטוקולים לריאיון מובנה: כדוגמת פרוטוקול NICHHD ו-NCA שפותחו במיוחד לצורך חקירת ילדים נפגעי עבירה ומספקים הנחיות מפורטות לניהול ריאיון התואם למאפייני ההתפתחות של הילד (Lamb et al., 2008, 2018).
2. מסגרות הנחיה ומודלים כלליים לחקירה: כמו מסגרת ההנחיות הלאומית ABE ומודל PEACE הנהוגים באנגליה ובוויילס (מודל ובו חמישה שלבים: תכנון והכנה – planning and preparation; יצירת קשר – engage and explain; איסוף גרסה – account; סיום – closure; והערכה – evaluation), משמשים מסגרת הנחיות רחבות לניהול ריאיונות חקירה, אך אינם כוללים בהכרח פרוטוקול ייעודי מובנה המותאם לילדים בלבד (Ministry of Justice, 2022).

3. כלים להערכת מהימנות העדויות: למשל CBCA (Criteria-Based Content) ו-RealityMonitoring Analysis המשמשים לאחר מסירת העדות לצורך בחינת מאפייני התוכן והאיכות של העדות ואינם מיועדים לשמש כלים לניהול הריאיון עצמו (Nicol et al., 2017; Amado et al., 2016).

פרוטוקולים, מסגרות הנחיה, מודלים וכלים אלו נבדלים זה מזה במבנה, במידת הגמישות, בגישה לעדות הילד ובאופן יישומם בשדה ובמערכת המשפט. למשל, אחד הכלים הנפוצים ביותר להערכת מהימנות עדויות ילדים הוא CBCA – ניתוח תוכן מבוסס-קריטריונים אשר פותח במקור כחלק ממערכת SVA (Statement Validity Assessment). שיטה זו מבוססת על ההנחה כי עדות אותנטית נבדלת מעדות בדויה באיכויות לשוניות, קוגניטיביות ורגשיות, כגון פירוט חושני, תיאור רגשות, תיקונים עצמיים וספונטניות (Amado et al., 2016). סקירה שיטתית עדכנית (Sporer & Masip, 2024) התמקדה במקרים של פגיעה מינית בילדים ומצאה כי הקריטריונים של CBCA מצליחים להבחין במידה בינונית עד גבוהה בין עדויות אמיתיות למומצאות, אף שהחוקרים הדגישו כי תוקף הכלי תלוי בפרשנות מקצועית, ברמת ההכשרה של הבודק ובאיכות המידע הראשוני. בקרב ילדים בגיל הרך או ילדים נפגעי טראומה, ייתכן שתופענה עדויות דלות או מקוטעות שאינן עומדות בכל הקריטריונים אף שהן אותנטיות. על כן מומלץ להשתמש ב-CBCA ככלי עזר בתוך מסגרת הערכה רחבה יותר, ברגישות לגיל, למצב הרגשי ולהקשר התרבותי של הילד. חשוב לציין כי בהתחשב בכך שכלים כמו CBCA מעריכים את תוכן העדות לאחר שכבר נמסרה, גוברת החשיבות של שימוש בפרוטוקולים מבוססי-ראיות (כגון NICHD) בשלב איסוף המידע עצמו כדי להבטיח שהעדות תיאסף באופן תקף, מותאם גיל וללא השפעה חיצונית, וכך תאפשר הערכה מהימנה יותר של תוכנה בשלב מאוחר יותר, הן מבחינת מהימנות התוכן הן מבחינת תוקף השימוש בו בהליך המשפטי.

לוח 2 משווה בין הפרוטוקולים, המודלים והכלי ההערכה המובילים לראיונות עם ילדים אשר פותחו והוטמעו במערכות משפטיות וקליניות בעולם. חשוב להדגיש כי בצד היתרונות והעדויות המחקריות התומכות בחלקם, יש שונות רבה במידת הביסוס המדעי שלהם, ברמת ההכשרה הנדרשת ליישומם ובמעמד המשפטי. פרוטוקולים מסוימים, כדוגמת NICHD, נחשבים מבוססי-ראיות ונבדקו אמפירית בהיקף רחב, ואילו אחרים פועלים יותר כמסגרות הנחיה כלליות או ככלי עזר להערכת מהימנות, ולהם תמיכה מחקרית מצומצמת יחסית. עם זאת, גם פרוטוקולים מבוססי-ראיות אינם מיושמים יישום אחיד בכל ההקשרים, ולעיתים נדרשות התאמות תרבותיות או פיתוח מיומנויות ייחודיות של חוקרים כדי להבטיח יישום יעיל ומותאם להקשר המקומי.

שם הפרוטוקול/ המודל/הכלי	מאפיינים עיקריים	גיל מתאים	מבוסס-ראיות (evidence base)	שימוש משפטי/קבילות בבתי משפט	המדינה שבה פותח הפרוטוקול/המודל/ הכלי
NICHD	פרוטוקול מובנה, מבוסס-ראיות ובעל שלבים ברורים (יצירת קשר, בירור ראשוני, בירור חופשי, שאלות ממוקדות); דגש בשאלות פתוחות; דורש הכשרה אינטנסיבית; יישום לא עקבי פוגע באיכות של הריאיון	3 ויותר	כן. נחשב "תקן זהב"	קביל בבתי משפט רבים, כולל בישראל, באנגליה, בקנדה ובארה"ב. נחשב "תקן זהב"	ארה"ב וישראל
Step-Wise Interview	פרוטוקול מובנה של שלבים ברורים, מיצירת קשר ועד בירור ספציפי; עידוד הדרגתי של חשיפה	5 ויותר	כן. מבוסס על מחקרי שדה ⁹ (field studies) בקנדה	בשימוש בקנדה ובמדינות נוספות; מקובל משפטית	קנדה
Specialist Child Interviewing Model	נהוג כתקן לאומי בניו זילנד; מותאם גם למיעוטים וילידים בסיכון גבוה; המודל מאושר רשמית על ידי משטרת ניו זילנד ורשויות הרווחה ונחשב לתקן המקובל לחקירת ילדים בחקירות פורנזיות	הגיל הרך ועד מתבגרים	כן. תקן לאומי, מבוסס-ראיות	ראיונות שבוצעו לפי מודל זה משמשים ראיות קבילות בהליך פלילי, כולל במשפטים של התעללות, תקיפה מינית או הזנחה.	ניו זילנד
NCA Structured Interview Protocol	פרוטוקול מבוסס שלבים: יצירת קשר, הסבר תהליך, חקירה פתוחה, חקירה ממוקדת, בירור מוטיבציה, סגירה; דגש בהתאמה לגיל, עקרונות מבוססי-ראיות וגישה מודעת-טראומה	3 ויותר	כן. מבוסס-ראיות מן השדה בארה"ב	נחשב קביל בארה"ב ובמערכות משפט נוספות. מקובל כחלק ממרכזי הגנה	אלבמה, ארה"ב
SIM (the Standard Interview Method; Powell & Brubacher, 2020)	מודל פשוט ובו שלושה שלבים: חימום, דיווח חופשי, שאלות הבהרה. קל ללמידה ושימוש על ידי אנשי מקצוע לא מנוסים. דגש בשפה פשוטה והימנעות מהנחיה; פותח כמענה לצורך בתקן אחיד במחקר ובפרקטיקה שלא דורש הכשרה מורכבת	5 ויותר	כן. מבוסס-מחקר	קביל במיוחד באוסטרליה ובניו זילנד. מדגיש סטנדרטיזציה ושימוש רחב במערכות רווחה ולא דווקא במשטרה בלבד	אוסטרליה
The Ten Step Investigative Interview ((Lyon&Saywitz, 2006	מדריך ריאיון ובו עשרה שלבים המשלב הסבר על החקירה, הדגמה של דיווח, שימוש בתמיכה חיובית, הגדרת כללים, שאלות פתוחות וסיום רגיש, כולל תיווך רגשי לילדים; זהו אחד הכלים המותאמים ביותר לפסיכולוגיה של ילדים, מתאים במיוחד לצעירים ולחוקרי ילדים בעלי הכשרה קלינית	4–10	כן. מבוסס-ראיות	נפוץ ומוכר בארה"ב, וזכה לאישור ולהכרה רחבה; קביל משפטית ברוב המדינות בארה"ב	ארה"ב
RATAC (Rapport, Anatomy Identification, Touch Inquiry, Abuse Scenario, and Closure) ((CornerHouse	פרוטוקול חצי-מובנה ובו חמישה שלבים (R-A-T-A-C); שילוב כלים כמו בובות, ציורים ודיאגרמות; גמישות רבה על פי צרכי הילד	3–12	חלקי. שימוש נרחב אך ביסוס מחקרי מוגבל	קביל בכמה מדינות בארה"ב; בשימוש בעיקר בצפון אמריקה; נחשב קביל כל עוד נעשה שימוש זהיר	ארה"ב
Achieving Best Evidence (ABE)	מסגרת הנחיות לאומית מקיפה ולא פרוטוקול נוקשה; משלבות תיעוד חזותי, עקרונות של שאלות פתוחות, תמיכה והתאמות תרבותיות	כל גיל	חלקי. מדריך מדינות, לא פרוטוקול אמפירי	קביל במערכת המשפט האנגלית בוויילס ובסקוטלנד; נמצא בשימוש נרחב במשטרת בריטניה	אנגליה וויילס

⁹ מחקרי שדה הם מחקרים שנערכו במצבי חקירה אמיתיים עם ילדים שנחקרו בפועל על פגיעות (ולא עם סטודנטים או סימולציות), לעיתים תוך ניתוח הקלטות של ראיונות, דוחות חקירה או תוצרי חקירה.

שם הפרוטוקול/ המודל/הכלי	מאפיינים עיקריים	גיל מתאים	מבוסס-ראיות (evidence base)	שימוש משפטי/קבילות בבתי משפט	המדינה שבה פותח הפרוטוקול/המודל/ הכלי
Cognitive Interviewing (for Children)	גישה קוגניטיבית להיזכרות באירועים; מותאמת גם לילדים אך לא פותחה עבור ילדים או ספציפית לפגיעות מיניות	לרוב מגיל 8 ויותר	חלקי. מבוסס בעיקר על מחקרי מבוגרים	לעיתים בשימוש בחקירות עדות, בעיקר עם נוער ומבוגרים; הקבילות בבית המשפט אינה אחידה; תלויה בזהות המראיין, במטרת הריאיון ובאופן יישום הטכניקות	בריטניה וארה"ב
SVA (Statement Validity Assessment)	כלי פסיכולוגי פורנזי שנועד להעריך את מהימנות עדויות הילדים, במיוחד במקרים של עבירות מין; מאפשר הבחנה בין עדויות אמיתיות למומצאות; הכלי אף משמש לעזר במקרים שבהם אין ראיות פיזיות, והעדות המילולית היא המרכזית	6 ויותר	כן. מבוסס-ראיות (בעיקר באירופה); יעילותו תלויה בהכשרה מקצועית ובאיכות העדות הראשונית	רמת סטנדרטיזציה גבוהה; בשימוש בגרמניה, שוודיה והולנד; יש מחלוקת מדעית בנוגע לתוקף, במיוחד במדינות כמו ארה"ב, קנדה ובריטניה, שם לא מתקבל כראיה משפטית	גרמניה, שוודיה והולנד
CBCA / SVA Criteria-Based Content Analysis)	לא פרוטוקול אלא כלי להערכת מהימנות העדות לאחר הריאיון; CBCA הוא כלי להערכת אמיתות של עדויות מילוליות, בעיקר בהקשר של חקירות פליליות, והוא הרכיב המרכזי בטכניקת הערכת אמיתות ההצהרה (SVA) שפותחה בגרמניה בשנות ה-50. הכלי מבוסס על ההנחה ולפיה עדות המבוססת על חוויה אמיתית תכיל מאפיינים תוכניים שונים מעדות בדויה	7 עד 14	מבוסס-מחקר עם ראיות אמפיריות חלקיות	משמש כלי עזר בבתי משפט באירופה (בעיקר בגרמניה, בהולנד ובמדינות סקנדינביה)	גרמניה
Reality Monitoring	שיטה פסיכולוגית המיועדת להבחין בין זיכרונות שמקורם בחוויות אמיתיות ובין זיכרונות שמקורם בדמיון או בהמצאה; מתבססת על ההנחה שזיכרונות אמיתיים נוטים להכיל פרטים חושיים ותיאוריים עשירים, ואילו זיכרונות מדומיינים נוטים להיות מפורטים פחות ומושפעים יותר מתהליכים קוגניטיביים	7-8 ויותר	מבוסס-מחקר תאורטי ואמפירי, אך אינו נחשב כלי מבוסס-ראיות לשימוש עצמאי בהכרעה משפטית	אינה קבילה כראיה עצמאית בבתי משפט אך משמשת כלי עזר למחקר ולהערכה פסיכולוגית של מהימנות עדות; במדינות כמו גרמניה, שוודיה והולנד נעשה בה שימוש חלקי כחלק ממערכות להערכת אמיתות, אך לא כמבחן משפטי מובהק; המגבלה המרכזית היא היעדר תוקף משפטי ומדעי מספק לשימוש עצמאי בקביעת מהימנות	
PEACE	חמישה שלבים: תכנון, בניית קשר, קבלת עדות, סיום, והערכה; לא תוכנן במקור לילדים	בית ספר יסודי ויותר	חלקי. הנחיות כלליות	קבילות גבוהה – מקובל משפטית בבריטניה, אוסטרליה ונורווגיה	אנגליה ווילס
ECI (Enhanced Cognitive Interview)	מבוסס על עקרונות זיכרון קוגניטיבי: הקשר תלוי-זיכרון, שינוי סדרים וזוויות ראייה, שימוש בשאלות פתוחות ועידוד מסירת פרטים רבים, ללא הנחיה; מותאם גם לילדים; נחשב יעיל במיוחד בזיהוי פרטים קונקרטיים בזירת פשע, אבל דורש התאמה לגיל הילד (לא פותח במקור לילדים)	8 ויותר	מבוסס-ראיות אמפיריות נרחבות, בעיקר בקרב מבוגרים; יעילותו בילדים נתמכת במחקר אך מחייבת התאמות התפתחותיות	נחשב קביל במדינות רבות (כולל בריטניה וארה"ב); לא פותח במיוחד לילדים, ולכן דורש התאמות	בריטניה
The CornerHouse Forensic Interview ProtocolTM (Anderson et al., 2009	פרוטוקול הכולל בין היתר רכיבים של NICHD, ECI; משמש ביצירת קשר, שאלות פתוחות, סיפור חופשי וסגירה בטוחה; דגש בתהליך מותאם-תרבות וטראומה, בשיתוף צוות רב-תחומי	כל גיל	מבוסס עקרונות מחקרניים וניסיון יישומי, אך אינו נחשב פרוטוקול מבוסס-ראיות ברמת NICHD	קביל במדינות רבות בארה"ב, נפוץ במרכזי טיפול ומשפט	מינסוטה, ארה"ב

מן הראיונות עולה כי הפרוטוקול שהוטמע בשירות לחקירות ילדים בישראל הוא פרוטוקול NICHD, בגרסתו המועשרת משנת 2014. פרוטוקול זה מבוסס על עקרונות התשאל של פרוטוקול NICHD, ובפרט על שימוש בשאלות פתוחות, אך כולל דגש על יצירת קשר עם הילד ועל שילוב תמיכות לא-סוגסטיביות לאורך כל שלבי הריאיון. הפרוטוקול מותאם בעיקר לילדים בגילי בית הספר היסודי. על בסיס הפרוטוקול המועשר פותחו כלים לחקירות שלהן מאפיינים ייחודיים, כגון חקירות מין ברשת, חקירות ילדים המעורבים בסכסוכי גירושין בעצמות גבוהה ופרוטוקול חקירה לילדים שנפגעו או היו עדים לאירועי השבעה באוקטובר. במשך השנים פותח גם עדכון ייעודי לגיל הרך במטרה להתאים את שלבי הריאיון ואת שפתו ליכולות של תקשורת והתפתחות בגילים צעירים יותר. נוסף על כך פותח עדכון לפרוטוקול חקירה של חשודים צעירים.

לסיכום, פרק זה ממחיש כי אין פרוטוקול, מודל או כלי הערכה יחיד המתאים לכל נסיבות חקירה או לכל קבוצת גיל, וכי על אף הגישות המגוונות יש הסכמה רחבה בקרב מומחים על עקרונות פעולה משותפים: הקפדה על מבנה עקבי וברור, שימוש בשאלות לא מנחות, התאמה לגיל הילד ולרקע התרבותי שלו ותיעוד מלא של מהלך הריאיון. עם זאת בחירת הפרוטוקול, המודל או הכלי הנכון איננה החלטה טכנית בלבד אלא החלטה אסטרטגית המושפעת מן ההקשר המשפטי והחברתי, מרמת ההכשרה והניסיון של אנשי המקצוע וממאפייני הילד והפגיעה עצמה. שילוב בין פרקטיקות מבוססות-ראיות ובין רגישות תרבותית והתפתחותית הוא המפתח לריאיון איכותי ואמין המאפשר להפיק עדות בעלת ערך משפטי, לשמור על רווחת הילד ולצמצם פגיעה משנית. הבנה מעמיקה של נקודות החוזק והמגבלה של כל פרוטוקול חיונית ליישום מושכל בשטח, והיא מדגישה כי נדרש רצף של התאמות וחשיבה מקצועית ביקורתית כדי להבטיח מענה צודק, עקבי ואחראי לילדים נפגעי עבירה.

4.5 גישות ופרקטיקות בין-לאומיות לחקירת ילדים נפגעי עבירה

פרק זה סוקר גישות ופרקטיקות בין-לאומיות לחקירת ילדים נפגעי עבירה, בהבחנה בין רמות שונות של הסדרה לאומית, תיאום בין-מערכתי ומידת היישום בפועל של הפרקטיקה המקצועית. בהקשר זה נשמרת ההבחנה בין **חקירה** כהליך משפטי ומוסדי ובין **ריאיון** ככלי מקצועי מרכזי לאיסוף עדות מן הילד. הסקירה מצביעה על סוגים שונים של גישות ופרקטיקות מערכתיות, החל ממערכות חקירה מוסדרות וריכוזיות, דרך גישות מתקדמות אך מבוזרות ועד למצבים של היעדר אחידות לאומית. ההשוואה בין הגישות והפרקטיקות מראה כי איכות חקירת ילדים אינה תלויה רק בפרוטוקול הריאיון או בהכשרת החוקר אלא במכלול רחב של תנאים מערכתיים: שיטת המשפט, מידת התיאום בין הגופים המעורבים (המשטרה, שירותי הרווחה ולעיתים גם מערכת הבריאות והחינוך), מעמדו המקצועי של החוקר, הסדרת סוגיית הסכמת ההורים ומיקום החקירה. משתנים אלו מעצבים את תפיסת הילד בתוך ההליך הפלילי, כנפגע וכמי שזכאי להגנה ייחודית, ומשפיעים ישירות על רווחתו ועל תקפות ההליך המשפטי.

להלן יוצגו המשתתפים המרכזיים להשוואה בין גישות ופרקטיקות, ולאחריהם יובאו דוגמאות לאופן שבו משתתפים אלו מיושמים בפועל.

שיטת המשפט והשפעותיה על חקירת ילדים. מערכת המשפט שבה מתנהלת החקירה משפיעה ישירות על אופן ניהול הראיונות, על מטרותיהם ועל זהות הגורמים המעורבים. במדינות שבהן שיטת המשפט היא השיטה האדברסרית, כמו אנגליה, קנדה וארצות הברית, ההליך המשפטי מבוסס על עימות בין שני צדדים (תביעה והגנה), והשופט משמש בורר ניטרלי. בתוך מסגרת זו, חקירת הילד נתפסת ככלי להשגת ראיות עבור אחד הצדדים, והאמינות נבחנת לרוב בדיעבד, באמצעות כללי קבילות וחקירה נגדית. לעומת זאת במדינות נורדיות, ובהן שוודיה, נורווגיה ואיסלנד, ההליך הפלילי מתבסס על מודל אינקוויזיטורי, שבו לגורמי החקירה ולשופטים תפקיד פעיל בגילוי האמת. לפיכך ראיונות עם ילדים נערכים במרכזים רב-מערכתיים (כגון Barnahus) על ידי חוקרים שהוכשרו ייעודית לראיונות עם ילדים, לרוב מרקע של פסיכולוגיה או עבודה סוציאלית, ובתיאום עם המשטרה והתביעה. ראיונות אלו מוקלטים מראש והקלטה משמשת עדות ראשית בבית המשפט. המודל האינקוויזיטורי שם דגש בהפחתת פגיעה משנית בילד, ברגישות טראומטית ובשיתוף פעולה הדוק בין המשטרה, שירותי הרווחה ולעיתים גם שירותי הבריאות. הבדל מהותי זה בין שיטות המשפט מצביע על כך שמערכות משפט שונות מובילות לא רק להבדלים מינהליים אלא גם לתפיסות עומק שונות באשר למעמדו של הילד הנחקר כעד, כנפגע, וכמי שזכאי להגנה ייחודית במסגרת ההליך הפלילי (Korkman et al., 2017).

הסטטוס המקצועי של חוקר הילדים. במדינות רבות אין מדובר בפרופסיה ייחודית של תפקיד סטטוטורי הפועל מכוח החוק אלא בהתמחות מקצועית של בעלי תפקידים. באנגליה ובוויילס, לדוגמה, ראיונות עם ילדים נערכים על ידי שוטרים או עובדים סוציאליים אשר עוברים הכשרה ייעודית לפי הנחיות ה-ABE אך אין תפקיד חוקי נפרד של "חוקר ילדים". בארצות הברית, הראיונות נערכים במסגרת מרכזי CACs על ידי חוקרים מוסמכים, לרוב מרקע של רווחה, חינוך או פסיכולוגיה, אך אין סטטוס מקצועי עצמאי המעוגן בחוק. במדינות סקנדינביה, ובפרט באיסלנד ובנורווגיה, הראיונות נערכים לרוב על ידי אנשי מקצוע מתחום הפסיכולוגיה או הרווחה שעברו הכשרה ספציפית. עם זאת גם שם לא מדובר בתפקיד משפטי או סטטוטורי עצמאי. בניו זילנד, שם נהוג לעבוד על פי המודל Specialist Child Interviewing Model, יש הבחנה בין אנשי מקצוע שעברו הכשרה בסיסית ובין חוקרים מומחים, אך גם שם לא מדובר בפרופסיה חוקית נפרדת אלא בהסמכה מקצועית (Korkman et al., 2017; Ministry of Justice, 2022; Child Welfare Services, 2023).

הכישורים הנדרשים מן החוקר. הספרות מצביעה על כך שלכישורי החוקר השפעה מכרעת על מידת המהימנות של העדות ועל היקף המידע שאפשר לקבל מן הילד. איש מקצוע טוב חייב בראש ובראשונה להפגין אמפתיה, להיות בעל כישורי טיפול, יכולת לתקשר עם ילדים, לעודד אותם ולחזק את תחושת הערך העצמי שלהם. עליו לפעול תמיד מתוך שיקול של טובת הילד והגנה על זכויותיו ולהתחשב ברמת הבשלות שלו, בגילו ובמאפייניו הייחודיים, בסוג הפגיעה,

ברקע התרבותי ובמאפיינים הספציפיים של המקרה (La Rooy et al., 2015; Ministry of Justice, 2022; Council of the Baltic Sea States, 2022). בהקשר זה המומחים שרואיינו העידו על צורך בכך שאנשי מקצוע העוסקים בחקירות ילדים יעברו בקביעות הכשרות בסיסיות על קיום שיח עם ילדים המבוססות על הקניית ידע, ערכים ומיומנויות.

אנשי מקצוע העוסקים בחקירת טענות של ילדים לא יצליחו לבחור בכלים המתודולוגיים שלהם, או ליישם יישום תקף ויעיל, אם אין להם ידע מספק בפסיכולוגיה התפתחותית ובתפקוד של מנגונים קוגניטיביים בסיסיים (כמו קשב, תפיסה וזיכרון). לעיתים אנשי המקצוע שואלים שאלות שאינן מותאמות לגיל הילד או שאלות שמובילות לתשובה, ובה בעת שואלים מעט מדי שאלות פתוחות המעודדות את הילד לספר את סיפורו. תופעה זו עלולה, גם אם לא בכוונה, לכגוע באמינות העדות של הילד או להוביל אותו להשיב באופן שאינו מדויק (Lamb et al., 2018).

יידוע הורים והסכמה לריאיון הם רכיב משפטי ואתי מהותי בחקירת ילדים נפגעי עבירה, אך גם מקור למתח בין עקרון האוטונומיה ההורית ובין חובתה של המדינה להגן על ילדים בסיכון. ברוב המדינות נדרשת עקרונית הסכמת ההורים או האפוטרופסים החוקיים לביצוע ראיונות עם ילדים, במיוחד כאשר מדובר בילדים מתחת לגיל מסוים. עם זאת במקרים שבהם עולה חשד שההורה הוא הפוגע, או כאשר מתעורר חשש לפגיעה חמורה בביטחון הילד, מתאפשר לעיתים להפעיל סמכויות חירום ולבצע את הריאיון ללא ידיעת ההורה או הסכמתו. מדיניות זו נשענת על ההכרה בכך שיידוע מוקדם של הורה החשוד בפגיעה עלול לשבש את החקירה, להשפיע על גרסת הילד או להעמידו בסכנה (La Rooy et al., 2015; 2009; Ministry of Justice, 2022; Council of the Baltic Sea States, 2022).

בראיונות עלתה חשיבות ההבחנה בין הסכמת ההורים הפורמלית (consent) הנדרשת ברוב המקרים לצורך עריכת ריאיון עם ילד ובין נכונותו האישית של הילד להשתתף בחקירה (assent). במצבים שבהם יש חשד לפגיעה בתוך המשפחה, או כשההורה הוא החשוד, קבלת הסכמה פורמלית אינה אפשרית ולעיתים אף עלולה לסכן את הילד או לשבש את החקירה. במקרים אלו, במדינות רבות אפשר להסתמך על צו שיפוטי או על החלטת רשות מוסמכת כתחליף להסכמת ההורה ולבסס את עריכת הריאיון על רצונו המודע של הילד לשתף פעולה. עיקרון זה תקף במיוחד בקרב בני נוער שלהם יכולת קוגניטיבית ובשלות גבוהה יותר לקבל החלטה מושכלת בנוגע להשתתפותם בחקירה.

במדינות שבהן יש הסדרה חוקית ופרקטיקה מוסדית ברורה (כגון נורווגיה ושוודיה), האפשרות לראיון ילד ללא הסכמה מוסדרת בחוק או בפרקטיקה ומתבצעת בכפוף לשיקול דעת מקצועי של צוות רב-מערכתי ולעיתים גם לאישור שיפוטי. לעומתן במדינות שבהן ההסדרה מבוזרת או פדרלית (כגון גרמניה, המורכבת ממדינות פדרליות, או ארצות הברית), הדרישה ליידוע ההורים נשארת בעינה גם כאשר הם חשודים, וההגנה על הילד תלויה ביישום לא אחיד של המדיניות ברמה המקומית. משתנה זה מדגיש את חשיבותה של הסדרה חוקית ומקצועית

ברורה, המאזנת בין זכויות ההורים ובין עקרון טובת הילד (Council of the Baltic Sea States),
(2022; Korkman et al., 2017; Nordlöf, 2024).

מיקום החקירה. במדינות רבות באירופה ובצפון אמריקה יש העדפה מובהקת לערוך את ראיונות הילדים במרחבים ניטרליים וייעודיים, כגון חדרי ריאיון של המשטרה או מרכזי הגנה רב-מערכתיים מסוג Barnahus בשוודיה, נורווגיה ואיסלנד ומרכזי CACs בארצות הברית. מרכזי CACs הם ידידותיים לילד, ניטרליים, פועלים ברישוי רשמי ועומדים בסטנדרטים לאומיים, כדי להבטיח שהחקירה תתבצע בסביבה בטוחה, מותאמת לגיל, ובשיתוף צוות רב-תחומי. מודל Barnahus שפותח באיסלנד בשנות ה-90 משמש מסגרת ייחודית שבה כל הגורמים הרלוונטיים – משטרה, שירותי רווחה, מערכת הבריאות והמשפט – פועלים יחד תחת קורת גג אחת. בכך הוא מצמצם את מספר הפעמים שבהן הילד נדרש לספר את סיפורו, מגן עליו מטראומה חוזרת ומבטיח כי ההליך יתבצע בסביבה מותאמת-ילד, בטוחה, תומכת ומודעת-טראומה בהקפדה על תנאים דיסקרטיים, בטוחים ומותאמים רגשית לילד. כאשר עולה חשד שההורה הוא הפוגע, החוק במדינות אלו מאפשר לעיתים קרובות לבצע את החקירה ללא יידוע מוקדם של ההורה ולערוך את הראיונות במרחבים מקצועיים שנועדו למנוע שיבוש הליכים או סיכון חוזר לילד (Nordlöf, 2024). באנגליה ובוויילס נהוג לערוך את הריאיון בחדרים ייעודיים או במרכזים מוסמכים כחלק מן ההנחיות של ABE, ובתיאום בין המשטרה לשירותי הרווחה. כאמור, במקרים שבהם ההורה הוא החשוד, מופעל נוהל המאפשר אי-יידוע זמני, והריאיון מתבצע במהירות במרחב מוגן. בגרמניה אין מדיניות ארצית אחידה, וחלק מן הראיונות הראשוניים נערכים במסגרות החינוך, ללא הנחיה סדורה או מודל רב-מערכתי מחייב. שונות זו בין ההסדרים מדגימה את חשיבותם של מרחבים ניטרליים ומוגנים כרכיב של תנאים מיטביים לביצוע ראיונות חקירה רגישים (Ministry of Justice, 2022).

לעומת זאת בארצות הברית, מדיניות חקירת ילדים במסודות חינוך משתנה בין מדינות ותחומי שיפוט, אך דוגמה למדיניות מוסדרת אפשר למצוא במחוז סן דיגו שבקליפורניה. עובדים סוציאליים רשאים לראיין ילדים שיש חשד כי הם קורבנות התעללות בשטח בית הספר הציבורי ובשעות הלימודים, בתנאי שמתקיים אחד מן התנאים האלה: נסיבות חירום; ניתן צו חיפוש שיפוטי; או שהתקבלה הסכמת ההורה. במקרים שבהם לא מתקיים אף אחד מן התנאים הללו, אפשר לערוך ריאיון קצר (עד 45 דקות) על בסיס חשד סביר, אך רק על פי הנחיות מחמירות וללא נוכחות גורמי אכיפה. נוסף על כך על החוקר ליידע את הילד על זכותו לנוכחות איש צוות בית הספר, לאפשר לו להפסיק את הריאיון בכל עת ולתעד את ההליך במערכת רשמית. מדיניות זו משקפת ניסיון לאזן בין זכויות הילד, חובת ההגנה עליו והצורך לפעול בדיסקרטיות כאשר יש חשש שההורה הוא הפוגע, מצב שבו נדרש לעיתים להימנע מיידוע ההורים לפני עריכת הריאיון (County of San Diego, Child Welfare Services, 2023).

בראיונות עימם התייחסו כמה מן המומחים לפתרונות מעשיים שנקטו במדינות בעולם כדי לתת מענה למקרים שבהם ההורה הוא הפוגע ויש צורך בביצוע חקירה ללא יידוע מוקדם של

ההורה: **צווים שיפוטיים ייעודיים** – במדינות נורדיות יש מנגנון חוקי שמאפשר לבצע חקירה דחופה במרכז ייעודי גם ללא ידיעת ההורים, כאשר יש עילה של "טובת הילד" או "חשש לפגיעה נוספת"; **מערכת תיאום בין-מערכתית** – במודלים כמו Barnahus, גורמי הרווחה והמשטרה מתאמים ביניהם מראש ובדיסקרטיות את העברת הילד, לעיתים דרך מסגרת החינוך או מסגרת הטיפול, כך שההעברה נתפסת טבעית ואינה מעוררת חשד; **הסעות ניטרליות ומוסדרות** – בניו זילנד נקבעו נהלים ייעודיים להסעת ילדים למרכזי חקירה, בליווי גורם מקצועי שאינו ההורה, תוך שמירה על סודיות מלאה בנוגע למטרת היציאה; **שימוש במתקנים היצויים קטנים** – בכמה מן המדינות נעשה שימוש במתקני חקירה ניידים או חדרים מאובטחים במוסדות ניטרליים (כמו מרכזי רווחה מקומיים או בתי חולים), כדי לאפשר מרחב בטוח אך לא "מוסדי מדי".

לשם המחשת האופן שבו משתנים אלו מתורגמים לפרקטיקות חקירה קונקרטיים, יוצגו להלן דוגמאות ממדינות נבחרות המדגימות גישות שונות ליישום חקירת ילדים נפגעי עבירה בהקשרים משפטיים ומערכתיים מגוונים.

ניו זילנד

חקירות ילדים שנפגעו מעבירות פליליות מתבצעות על פי פרוטוקול לאומי מובנה (CPP – Child Protection Protocol) שפותח על בסיס ראיות אמפיריות ומתוך מחויבות להתאמה לגיל, לרקע התרבותי ולחוויות הטראומה של הילד. דגש מיוחד הושם בהתאמה תרבותית של הפרוטוקול לקהילות המאוריות, וביטוי בשימוש בשפה, בסמלים ובדפוסי תקשורת וערכים תרבותיים מוכרים כחלק ממחויבות לגישה רגישה ומודעת-טראומה (Park, 2023).

את החקירה מבצעים חוקרי ילדים מומחים (SCI – Specialist Child Interviewer). אלו הם אנשי מקצוע המועסקים על ידי משטרת ניו זילנד או עובדים סוציאליים מטעם שירות הרווחה הלאומי לילדים במדינה, אשר עברו הכשרה ייעודית. נוסף על ההכשרה הראשונית החוקרים מקבלים ליווי מקצועי מתמשך, כולל הדרכות חוזרות, משוב עמיתים ומשוב שוטף, וזאת כחלק מן המחויבות לאיכות ולשיפור מתמיד. המסגרת הארגונית של המודל מבוססת על שיתוף פעולה הדוק בין משטרת ניו זילנד, שירותי הרווחה ולעיתים גם מערכת הבריאות והחינוך, ושומרת על גבולות ברורים בין תחומי האחריות של כל גוף.

ראיונות עם ילדים בניו זילנד מתבצעים לפי המודל הלאומי Specialist Child Interviewing Model אשר פותח בהתבסס על ראיות מחקריות ומודלים במדינות אחרות (Powell & Brubacher, 2020). אחד היסודות של המודל הוא ההכרה בהשפעות הטראומה על תפקוד הילד במהלך החקירה ובצורך בגישה רגישה, לא שיפוטית, המאפשרת לילד לספר את סיפורו בקצב ובאופן שמתאימים לו. החקירות מתבצעות תוך שמירה על בטיחות רגשית, שקיפות, שליטה של הילד בתהליך ומתן תוקף לחוויותיו, על פי עקרונות עבודה מודעת-טראומה (Park, 2023).

מודל זה נשען במידה רבה על מודל PEACE הנהוג באנגליה ובוויילס אשר פותח במענה לצורך במסגרת חקירה מבוססת-ראיות ומיושם שיטתית כחלק מן המדיניות הלאומית. המודל הניו זילנדי שם במרכז את רווחת הילד ואת איכות המידע הנאסף, מתוך מטרה לבצע חקירה אמינה, רגישה וללא פגיעה משנית. ייחודו של המודל טמון ביישומו ברמה הלאומית ובהקפדה על סטנדרטים מקצועיים ואיחידים בכל שלבי התהליך (Powell & Brubacher, 2020). מחקר עדכני בחן את איכות הראיונות הפליליים עם ילדים בניו זילנד והצביע על עמידה כללית בהנחיות המקצועיות, במיוחד בשלב ההכנה, אך גם על נטייה בולטת של חוקרי הילדים להשתמש בשאלות סגורות ומכוונות לפני מיצוי האפשרויות של שאלות פתוחות. נוכח ממצאים אלו, החוקרת ממליצה להעמיק את ההכשרה המעשית של חוקרי הילדים בדגש בהרחבת השימוש בשאלות פתוחות שנמצא כי הן היעילות ביותר בהפקת עדויות אמינות. חיזוק מיומנויות אלו עשוי לשפר את איכות הראיונות ולהבטיח הלימה גבוהה יותר לסטנדרטים של חקירה מבוססת-ראיות (Park, 2023).

מאפיין מרכזי וייחודי של המודל הניו-זילנדי הוא מחויבותו למנגנון של למידה מתמשכת, הערכה שיטתית וטיוב שוטף מבוסס-נתונים של תהליך הריאיון. הפרוטוקול המקצועי אינו נתפס ככלי קבוע ובלתי משתנה אלא כמודל דינמי שעובר התאמות מעת לעת על סמך הערכות איכות, משוב מן השדה ונתונים אפידמיולוגיים. כך למשל, כל חוקר מוסמך (SCI) נדרש להעביר לפחות שני ראיונות לבחינה מקצועית בכל שנה כחלק מתהליך בקרה פנימי שמעריך את עמידתו בשלבים המרכזיים של הריאיון, החל בהכנה ובבניית קשר, דרך ניסוח שאלות פתוחות ועד לסיכום הריאיון. ממצאים מתוך הערכות אלו משמשים בסיס להמלצות לשיפור, כגון ריענון נהלים, עדכון תוכני הכשרה או תגבור מיומנויות במקרים שבהם מזוהות טעויות חוזרות (כגון שימוש מופרז בשאלות סגורות). תהליכי ההערכה כוללים גם שקלול של צרכים ייחודיים של קהילות שונות, ובהן קהילות מאוריות או קהילות מאזורים כפריים, כדי לוודא התאמה תרבותית והוגנות בגישה. פרקטיקה זו ממחישה כיצד הטמעה של מנגנוני בקרה וטיוב כחלק בלתי נפרד מן המודל המקצועי תורמת להעלאת איכות הראיונות ולחיזוק האמינות והרגישות כלפי הילדים הנחקרים (Park, 2023).

המודל הניו זילנדי אף משלב בין ראייה מערכתית לרגישות אינדיווידואלית: בצד הקפדה על נהלים אחידים וסטנדרטים לאומיים, ניתן מענה מותאם לילד באמצעות בחירת מרחב ריאיון בטוח וייעודי לילדים, כגון מרכז הגנה (SAFE House) או חדר ריאיון מותאם שאינו משויך למוסד רווחה או אכיפה מסורתית, במטרה להפחית חרדה ולהגביר את תחושת הביטחון. נוסף על כך המודל מדגיש התאמה של סגנון התקשורת ומבנה הריאיון למאפייני ההתפתחותיים והרגשיים של הילד, בצד גמישות מקצועית באופן ניהול הריאיון במסגרת החקירה. כמו כן יש אפשרות לבצע חקירה ללא ידיעת ההורה כאשר עולה חשד שהוא הפוגע, על פי שיקול דעת מקצועי. שיתוף הפעולה ההדוק בין גורמי אכיפה, רווחה ולעיתים גם בריאות וחינוך, בצד מעורבות אקדמית בפיתוח והערכת המודל, ממחישים את השאיפה ליישום חקירות אמינות, רגישות וללא פגיעה משנית (Park, 2023).

שוטרים שעברו הכשרה פורמלית ייעודית מוסמכים לבצע ראיונות חקירה (formal investigative interviews) עם ילדים בני כחות מ-16, ותייעוד ראיונות אלו משמש עדות בבית המשפט. עובדי שירותי הרווחה (CPS – Child Protection Services) יכולים לבצע הערכה או שיחות לשיפור הרווחה של הילדים, אך הם אינם מוסמכים לבצע ראיונות חקירה רשמיים, אלא אם עברו הכשרה והסמכה מיוחדת ובדרך כלל הם אינם מובילים את הראיון הרשמי עצמו (Nordlöf, 2024). חקירות ילדים מתבצעות על פי פרוטוקול חקירה לאומי אחיד (The Norwegian Police Interview Protocol for Children) שפותח במיוחד עבור חקירת ילדים. הפרוטוקול מבוסס על עקרונות ראיון מבוססי-ראיות, ובהם דגש על בניית קשר, הזמנה לנרטיב חופשי באמצעות שאלות פתוחות המעודדות את הילד לספר את שאירע במילותיו וברצף עצמאי ושימוש בשאלות פתוחות ולא מנחות, והוא מושפע במידה רבה מעקרונות פרוטוקול NICHD תוך התאמה להקשר המשפטי והתרבותי המקומי.

הכשרה בסיסית לכלל שוטרי נורווגיה כוללת תואר ראשון במשטרה (במכללה הלאומית לשוטרים (NPUC)). בתום הלימודים, מי שמעוניינים להתמחות בתחום חקירות ילדים ממשיכים למסלול מתקדם הכולל לימודים חלקיים בהיקף של 420 שעות (15 נקודות ECTS¹⁰) עם אפשרות לבחור בהתמחות ב"ראיונות חקירה". לאחר צבירת ניסיון מעשי של לפחות 50 ראיונות עם ילדים אפשר להמשיך להתמחות ייעודית בעבודה עם אוכלוסיות פגיעות, במסלול נוסף של 280 שעות (10 נקודות ECTS) (Nordlöf, 2024).

שיטת התקשורת הדיאלוגית (DCM – Dialogical Communication Method) משמשת בסיס לביצוע ראיונות עם ילדים בגילי 6–16 ומתמקדת בגישה דיאלוגית, לא מנחה, ובתהליך מתמשך של בניית אמון. הכשרה בשיטה זו נעשית במתכונת של לימודים קבוצתיים ואישיים הנמשכים כשנה וכוללים ביצוע ראיונות חקירה מודרכים במרכזי Barnahus. החוקר מתעד יומני הערכה ומקבל ליווי ומשוב אישי ממדריכים מוסמכים (Myklebust, 2017). בצד שיטת DCM, חוקרי ילדים מנוסים יכולים לעבור הכשרה נוספת בשיטת SI (Sequential Interview) המיועדת בעיקר לילדים עד גיל 6 או למי שזקוקים לבניית אמון הדרגתית. תנאי הסף כוללים לפחות שלוש שנות ניסיון כחוקרי ילדים, השלמת הכשרה ב-DCM וביצוע של 30 ראיונות לפחות בשלוש השנים שחלפו (Nordlöf, 2024).

שיתוף פעולה הדוק מתקיים בין מרכזי Barnahus ובין המכללה הלאומית לשוטרים וכולל פרויקטים של מחקר, פיתוח והטמעה של שיטות ראיון, לרבות התאמות לילדים פגיעים או לילדים החשודים בהתנהגות פוגענית כלפי אחרים (Nordlöf, 2024). מחקר עדכני שבוצע

¹⁰ ECTS (European Credit Transfer and Accumulation System) הן יחידות לימוד אקדמיות הנהוגות ברחבי אירופה שמטרתן לאפשר השוואה והכרה הדדית בין מוסדות להשכלה גבוהה. נקודה אחת משקפת לרוב 25-30 שעות עבודה כוללת (לימודים, קריאה, תרגילים ועבודה עצמית).

בנורווגיה (Baugerud et al., 2023) השווה בין ראיונות שערכו חוקרי ילדים מן המשטרה ובין ראיונות שערכו עובדים סוציאליים במערכת הרווחה ומצא כי חוקרי המשטרה ביצעו ראיונות איכותיים, שיטתיים ורגישים יותר. ממצאים אלו מחזקים את הצורך בהכשרה שיטתית, סטנדרטיזציה ופיתוח מקצועי מתמשך כבסיס לראיונות עם ילדים נפגעי עבירה.

אנגליה ויילס

חקירת ילדים שנפגעו מעבירות פליליות מתבצעת על פי מסמך המדיניות וההנחיה המקצועית ABE המשמש מסגרת פעולה מרכזית עבור המשטרה, שירותי הרווחה ובתי המשפט. מסמך זה משלב עקרונות משפטיים מחייבים, הנחיות פרקטיות ותפיסה המבוססת על זכויות הילד. אחת מאבני היסוד של מסמך המדיניות וההנחיה היא גישה רב-מערכתית המחייבת שיתוף פעולה בין המשטרה ובין שירותי הרווחה החל משלב קבלת הדיווח, דרך ההחלטה על ניהול ראיונות ועד לתיאום דרכי הפעולה להבטחת רווחת הילד. אף שהמשטרה אחראית לחקירה ולניהול ההליך הפלילי, גם שוטרים וגם עובדים סוציאליים שהוכשרו בהכשרה ייחודית יכולים לחקור את הילדים. ההחלטה מי יוביל את החקירה תלויה במי יכול ליצור קשר טוב יותר עם הילד. חשוב לציין כי חוקר ילדים אינו תפקיד סטטוטורי ייעודי ומובחן אלא תלוי בהסמכה ייעודית שמאפשרת לאנשי מקצוע (במיוחד שוטר או עובד סוציאלי) לבצע ריאיון לפי הנחיות ה-ABE. חקירת הילדים היא אחת מן המשימות שהם ממלאים בצד תפקידים נוספים (Ministry of Justice, 2022).

נוסף על ההנחיות הכלליות שמציע ה-ABE באנגליה ובוויילס, מחקר עדכני הדגיש כי שלבי **התכנון וההערכה המקדימים** הם רכיב מכריע בהצלחת הריאיון. אף שה-ABE מציע מסגרת מפורטת, בפועל נמצא כי שלבים אלו אינם מיושמים בעקביות, והדבר מוביל לפגיעה באיכות המידע הנאסף ובהגנה על הילד. בכך המחקר ממחיש כיצד גם כאשר יש פרוטוקול מוסדר, הצלחתו תלויה לא רק בהנחיות הכתובות אלא גם באופן היישום בפועל (Richardson, 2022).

כאמור, ההנחיות משמשות מסגרת לניהול ראיונות עם ילדים. בצד זאת יש התאמות נוספות עבור ילדים פגיעים, נוכח הזכות לתהליך הוגן, הכוללות מינוי מתווכים (intermediaries) ותומכים (supporters) שבנוגע להם קבעה מערכת המשפט כי מתווכים מקצועיים הם מי שעברו הכשרה ייעודית, ותפקידם הוא להנגיש את השיח לילד במהלך החקירה. המתווכים מסייעים לילד להבין את השאלות ולהשיב עליהן, תוך כדי התאמה של השפה, הקצב ואמצעי התקשורת (כגון תמונות או סמלים חזותיים) ליכולתו של הילד. עם זאת המתווך אינו מדבר בשם הילד ואינו משפיע על תוכן העדות בשום שלב. תפקידו הוא תיווך תקשורתי בלבד תוך שמירה על ניטרליות מלאה. תומכים הם אנשי מקצוע ניטרליים שתומכים ברווחתו הרגשית של הילד לפני, במהלך ולאחר החקירה או העדות בבית המשפט. הם אינם קשורים לחקירה עצמה ואינם מורשים לשוחח עם הילד על תוכן עדותו. תפקידם העיקרי הוא ללוות את הילד ולשמש עבורו מקור לביטחון רגשי, שכן חקירה ועדות הם תהליכים שעלולים להיות מעוררי חרדה (Cooper & Mattison, 2017).

הריאיון לרוב מצולם בווידיאו, וההקלטה נועדה לשמש הן לצורך איסוף העדות הן ראייה מרכזית בבית המשפט. הריאיון בנוי מארבעה שלבים: בניית קשר של אמון, איסוף נרטיב חופשי, שאלות הבהרה ושלב סיום. דגש רב מושם בשמירה על סביבה בטוחה ומכילה, התאמת השפה והמבנה הקוגניטיבי של השאלות לגילו וליכולותיו של הילד והפחתת החשש והלחץ. הריאיון מלווה לרוב בגורם מקצועי מפקח (monitor) הצופה בהליך בזמן אמת מחדר סמוך ואחראי לבקרה על איכות הריאיון ולשמירה על רווחת הילד, ומופעל בו ציוד ייעודי להבטחת איכות ההקלטה. נוסף על כך ילדים וכל נפגעי עבירה פגיעים זכאים לאמצעים משפטיים תומכים (special measures). לפי חוק [Youth Justice and Criminal Evidence Act, 1999](#) אמצעים אלו כוללים בין היתר עדות באמצעות קישור וידיאו חי, מתווך תקשורת, מחיצות ומניעת קשר עין בין נפגע העבירה לנאשם והצגת ראיות מוקלטות בווידיאו כעדות ראשית במקום עדות חיה בבית המשפט (Ministry of Justice, 2022).

אחת התרומות המרכזיות של המודל היא אימוץ מובהק של הגישה המודעת לטראומה הרואה בילד לא רק עד אלא מי שעבר חוויה קשה שעלולה לשבש את יכולות הזיכרון, התקשורת וההתמודדות הרגשית שלו. בהתאם לכך מושם דגש בהפחתת שחזור טראומטי, בהימנעות מלחץ מיותר, במתן תחושת שליטה לילד לאורך התהליך ובשימוש באמצעים תומכים דוגמת תיווך תקשורת או תומך רגשי ניטרלי. בכך משלב המודל בין יעילות בחקירה ובין שמירה על זכויות הילד ורווחתו (Ministry of Justice, 2022).

במסגרת המודל הבריטי, חקירות ילדים מתבצעות על פי הנחיות ABE המייחסות חשיבות רבה לבחירה זהירה של מקום הריאיון. ההנחיות קובעות כי על הריאיון להתקיים בסביבה בטוחה, רגועה וניטרלית, לרוב בחדר ייעודי בתחנת משטרה, במרכז הגנה ייעודי לילדים (child protection unit) או בחלל אחר שמותאם לכך במיוחד. מטרת הבחירה במקום ניטרלי היא להפחית חרדה, להימנע משיוך שלילי של המקום לאירועים טראומטיים ולאפשר לילד להרגיש שליטה, נוחות וביטחון. חקירות בבית הספר אינן רצויות ואינן מתבצעות אלא במצבים יוצאי דופן, שבהם זהו המקום המתאים ביותר עבור הילד (Ministry of Justice, 2022).

אירלנד

חקירות ילדים שנפגעו מעבירות פליליות נערכות מתוקף ההנחיות הלאומיות של ממשלת אירלנד [Children First: National Guidance for the Protection and Welfare of Children](#), המעגנות את חובתם החוקית של גורמים מקצועיים לדווח על חשד לפגיעה ולפעול להגנה על ילדים. על פי הנחיות אלו פותחה מדיניות רב-מערכתית סדורה שבמסגרתה חקירת ילדים מתבצעת לרוב על ידי צוות משולב הכולל שוטר ועובד סוציאלי או פסיכולוג מטעם שירותי הרווחה (Tusla), בתיאום פורמלי בין הגופים המעורבים (Tusla, 2017).

בפועל החקירה מתבצעת באמצעות "ריאיון משותף" המבוסס לרוב על פרוטוקול NICHD או על הנחיות ה-ABE ומתועד במלואו בווידיאו. חלוקת התפקידים בין אנשי המקצוע ברורה:

השוטר אחראי על היבטי החקירה הפלילית, לרבות ניסוח השאלות בנוגע לעבירה, זיהוי חשודים ועמידה בדרישות הדין; ואילו העובד הסוציאלי ממלא תפקיד מווסת ותומך, מסייע ביצירת סביבה בטוחה ואמפתית ומפקח על התאמת השאלות, הקצב והעומס הרגשי למאפייני הילד. שיתוף הפעולה בין שני בעלי התפקידים מאפשר לאזן בין איסוף ראיות קביל משפטית ובין שמירה על רווחת הילד והתאמת תהליך החקירה לצרכיו ההתפתחותיים והרגשיים והפחתת פגיעה משנית. הראיונות מתבצעים לרוב בחדרי ריאיון ייעודיים לילדים ובסביבה מותאמת רגשית שנועדה להפחית חרדה, לצמצם פגיעה משנית ולאפשר לילד לספר את סיפורו בחופשיות (Lacey et al., 2023).

כדי להבטיח יישום עקבי של הנחיות אלו, חוקרי ילדים באירלנד עוברים הכשרה ייעודית הכוללת הכרת גישות מבוססות ראיות, ובפרט את פרוטוקול NICHD. דגש מיוחד מושם בהכשרה מעשית המדמה מצבי חקירה, שימוש בשאלות פתוחות, שמירה על גישה ניטרלית והקפדה על זכויות הילד במשך ההליך. ייחודו של המודל האירי הוא בהפרדה הארגונית הברורה בין שירותי החקירה לשירותי התמיכה, בשילוב מעשי בזמן אמת תוך שימור גבולות התפקיד ושיתוף מידע רלוונטי. מערך זה מאפשר לשלב בין שמירה על תוקף החקירה הפלילית ובין מתן מענה טיפולי והגנתי לילד בטווח הקצר והארוך (Department of Children and Youth Affairs in Ireland, 2011). בשנים האחרונות פועלת אירלנד לחיזוק הגישה המודעת לטראומה גם במסגרת חקירות ילדים. מסמך ההכשרה הלאומי שפורסם בשנת 2023 ממפה את הפערים ברמת המיומנות, הידע והגישה מודעת לטראומה של אנשי המקצוע ומציע כיווני פעולה לפיתוח מסלולי הכשרה מקצועיים וייעודיים לאנשי משטרה, רווחה, בריאות ומשפט, בהתאמה לערכים של מרכזי Barnahus ולשיתופי הפעולה הרב-מערכתיים הדרושים להפעלתם (Lacey et al., 2023). אירלנד משקיעה בשיפור ההמשכיות בין שלבי הדיווח על הפגיעה מן הדיווח הראשוני, דרך החקירה ועד להערכה הטיפולית, בשילוב טכנולוגיות מתקדמות לתיעוד בטוח של ראיונות ושיפור מנגנוני הפיקוח והבקרה על איכות התהליך. נוסף על כך הוקמו צוותים בין-תחומיים באזורים שונים, והם פועלים לתיאום חקירות, תמיכה וטיפול מתוך הבנה שהתערבות יעילה דורשת ראייה כוללת. הדגש המושם על פרקטיקה בין-תחומית מבוסס על תפיסה ולפיה הגנה על ילדים דורשת לא רק איסוף ראיות אלא גם התייחסות מתמשכת לרווחתם הרגשית (Department of Children and Youth Affairs in Ireland, 2011).

איסלנד

באיסלנד פועל מרכז הגנה רב-מערכתי לאומי יחיד – Barnahus, ובו מתבצעות כלל חקירות הילדים במדינה. מודל Barnahus זכה להכרה בין לאומית כפרקטיקה מיטבית (best practice)

בשל כמה מאפיינים המשלבים בין יעילות החקירה ובין הגנה על רווחת הילד.¹¹ המודל מתאפיין בגישה קפדנית, אחידה ומבוססת-ראיות, אשר משולבת בפיקוח שיפוטי ומבוצעת על פי פרוטוקול, NICHD ובהתאמה להקשר המקומי. המרכז מאגד תחת קורת גג אחת את כל הגורמים הרלוונטיים וכן אנשי מקצוע מתחומים מגוונים, ובהם פסיכולוגים קליניים, קרימינולוגים ובעלי הכשרה פדגוגית, שוטרים ואנשי מערכת הרווחה, והוא מאפשר תיאום הדוק תוך הפחתת העומס הרגשי של הילד וצמצום הפגיעה המשנית. בכך הוא מבטיח התנהלות אחידה, רגישה ומבוססת-ראיות (Council of the Baltic Sea States, 2022; Trosh, 2016).

הסביבה הפיזית של המרכזים תוכננה במיוחד עבור ילדים, והיא כוללת חדרי ריאיון רגועים, אזורי המתנה ידידותיים וצוותים שהוכשרו לעבודה בגישה מודעת-טראומה, מתוך הבנה כי ההקשר הסביבתי משפיע ישירות על היכולת של הילד לשתף פעולה. הראיונות מוקלטים בווידיאו ומשמשים עדות ראשית בבית המשפט, והדבר מפחית את הצורך בנוכחות הילד בדיונים המשפטיים (Council of the Baltic Sea States, 2022).

המודל מבוסס על עיקרון הפיקוח השיפוטי ולפיו חקירת ילדים בני פחות מ-15 מתבצעת באחריות שופט, המפנה את התיק למרכז Barnahus וממנה חוקר מומחה לביצוע הריאיון. במקרים נדירים בלבד ניתנת סמכות החקירה למשטרה. חקירה של בני 15–18 מתבצעת בדרך כלל על ידי המשטרה בתחנת המשטרה, ואם מתנהל הליך משפטי, העדות נשמעת בדיון נפרד, על פי גיל הילד ורגישות ההליך (Gudjonsson et al., 2010).

הסטנדרט המקצועי במרכזים גבוה ואחיד, והחוקרים עוברים הכשרה קפדנית, ייעודית ומעמיקה בליווי הסמכה מגופים בין-לאומיים מובילים כגון APSAC ו-NCA. נוסף על כך שני חוקרי ילדים ממשטרת רייקיאויק משתתפים בהכשרה באנגליה לפי הנחיות ה-ABE, המוכרת על ידי בתי המשפט באיסלנד כהכשרה מוכרת לחקירת ילדים (Council of the Baltic Sea States, 2022).

שוודיה

חקירות ילדים שנפגעו או המצויים בסיכון מתבצעות במסגרת החוק לשירותים חברתיים ([Social Services Act](#)), המחייב את הרשויות המקומיות לערוך בירור מהיר ומעמיק עם קבלת דיווח על פגיעה. אף שאין פרוטוקול חקירה אחיד ברמה הלאומית, משרד הבריאות והרווחה (social styrelsen) פרסם קווים מנחים מקצועיים, הנשענים על עקרונות של שיתוף פעולה בין-מערכת, עבודה מבוססת-ראיות והעמדת רווחת הילד במרכז. דגש מיוחד מושם בשיתוף הילד בתהליך קבלת ההחלטות, בהתאמה לגילו וליכולותיו, בהפחתת פגיעה משנית ובהבטחת זכויותיו לאורך התהליך (Hannonen, 2023).

¹¹ ההכרה כפרקטיקה מיטבית ניתנה לראשונה על ידי ארגון Save the Children בשנת 2002, במחקר שבחן יישום של חקירות ילדים בתשע מדינות באירופה. מאז הפך המודל לאבן דרך עבור מדינות נוספות שפיתחו מרכזים דומים, בהשראת התפיסה האיסלנדית של שילוב רב-מערכתי בין חקירה, הגנה, טיפול ורווחה, ובשמירה בלתי מתפשרת על טובת הילד (Johansson et al., 2024).

הקווים המנחים מיושמים במרכזי Barnahus המשלבים בין עבודת המשטרה, שירותי הרווחה, מערכת הבריאות ומערכת המשפט תחת קורת גג אחת. מרכזים אלו מספקים סביבה מותאמת רגשית וכיזית לילדים ומאפשרים עריכת ראיונות דיסקרטיים, בטוחים וללא נוכחות גורמים הקשורים לפגיעה. המרחבים כוללים חדרי ריאיון מצוידים, אזורי המתנה רגועים וצוותים שהוכשרו לעבודה בגישה מודעת-טראומה (Pålsson et al., 2025).

הליך החקירה עצמו כולל שלבים מוסדרים: קבלת דיווח (לרוב ממוסדות החינוך, הבריאות או המשטרה), הערכה ראשונית, ובמידת הצורך פתיחת חקירה פורמלית לפי סעיף 11 לחוק שירותי הרווחה. החקירה מנוהלת לרוב על ידי עובדים סוציאליים מוסמכים ברשויות המקומיות ונדרשת להסתיים בתוך ארבעה חודשים. במשך תקופה הזו נערכים ראיונות עם הילד והוריו, נאסף מידע ממסגרות חינוך ובריאות ונבחנים צרכי ההגנה והתמיכה של הילד. אחת ממטרות ההליך היא להכריע אם נדרשת התערבות, ואם כן באיזו מתכונת: מענה קהילתי, טיפול משפחתי או פנייה להליך פלילי (Magnusson et al., 2020).

את הראיונות מבצעים חוקרי משטרה מוסמכים, ולרוב הם מתועדים במלואם בווידיאו. כאשר הילד בן פחות מ-15, ההקלטה משמשת עדות ראשית בבית המשפט ומייתרת את הצורך בנוכחות פיזית. החקירה מתבצעת בפיקוחו של תובע, ובחדר הצפייה נוכחים לרוב נציגי כלל הגורמים המעורבים, לרבות חוקר המשטרה, עורך דין מטעם הילד, אפוטרופוס חלופי, נציג שירותי הרווחה ולעיתים גם יועץ מ-Barnahus. החוק מחייב שיתוף פעולה הדוק בין הגורמים המעורבים, בצד חובת דיווח של כל איש מקצוע אם עולה חשד לפגיעה בילד (Nordlöf, 2024).

מערך ההכשרה של חוקרי הילדים כולל תוכנית דו-שלבית הנמשכת קרוב לשנה. השלב הראשון עוסק בשיטות חקירה של עבירות נגד ילדים. הוא מתבצע באוניברסיטת אופסלה וכולל הרצאות ולמידה עצמאית. השלב השני מתבצע באוניברסיטת סטוקהולם, מתמקד בטכניקות ריאיון, כמו מודל PEACE ופרוטוקול NICHD, וכולל פיקוח על ראיונות בפועל ומתן משוב מקצועי. תוכנית זו מבוססת על שילוב בין ידע אקדמי, ניסיון מעשי והנחיות מקצועיות ברורות ונחשבת לאחד ממוקדי החוזק של הגישה השוודית (Nordlöf, 2024).

קנדה

התחום של חקירות ילדים בקנדה מתאפיין במבנה ביזורי, ללא פרוטוקול פדרלי אחיד. במדינות רבות נעשה שימוש בפרקטיקות מבוססות NICHD ובמרכזי CACs, אך היישום משתנה בין פרובינציות ולעיתים אף בין מחוזות. הכשרת החוקרים ואיכות החקירה תלויות בגורמים מקומיים, ולכן מידת העקביות מוגבלת (Houston et al., 2024).

ראיונות עם ילדים מתבצעים על ידי חוקרי ילדים שהוכשרו לכך, המשתייכים למערכות שונות, בעיקר למשטרת קנדה (חוקרי נוער שהוכשרו בפרוטוקולים כמו NICHD או מודלים קנדיים מותאמים) ולשירותי הרווחה (במיוחד כאשר החשד מגיע קודם לרווחה או כאשר יש צורך

בהגנה מיידית על הילד). על פי המחוז והנסיבות, החקירה מתבצעת לרוב בשיתוף פעולה בין-מערכתי בין המשטרה, שירותי הגנת הילד ולעיתים גם צוותים רפואיים או פסיכולוגיים. הראיונות מתבצעים באחד מעשרות מרכזי CACs הפועלים במדינה ונחשבים סביבה מותאמת ולא מאיימת לילדים. במקומות שבהם לא פועלים מרכזים אלו, הריאיון עשוי להיערך בתחנת משטרה (בדרך כלל בחדר מותאם), במשרד הרווחה ולעיתים נדירות בבית הספר או בבית הילד, אם יש הכרח בכך. למשל, במחוזות אונטריו ואלברטה רווח השימוש במרכזי CACs שבהם צוותים משולבים מבצעים את הראיונות לפי עקרונות של חקירה ידידותית לילד. (child-friendly justice) כל ריאיון מוקלט, ובמקרים רבים צופים בו בזמן אמת אנשי מקצוע נוספים דרך חדר תצפית או מערכת וידיאו (Houston et al., 2024).

מחקר של לותר ואח' (Luther et al., 2015) מצא ליקויים מדאגים בפרקטיקות של ראיונות עם ילדים בקנדה, ובפרט שימוש מצומצם בשאלות פתוחות, ביסוס לקוי של קשר ראשוני וניהול לא עקבי של ראיונות. ממצאים אלו חידדו את הצורך בהתערבות מערכתית רחבה לשיפור מיומנות חוקרי הילדים ולסטנדרטיזציה של פרקטיקות חקירה.

במחקר עדכני (Brubacher et al., 2024) מתוארת תגובה מערכתית מתקדמת לאתגרים אלו, הכוללת הטמעת מודלים של הכשרה מתמשכת, פיתוח תוכניות הכשרה המבוססות על מודל "אימון המאמנים" (train-the-trainer), הרחבת מערכי פיקוח מקצועי וסקירת עמיתים ואימוץ פרוטוקולים אחידים ברמה אזורית. ממצאי המחקר מצביעים על עלייה במודעות לחשיבות של הדרכה רציפה, ליווי מקצועי מובנה ושיפור מוכנותם וביצועיהם של חוקרי ילדים. עם זאת נותרו פערים בין אזורים גאוגרפיים ובין אנשי מקצוע (למשל שוטרים לעומת עובדים סוציאליים), והדבר הוביל להמלצה לפיתוח מדיניות הכשרה אחידה בהיקף ארצי.

במסגרת מודל "אימון המאמנים" נבחרים בכל תחנת משטרה שני חוקרי ילדים מנוסים שמשמשים מובילי למידה אזוריים. חוקרים אלו מוכשרים להוביל תהליכי הדרכה קבוצתיים, תרגול מודרך, פיקוח מקצועי וסקירת עמיתים במשך תקופה של תשעה חודשים. המודל כולל מפגשים קבועים, סדנאות שיח וניתוח ראיונות מוקלטים, בהתאמה לרמת הניסיון של כל משתתף, והוא משמש דוגמה בולטת לגישה מערכתית לפיתוח מקצועי מתמשך של חוקרי ילדים בקנדה.

הפיתוח המקצועי של חוקרי ילדים בקנדה נחשב פרקטיקה חדשנית בכך שהוא מציע פתרון מובנה ויציב לאתגר השחיקה, התחלופה ושימור המיומנויות לאורך זמן – אתגרים נפוצים במערכי חקירה של ילדים ברחבי העולם. אחד מיתרונותיו הבולטים הוא יכולתו לייצר תרבות מקצועית של למידה מתמשכת בתוך הארגון, המסופקת על ידי אנשי צוות מן הארגון ולא רק על ידי מומחים חיצוניים. עם זאת יישומו בפועל דורש תמיכה ארגונית ברורה מצד הנהלות התחנות והמערכת המרחבית, ונמצא כי במקומות שבהם לא ניתנה תמיכה כזו ההשפעה הייתה מוגבלת. חרף האתגרים, המודל מדגים כיצד אפשר לעגן מערך פיקוח וביקורת איכותי

גם בתנאים גאוגרפיים ותקציביים מגבילים, והוא משמש דוגמה ליישום יעיל של מדיניות הכשרה והדרכה רב-שכבתית בשירות הציבורי (Brubacher et al., 2024).

ארצות הברית

בארצות הברית אין פרוטוקול פדרלי אחיד לחקירות ילדים נפגעי עבירה. במקום זאת יש קווים מנחים שנכתבו על ידי גופים מקצועיים כגון NCA, ו-APSAC- אך יישומם שונה בין מדינות ותחומי שיפוט שכן אין רגולציה פדרלית מחייבת בתחום. בארצות הברית פועלים כיום אלפי מרכזי CACs המבוססים על מודל שיתופי הכולל גורמי רווחה, משטרה, משפט ולעיתים גם בריאות וחינוך. המרכזים פועלים לפי עקרונות אחידים, אך רמת היישום משתנה על פי המשאבים, המדיניות המקומית ורמת ההכשרה של אנשי המקצוע.

יש מדינות שפיתחו מדיניות ברורה ומערכים מוסדרים באמצעות מרכזי CACs, ואילו במדינות אחרות הריאיון נערך גם בתחנת משטרה או במסגרת החינוך. ריאיון במסגרת החינוך מתרחש בעיקר כאשר יש חשש מידי לשלומם של הילד או כאשר יש מגבלות לוגיסטיות המקשות על הפניה למרכז ייעודי. עם זאת ריאיון כזה נחשב בעייתי בהיבטים של דיסקרטיות, רגישות ותנאים סביבתיים שאינם מותאמים רגשית לילדים נפגעי עבירה (American Professional Society on the Abuse of Children, 2023). דוגמה למדיניות מוסדרת אפשר למצוא במחוז סן דייגו, קליפורניה: עובדים סוציאליים רשאים לראיין ילדים בבית הספר רק בנסיבות חירום, תחת צו שיפוטי או בהסכמת ההורה, ובמגבלות זמן ותיעוד קפדני (County of San Diego Child Welfare Services, 2023).

זהות חוקרי הילדים והכשרתם אינה זהה בכל המדינות. במרכזי CACs מוסמכים, דרישת הסף היא שהחוקר יהיה בעל הכשרה ייעודית בראיונות עם ילדים. לרוב מדובר בשוטר, עובד סוציאלי או פסיכולוג קליני שהוכשר על פי פרוטוקול כגון NICHD או RATAC. עם זאת אין תפקיד סטטוטורי רשמי או אחיד ברמת החוק הפדרלי של "חוקר ילדים", כך שלעיתים ראיונות מתבצעים גם על ידי אנשי מקצוע בעלי הכשרה חלקית בלבד (Rubin, 2023). ה-NCA, הגוף שמסמך את המרכזים הרב-מערכתיים (CACs), דורש שחוקרים יעברו הכשרה מוכרת הכוללת 40 שעות לפחות של הכשרה מבוססת-ראיות, היכרות עם עקרונות של זיכרון והתפתחות הילד, תרגול מעשי ועמידה בסטנדרטים אתיים והשתלמויות תקופתיות כדי לשמר את ההסמכה. היעדר רגולציה אחידה והבדלים בהכשרה עלולים להוביל לפערים מהותיים באיכות הריאיון, במיוחד כאשר מדובר בילדים צעירים או במקרים רגישים של פגיעה מינית (Child Welfare Services, 2023).

גרמניה

בגרמניה אין פרוטוקול לאומי לחקירת ילדים נפגעי עבירה. נהלים, תהליכי חקירה ואופן שיתוף הפעולה בין רשויות משתנים בין המדינות הפדרליות (Länder) ולעיתים אף בין מחוזות באותה

מדינה. במרבית המקרים, ראיונות נערכים על ידי חוקרי משטרה שאינם בהכרח בעלי התמחות או הכשרה ייעודית בחקירות ילדים, ולעיתים יש מעורבות של שירותי הרווחה. נוסף על כך אין תפקיד מקצועי מובהק של "חוקר ילדים", ואין מערך מחייב של הכשרה או תעודת הסמכה בתחום. גם מיקום עריכת החקירה אינו קבוע; לעיתים הריאיון נערך בתחנות משטרה ולעיתים אף במסגרת החינוך או במסגרת הטיפול, והדבר עלול לפגוע באיכות הריאיון ולהגביר את הסיכון לכגיעה משנית בילד (Noeker & Franke, 2018). גם השייתוף הבין-מערכתי מוגבל, ורק חלק מן היוזמות המקומיות כוללות תיאום מלא בין משטרה, פרקליטות, שירותי רווחה ורפואה. אף שיש מיזמים מקומיים של שיתוף פעולה, למשל פרויקטים בסגנון Barnahus במינכן ובקלן, אין מדיניות לאומית מחייבת לכך. עקב כך עקביות האכיפה ואיכות החקירות משתנה במידה רבה בין אזורים. ההכשרה הייעודית לחוקרי ילדים אינה מחייבת, ותפקידי החוקרים במשטרה ובשירותי הרווחה הם שונים בתכלית בין מדינות פדרליות ואף בין מחוזות. מחקרים ודוחות בין-לאומיים מצביעים על פערים ניכרים במקצועיות ובאחידות התהליכים (Council of the Baltic Sea States, 2022).

על אף הפערים, בשנים האחרונות ניכרת מגמה של פיתוח מודלים רב-מערכתיים בסגנון Barnahus. מאז פתיחת מרכז הפיילוט הראשון בלייפציג בשנת 2018, הוקמו יוזמות נוספות בערים כמו מינכן וקלן, המספקות לילדים מרחב ידידותי, חקירה מקצועית ובדיקות רפואיות תחת קורת גג אחת. בשנת 2024 נכלל מודל בשם Childhood-Haus לראשונה בהסכם הקואליציוני הפדרלי, בצירוף התחייבות לתקצוב ולהרחבת ההקמה של מרכזים מסוג זה במדינות פדרליות נוספות. המועצה למדינות הים הבלטי ומועצת אירופה ממליצות להרחיב את מודל ה-Barnahus לכלל גרמניה ולבסס תקן אחיד שיבטיח הגנה על שלומם הנפשי של הילדים ועקביות באיכות הראיונות (Council of the Baltic Sea States, 2022; Lacey et al., 2023).

לוח 3 מרכז את המאפיינים המרכזיים של הגישות והפרקטיקות לחקירת ילדים במדינות שנסקרו.

לוח 3: מאפיינים מרכזיים של גישות ופרקטיקות לחקירת ילדים במדינות נבחרות

מדינה	פרוטוקול או הנחיות ארצי	שיתוף בין-מערכתי	עקביות באכיפה [^]	מיקום החקירה	זהות בעל התפקיד החוקר את הילדים
ניו זילנד	CPP	חזק מאוד	גבוהה	מרכזים מותאמים לילדים של שירותי הרווחה או חדרים ייעודיים בעלי תקן פורנזי, אך לא תחנות משטרה רגילות	חוקרי ילדים מומחים-שוטרים ועובדים סוציאליים מתחום הגנת הילד שהוכשרו רשמית לחקירות ילדים נפגעי עבירה
נורווגיה	The Norwegian Police Interview Protocol for Children	חזק ומוסדר	גבוהה מאוד	מרכזי הגנה (Barnahus)	שוטרים שעברו הכשרה מיוחדת מוסמכים לחקור ילדים בני פחות מ-16
אנגליה	ABE	חזק	גבוהה	חדרי חקירה ייעודיים במשטרה; מקום מוכר ונוח לילד כמו ביתו או בית הספר, ובתנאי שהמיקום שקט, ללא הפרעות וללא גורמים מגבירי פחד או איום, ומתאים להקלטה איכותית של החקירה	החקירות נערכות בשיתוף פעולה בין שירות הרווחה למשטרה. ההחלטה מי יוביל את החקירה מתקבלת לפי החוקר שיש לו הכישרים הטובים ביותר ליצירת קשר טוב עם הילד
אירלנד	Children First	חזק	גבוהה	מרכזי הגנה (Barnahus)	החקירות נערכות על ידי צמד חוקרים עובד סוציאלי ושטר, שהוכשרו במיוחד לראיין ילדים ובני נוער
איסלנד	פרוטוקול NICHHD	חזק	גבוהה	מרכזי הגנה (Barnahus)	ילדים בני פחות מ-15 נחקרים על ידי חוקרי ילדים שהם פסיכולוגיים קליניים או קרימנולוגים
שוודיה	הנחיות Socialstyrelsen	חזק	בינונית-גבוהה	מרכזי הגנה (Barnahus)	חקירות ילדים בני פחות מ-15 מתבצעות על ידי שוטרים
קנדה	אין פרוטוקול ארצי; משתנה לפי פרובינציה	חלקי	בינונית	מרכזי CACs, אך היישום משתנה בין פרובינציות ומחוזות. אם אין מרכזים, הריאיון עשוי להיערך בתחנת משטרה (בדרך כלל בחדר מותאם), במשרד הרווחה ולעיתים נדירות בבית הספר או בבית הילד	חוקרי משטרה ועובדי רווחה
ארה"ב	משתנה לפי מדינה	חלקי	בינונית-נמוכה	ברבות מן המדינות מבוצעים הראיונות במרכזי CACs	החוקר הוא Forensic Interviewer בעל הכשרה מיוחדת לחקירה פורנזית של ילדים. הוא משתלב בצוות רב-תחומי (כולל משטרה, שירותי רווחה, פסיכולוגיה) ומתמקצע בשאלות פתוחות, הקשבה פעילה והפחתת טראומה
גרמניה	אין פרוטוקול חקירה ארצי	מוגבל	משתנה מאוד	בשנת 2018 הוקם Barnahus הראשון בלייפציג, מרכז המציע תחת קורת גג אחת שירותים רב-מערכתיים (חקירה, בדיקות רפואיות ותמיכה פסיכולוגית) בסביבה ידידותית. ההטמעה עדיין בשלבי התרחבות מוקדמים	אין תפקיד מוסדר של "חוקר ילדים" או הכשרה ייעודית אחידה. לרוב חוקרי משטרה או אנשי שירותי רווחה מובילים את החקירה, לעיתים בשיתוף עם גורמים רב-מערכתיים כאשר פועלים Barnahus מקומיים

[^] המדד כולל את מידת היישום האחיד של הפרוטוקול: פיקוח, הכשרה, שוויון בין-אזורי ובקרה על איכות החקירות

סקירה זו של גישות ופרקטיקות בין-לאומיות לחקירת ילדים נפגעי עבירה מצביעה על מגוון רחב של הסדרים מערכתיים, משפטיים ומקצועיים במדינות השונות. למרות ההבדלים בין המדינות, עולים מן ההשוואה עקרונות משותפים המעידים על התנאים הנדרשים לחקירת ילדים איכותית, רגישה ומהימנה.

הסקירה מדגישה כי איכות חקירת ילדים אינה נגזרת רק מן הפרוטוקול שבו נעשה שימוש או מהכשרתו האישית של המראיין, אלא מן ההקשר המערכתי הרחב שבו מתקיימת החקירה. שיטת המשפט, רמת ההסדרה הלאומית, מידת התיאום בין המשטרה, שירותי הרווחה וגופים נוספים, מעמדו המקצועי של חוקר הילדים, הסדרת סוגיית ההסכמה ההורית ומיקום הריאיון, כל אלו משפיעים על אופן ניהול החקירה, על רווחת הילד ועל תוקף ההליך המשפטי.

במדינות כגון שוודיה, נורווגיה, אנגליה וניו זילנד המאופיינות בהסדרה חוקית ופרקטיקה מוסדית ברורה, ובפרט אלו המיישמות מודלים רב-מערכתיים ייעודיים, יש אחידות רבה יותר בתהליכי החקירה ושיתוף פעולה בין הגופים המעורבים. לעומתן במדינות שבהן ההסדרה מבזרת, האחריות מפוצלת בין גופים שונים וניכרת לעיתים שונות רבה בפרקטיקות החקירה ובאופן יישומן בשדה.

מן הפרק עולה כי חקירת ילדים נפגעי עבירה היא תהליך מורכב המחייב ראייה אינטגרטיבית הנוגעת לשילוב בין מסגרת משפטית תומכת, ארגון בין-מערכתי מתואם, הכשרה מקצועית ייעודית ויישום עקבי של פרקטיקות מותאמות גיל וטראומה. בצד זאת גוברת בשנים האחרונות מגמה עולמית של **חדשנות טכנולוגית** בחקירות ילדים המבקשת לשלב טכנולוגיות מתקדמות לטובת הגנת הילד, מניעת פגיעה ושיפור איכות התהליכים.

כמה מן המרואיינים ציינו כי בשנים האחרונות ניכרת מגמה בין-לאומית של שילוב טכנולוגיות **בינה מלאכותית (AI)** בתהליכי חקירה ובזיהוי ואיתור של פגיעות בילדים. דוגמה בולטת לכך היא יוזמת AI for Safer Children שפותחה על ידי המכון הבין-אזורי של האומות המאוחדות לחקר פשיעה ומשפט (United Nations Interregional Crime and Justice Research) בשיתוף ממשלת איחוד האמירויות. היוזמה נועדה למנף את יכולות הבינה המלאכותית לצורך מניעת פגיעה בילדים, זיהוי ותגובה מהירה לה, ובמסגרתה הוקם מרכז ידע גלובלי הכולל קטלוג של יותר מ-80 כלים טכנולוגיים, פלטפורמת למידה מקוונת וקהילת למידה בין-לאומית שבה שותפות יותר מ-100 מדינות (Ali & Faqir, 2024).

המודל שמציגה היוזמה ממחיש כיצד אפשר לשלב חדשנות טכנולוגית תוך כדי שמירה על עקרונות אתיים והגנה על פרטיות הילד. בצד כלים לאיתור תוכן פוגעני או לניתוח נתונים, מושם דגש בפיתוח מערכות המסייעות לצוותי חקירה ואכיפה להבין טוב יותר את תגובות הילדים ולשפר את איכות החקירה בלי לפגוע ברווחתם. במסגרת היוזמה נבחנות גם דרכים לשימוש בבינה מלאכותית לניתוח דפוסים בשיח, הבעות פנים ושפת גוף במטרה לזהות סימנים למצוקה או סתירות בעדות, ועם זאת יש לזכור כי טכנולוגיה אינה מחליפה שיקול דעת מקצועי אלא משמשת כלי מסייע (Ali & Faqir, 2024).

4.6 אתגרים בתחום חקירות ילדים נפגעי עבירה

בצד התקדמות המחקר והצטברות הידע בתחום חקירות ילדים, השדה המקצועי ממשיך להתמודד עם אתגרים רבים בהטמעת פרקטיקות מבוססות ראיות. מחקרים מעידים על פער בין הידע האקדמי ובין היישום בפועל, הן ברמת החוקר הן ברמת המערכת. גם כאשר ההנחיות ברורות ויש הכשרות, יישומן בפועל דורש יותר מאשר העברת ידע, והוא תלוי בתהליכים ארגוניים, בהנעה פנימית ובתמיכה מקצועית שוטפת. בהקשר זה נשאלת השאלה כיצד להפוך את הידע המחקרי לרכיב פעיל בשגרת העבודה של חוקרי ילדים? (Lamb, 2016).

המאמר המקיף של טלוואר ואח' (Talwar et al., 2025) מציג עשר פרשנויות (commentaries) של חוקרות וחוקרים מובילים בתחום חקירות ילדים אשר ממפים את האתגרים הבווערים ביותר בתחום. להלן יוצגו האתגרים העיקריים העולים מן המאמר; אתגרים במפגש הישיר בין הילד לחוקר ואתגרים הנובעים מתנאים מבניים ומערכתיים.

4.6.1 אתגרים במפגש הישיר בין הילד לחוקר

ביסוס ותחזוק של קשר המבוסס על אמון (rapport). יצירת קשר חיובי בין הילד לחוקר היא אחד התנאים המרכזיים להצלחת הריאיון, במיוחד כאשר מדובר בחשיפת תכנים טראומטיים או מורכבים. אף שנהוג להקדיש את פתיחת הריאיון לבניית אמון והפגת חששות, מחקרים עדכניים מדגישים כי שלב זה אינו חד-פעמי אלא תהליך מתמשך, הדורש תחזוק רגשי ותקשורתית גם בשלבי הריאיון המאוחרים יותר. עם זאת יש אתגרים ביישום ההמלצות לפרקטיקה מיטבית בתחום זה: (1) אין הגדרה מושגית עקבית ומוסכמת בין חוקרים לאנשי מקצוע למונח rapport. מחקרים שונים בחנו והפעילו הגדרות שונות של המושג, ורבים מהם לא ציינו במפורש איזו הגדרה אימצו או אילו רכיבים נבחנו בפועל; (2) רק מחקרים מעטים בחנו כיצד אפשר לבסס קשר זה באופן מיטבי (למשל Foster et al., 2023), ובמיוחד כאשר גורמים מסוימים בתיק, כמו חוסר שיתוף פעולה מצד הילד או הנפגע, מקשים על יעילות האסטרטגיות לבניית קשר; (3) מרבית הפרוטוקולים לחקירה מתמקדים כמעט רק בבניית קשר בתחילת הריאיון אך מספקים הכוונה מועטה, אם בכלל, בנוגע לדרך שבה אפשר **לתחזק את הקשר** בהמשך הריאיון. גם גורמים חיצוניים עלולים להקשות על עבודת חוקרי הילדים. ממחקרם של פסינגר ומק'אולף (Fessinger & McAuliff, 2020) עולה כי חוקרי ילדים חווים לעיתים לחץ זמן או מתקשים לאזן בין ההמלצות של צוותים רב-תחומיים (MDTs) ובין עקרונות הפרקטיקה המיטבית בראיונות. לעיתים חוקרי הילדים אינם בונים קשר מספק עם הילד או שאינם מתחזקים אותו לאורך זמן בשל לחצים מצד צוותי MDTs המעוניינים לעבור במהירות לשלב המהותי של הריאיון, דואגים למגבלות הזמן, ולעיתים אף אינם מבינים את חשיבות שלב בניית הקשר. החוקרים ממליצים כי מחקרים עתידיים יבחנו את השפעתם של צוותים רב-תחומיים על יכולתם של חוקרים לבסס ולטפח קשר משמעותי עם הילד.

חקירת מתבגרים – אוכלוסייה שפחות נבדקה במחקר. ספרות המחקר בתחום מתמקדת ברובה בילדים צעירים, ואילו מתבגרים, על אף שהם נחקרים לא פעם, זכו להתייחסות מועטה יותר. הדבר יוצר פער ידע ניכר, במיוחד נוכח העובדה שמתבגרים מתבקשים לעיתים להעיד על חוויות מורכבות יותר מילדים צעירים, כמו תקיפה מינית בתוך מערכות יחסים אינטימיות, חשיפה לאלימות מתמשכת או מעורבות בהתנהגויות סיכון.

למתבגרים מאפיינים רגשיים וחברתיים ייחודיים, הם עשויים לחוות בוושה עזה סביב הפגיעה, לחשוש מענישה מצד ההורים או המערכת או לבחור לשתוק כדי להגן על חבריהם או בני זוגם. כמה מן המרואיינים ציינו בהקשר זה כי מתבגרים נוטים לדבר לקונית ולעיתים בקודים וכחות להיענות לריבוי שאלות. לפיכך סגנון התקשורת עם מתבגרים מאופיין בדפוסים שונים המחייבים התאמות ייחודיות לעומת אלו הנהוגות עם ילדים בגיל בית הספר היסודי שאליהם הפרוטוקול המקובל בישראל מותאם (Guo et al., 2022; Deck et al., 2025).

מאפיינים אלו מחייבים שימוש בפרקטיקות חקירה מותאמות-גיל, השונות מאלו הנהוגות עם ילדים צעירים. לדוגמה, חוקרים הציעו לבחון גישות המדגישות **בנייה של אמון באמצעות גילוי עצמי הדדי** (reciprocal self-disclosure) מצד המראיין וכן דרכים לשימור תחושת האוטונומיה של המתבגר במשך הריאיון. התאמות אלו עשויות להקל על שיתוף פעולה, להפחית התנגדויות ולאפשר קבלת עדויות עשירות ואמינות יותר (Talwar et al., 2025).

ראיונות מתאכים על ידי מתורגמים. שימוש במתורגמן מוסיף עומס קוגניטיבי ורגשי לריאיון, זאת לעומת ראיונות שאינם כוללים תיווך לשוני. העומס נובע מן הצורך של הילד לעבד את השיחה בשני שלבים (שאלה-תרגום-תשובה), להפעיל זיכרון עבודה כדי לשמור על רצף הדברים ולווסת את התגובות שלו תוך כדי הפעלת **יכולת עכבה** (inhibition), כלומר עיכוב של תגובות ספונטניות או תיקון לאחר התרגום. נוסף על כך הילד נדרש לנהל אינטראקציה עקיפה עם שני גורמים בה בעת (החוקר והמתורגמן), והדבר מגביר את הדרישה לכישורים חברתיים ולוויסות רגשי. במצבים אלו יש סיכון לפגיעה באמון ובזרימה הטבעית של השיח, ולכן נדרשת הקפדה על אופן השתלבותו של המתורגמן בתהליך. יתרה מכך, יש להביא בחשבון גם את האפשרות לפרשנויות מוטות מצד שופטים או מושבעים כלפי עדות מתורגמת, מה שעלול להשפיע על האופן שבו מהימנותה נתפסת בהליך המשפטי (Talwar et al., 2025; Ernberg et al., 2022).

ריבוי ראיונות: בין סכנת הטיה להזדמנות לחשיפה הדרגתית. בעבר נמתחה ביקורת על ריבוי ראיונות עם ילדים, מתוך חשש כי חשיפה חוזרת לשאלות עלולה ליצור הטיית בזיכרון או להשפיע על אמינות העדות. בצד דבריהם של חלק מן המומחים שרואיניו, מחקרים עדכניים מצביעים על כך ששליפה מזיכרון בעקבות חוויה טראומטית היא תהליך קוגניטיבי מורכב והדרגתי, ולכן הזדמנות אחת לדלייה אינה תמיד מספקת. חשיפה מלאה של האירוע עשויה להתאפשר רק לאחר תהליך של ביסוס אמון ותחושת ביטחון, והדבר יכול להתרחש רק אחרי כמה ראיונות עם הילד (Talwar et al., 2025).

עם זאת מן הראיונות עלה כי ריבוי ראיונות עשוי להיות מיטבי רק בתנאים מסוימים: כאשר יש רצף מקצועי, כלומר שאותו מראיין מנהל את כל המפגשים; כאשר החקירה מתבצעת באופן מודע-טראומה ומותאם התפתחותית ורגשית לילד; וכאשר נשמר האיזון בין גילוי לחקירה, תוך כדי הימנעות מלחץ או מחזרתיות מיותרת. במצבים אלו שימוש מושכל בשאלות פתוחות בכמה ראיונות יכול להעשיר את המידע הנאסף, להעמיק את ההבנה של האירוע ולהגדיל את כמות הפרטים בלי לפגוע בדיוק או במהימנות.

המחקר תרם בעקביות להבנה מעמיקה יותר של הדינמיקה הכרוכה בקיום ראיונות חוזרים במסגרת חקירות. עם זאת יש צורך להעמיק בחקירת ההיבטים המעשיים והעדינים של אופן קיומם של ראיונות חוזרים ולהבין מדוע הם נערכים בפועל. הסברים אפשריים לכך הם בין היתר העובדה שילדים חשים חרדה או ביישנות, זקוקים ליותר זמן כדי להרגיש בנוח, מתמודדים עם צרכים מיוחדים, חווים טראומה, טרם חשפו את הפגיעה או שנדרש מתורגמן. נוסף על כך נדרש מחקר שיתמקד גם בהקשרים הבלתי רשמיים והחצי רשמיים שבהם ילדים מדברים על חוויותיהם, בצד ניתוח של פרוטוקולים שונים של ראיונות הנמצאים בשימוש. מאחר שהזדמנויות חוזרות לשחזור החוויה הן ככל הנראה הנורמה ולא היוצא מן הכלל, אנשי מקצוע וחוקרים עשויים להפיק תועלת מהבנה רחבה יותר של האופן שבו ילדים מדווחים על חוויותיהם במשך כמה שיחות ובהקשרים מגוונים (Szojka et al., 2023; Hershkowitz et al., 2021).

השפעת הנחות מוקדמות והטיות קוגניטיביות. תובנות ממקרי הרשעות שווא מזהירות מפני הסכנות שבהטיות חשיבה גם בתחום חקירות ילדים. כאשר אנשי מקצוע ניגשים לריאיון מתוך הנחה מוקדמת שהתרחשה פגיעה, יש סיכון לפרש התנהגויות כלליות כמו שתיקה, הססנות או עצבנות כסימן ודאי לכך שהתרחש אירוע טראומטי, גם אם ייתכנו להן הסברים אחרים. **הטיית אישוש** (confirmation bias) עלולה להוביל לכך שהחוקר יתמקד רק במידע שתואם את ההנחה המוקדמת שלו ויתעלם מסימנים סותרים. אתגר נוסף הוא אפקט "כדור השלג", שבו פרשנות מוקדמת של איש מקצוע אחד (למשל עובד סוציאלי) משפיעה על האופן שבו יתר הגורמים המעורבים בתיק (חוקרי ילדים, אנשי טיפול או אנשי משפט) תופסים את הילד ואת דבריו. הצטברות של פרשנויות מוטות עלולה לפגוע באובייקטיביות ההליך ולהוביל למסקנות שגויות. לפיכך יש חשיבות מכרעת לשמירה על ניטרליות, לבחינה זהירה של המידע ולמניעת הטיות המשפיעות על שיקול הדעת המקצועי של החוקר (Talwar et al., 2025).

השפעת טיפול פסיכולוגי על הזיכרון של ילדים שנפגעו מהתעללות מינית. טיפול טרום עדות בבית המשפט עשוי לסייע לילד רגשית אך גם לסכן את מהימנות הזיכרון, במיוחד אם נעשה שימוש בטכניקות כמו דמיון מודרך (guided imagery), שחזור הקשר (context reinstatement) או משוב מטעה (false feedback). נדרשות הבחנה בין מטרות הטיפול למטרות החקירה ובקרה על סוגי השאלות שנשאלות בטיפול. על מחקר בעתיד לבחון את השפעת הטיפול הפסיכולוגי על הדיווחים של ילדים, בהתייחס לאמונות (או אמונות שגויות) רווחות בקרב פסיכולוגים בנוגע לזיכרון של ילדים ונטייתם להשפעה, להבדלים

בין מטרת המטפל למטרות חוקר הילדים, ליכולתו (או לחוסר יכולתו) של המטפל לשחזר במדויק את השיחות וליכולתו של המטפל לראיין ילדים בנוגע למידע רלוונטי מבחינה פורנזית (Otgaar et al., 2022; Wauters et al., 2023).

חקירת ילדים עם חשד לפגיעה מינית שמעולם לא חשפו את הפגיעה. אתגר מרכזי בחקירות ילדים נוגע למצבים שבהם יש חשד לפגיעה מינית אך הילד לא חשף זאת בעבר. במצבים אלו עולה דילמה מקצועית מורכבת: כיצד לשאול שאלות שיאפשרו חשיפה ראשונית מבלי להטות את עדות הילד. רוב הפרוטוקולים מניחים שהילד כבר שיתף במה שאירע לו, אולם כאשר אין חשיפה קודמת, טכניקות מקובלות להרחבת המידע המתקבל בריאיון כגון תרגול נרטיבי, שימוש בהזמנות פתוחות או מתן חיזוקים, אינן מגבירות בהכרח את הסיכוי לחשיפה ראשונית (McWilliams et al., 2021; Yi & Lamb, 2018; Szojka et al., 2023).

קבוצה של רופאי ילדים הציעה בשנת 2024 גישה חלופית למצבים אלו (Dubowitz et al., 2024) – פתיחת הריאיון בבניית קשר של אמון באמצעות תרגול נרטיבי, ולאחר מכן שימוש בשאלות ניטרליות על שמות איברי המין בשפת הילד ובשאלות על תפקוד: "איך אתה קורא למקום שדרכו יוצא פיפי/קקי?". נמצא כי שאלות על תפקוד מועילות במיוחד בשיח עם ילדים על איברי המין. הכותבים מדגישים כי תגובה חיובית אינה הוכחה לפגיעה. מטרת השאלה היא לנקוט גישה ניטרלית למגע באיברי המין, המאפשרת לילד לתאר הן מגע תמים הן מגע פוגעני. פרטים שיעלו בשיחה עשויים לסייע להבחין בין פגיעה מינית סבירה ובין מגע לא פוגעני, כגון טיפול בצרכים, רחצה, מגע אקראי בזמן משחק או חיבה ואינטראקציות נורמטיביות. אף ששאלות אלו פותחו בהשראת מחקרים על יכולתם של ילדים לתאר מגע, הן טרם נוסו שיטתית. מחקר בעתיד יוכל להשוותן לשאלות הסינון הקיימות כיום, כדי להעריך את תרומתן האפשרית ואת פוטנציאל ההטיה הגלום בהן.

מחקרים מצביעים על כך שבמקרים של מתבגרים שלא חשפו פגיעה מינית בעבר, החסמים לגילוי הם הנטייה לדחייה, "שתיקה" או קודים לשוניים, והמורכבות הפסיכו-חברתית. נמצא כי גילוי הפגיעה בקרב ילדים ומתבגרים עולה עם הגיל עד גיל 11, אך לאחר מכן מתחילה ירידה בגילוי (Leach et al. 2017; Deck et al., 2025). ממצאים אלו מחזקים את הצורך בפיתוח גישות ייעודיות המתמקדות במתבגרים לא רק מבחינת השאלות שמופנות אליהם אלא גם מבחינת סגנון התקשורת, תחושת האוטונומיה וההתמודדות עם לחץ חברתי או משפחתי שנלווה לפגיעה. כלומר יש להבין שהמתבגר "לא ילד" מבחינת ההתמודדות שלו, ודרושה תמיכה והנחיה שמותאמות לגיל הזה ולהקשר שבו הוא נמצא.

עדות מומחים: צורך באיזון, דיוק וזהירות. הנחיות ההתמחות של ה-American Psychological Association (APA) בפסיכולוגיה פורנזית מדגישות כי על אנשי המקצוע לשאוף לדיוק, יושר ואובייקטיביות בעבודתם ולהימנע מלחצים מגמתיים שעלולים להוביל להצגת מידע מטעה או לא מדויק. בעדות מומחים בהליכי חקירה ומשפט, ובפרט במקרים של פגיעה בילדים, יש

למומחים תפקיד מרכזי בסיוע לבית המשפט להבין את עדות הילדים ובהבהרת מגבלות הידע המדעי הקיים. אף שמחקרים מספקים ממצאים המבוססים, למשל, על היתרון היחסי של שאלות פתוחות על פני שאלות סגורות ומרמזות, על ההשפעה האפשרית של שיחות עם צד שלישי על זיכרון הילד או על התרומה של הצגת כללי הריאיון והבטחת אמירת האמת, לכל ממצא כזה יש מגבלות: דיוק לא מוחלט, שונות בין גילים, תנאים ניסויים מצומצמים שאינם בהכרח מייצגים את המציאות או קיומן של סיבות חלופיות להסבר התופעה. כך למשל, שאלות פתוחות אינן מבטיחות תשובות נכונות בכל מצב, ילדים צעירים עשויים להיות מדויקים יותר במטלות מסוימות מילדים בוגרים, ותסמינים כמו סיוטים אינם סימן חד-משמעי לפגיעה. על מומחים להציג את הממצאים תוך כדי הדגשת מגבלותיהם, להבהיר את ההקשרים שבהם הם נצפו ולהימנע מהסקת מסקנות גורפות או חד-משמעיות. הצגה מדויקת ומאוזנת של הידע המדעי אינה רק עניין של אתיקה מקצועית אלא תנאי הכרחי לשמירה על תפקיד המומחה כעד אובייקטיבי ולא כצד מגויס בהליך (Lamb et al., 2018).

4.6.2 אתגרים הנובעים מתנאים מבניים ומערכתיים

פער בין ידע מקצועי ובין יישום בפועל. חרף קיומן של תוכניות הכשרה איכותיות, לעיתים קרובות יש פער בין הידע התאורטי ובין היכולת ליישמו בפועל. היעדר משאבים, מגבלות זמן או סדרי עדיפויות סותרים פוגעים ביכולת של חוקרי הילדים לעבוד בקצב ובאופן התואם את עקרונות הפרקטיקה המיטבית. למשל, כאשר חוקרים נדרשים לעמוד ביעדי תפוקה נוקשים או לעבוד בלחץ זמן, נפגעת האפשרות להשקיע בתכנון הריאיון, להתאים אותו לצורכי הילד ולהפעיל שיקול דעת מקצועי. כך עלולה להיווצר סתירה בין הערכים המנחים את שיטות העבודה ובין הדרישות המערכתיות בפועל (La Rooy et al., 2009; Lamb et al., 2008).

ממצא זה עולה גם ממחקרו של ריצ'רדסון (Richardson, 2022) אשר בחן את יישום הנחיות ה-ABE באנגליה. אף שהוא הציע הנחיות מפורטות לתכנון והערכה מקדימים של הריאיון, נמצא כי שלבים אלו אינם מיושמים בעקביות בשטח, לעיתים בשל מגבלות משאבים, עומס עבודה או חוסר בהכשרה מספקת. עקב כך נפגעת איכות המידע הנאסף והיכולת להבטיח לילדים הליך חקירה הוגן ומתאים לילד. המחקר ממחיש כיצד הפער אינו נובע מהיעדר פרוטוקולים או הנחיות מפורטות אלא מן הקושי המערכתי ליישום שיטתי ועקבי. ברמה המערכתית, קושי זה קשור לעיתים לחוסר תיאום בין גופי אכיפה ורווחה, לקשיחות בתקציב שמקשה על הקצאת זמן ומשאבים להכשרה ולהערכות מקדימות ולתרבות ארגונית המתעדפת יעילות ומהירות על פני איכות ותהליך מותאם-ילד. במציאות זו גם חוקרים מיומנים נאלצים לפעול בתוך מסגרת שמציבה גבולות ברורים ליכולותיהם ליישם בפועל את הידע המקצועי. הדבר מחדד את ההבנה שהצלחתם של פרוטוקולים מבוססי-מחקר תלויה לא רק במיומנות אישית אלא גם בתמיכה מערכתית רחבה ובתשתיות ארגוניות מתאימות.

תחלופה גבוהה של חוקרי ילדים ופגיעה בשימור ידע. תחלופה תכופה של חוקרי ילדים היא אתגר בולט במקצועות הטיפול (עבודה סוציאלית, פסיכולוגיה, סיעוד וחינוך מיוחד), שבהם ההתמודדות עם אוכלוסיות פגיעות וחשיפה מתמשכת למצבי מצוקה מגבירות את השחיקה המקצועית. אחד מן המומחים שרואינו סבר כי רבים מחוקרי הילדים עוזבים בתוך שנתיים את עבודתם מסיבות אלו. תופעה זו פוגעת ברציפות המקצועית, בשימור ידע מצטבר ובבניית מומחיות לאורך זמן. חוקרים חדשים נדרשים לעיתים ללמוד את התפקיד תוך כדי תנועה, והזמן המושקע בהכשרתם מחדש בא על חשבון השקעה בילדים ובמשפחות. תחלופה זו יוצרת עומס נוסף על הצוותים הקיימים, מגבירה את השחיקה המקצועית ופוגעת ביציבות השירות כולו. מלבד זאת כאשר אין נהלים ברורים לליווי, הדרכה ורפלקציה שוטפת, הידע המועבר בהכשרות הראשוניות נותר תאורטי ואינו נטמע לאורך זמן, מה שמקשה על יצירת מומחיות מתמשכת ועל הטמעת פרקטיקות מיטביות בשדה. מן הריאיון שנערך עם נציגי מטה השירות עולה כי גם השירות מתמודד עם שיעורי תחלופה גבוהים של חוקרים. הם ציינו כי בצד הדרישות הרגשיות הגבוהות, חוקרי ילדים נדרשים להתמודד עם עומס תיקים, עם חשיפה יום-יומית לעדויות קשות ולעיתים גם עם תחושת בדידות מקצועית. לפיכך הם המליצו לפתח תוכנית שימור כוללת שתכלול הכשרות מתמשכות ומעודכנות, מערך תמיכה רגשי וארגוני רחב (מלבד ההדרכות האישיים ומערך החוסן הקיים כיום), ופעולות למניעת שחיקה. כן הודגש הצורך ביצירת קשר הדוק בין השדה לאקדמיה באמצעות השתתפות במחקר, בהדרכה ובקהילות למידה מקצועיות שיחזקו את תחושת המסוגלות והשליחות של החוקרים. שילוב זה, לדבריהם, עשוי לא רק להפחית עזיבה אלא גם לחזק את גאוות היחידה, את תחושת השייכות הארגונית ואת ההכרה בכך שחוקרי ילדים הם קהילה מקצועית ייחודית ובעלת מומחיות גבוהה.

מצוקה מוסרית בקרב חוקרי ילדים. מצוקה מוסרית מתרחשת כאשר אנשי מקצוע במערכות להגנת הילד נאלצים לפעול בניגוד לערכיהם האישיים או לחוות כישלון מוסרי הנתפס כהפרת חובה כלפי הילדים שעליהם הם מופקדים (Conway et al., 2024). בקרב חוקרי ילדים, הדבר עשוי להתבטא בתחושת אשמה, חוסר אונים או תסכול עמוק כאשר מגבלות במערכת, כגון עומס תיקים, מדיניות נוקשה או היעדר משאבים, מונעות מהם לספק לילד הגנה מספקת או ללוות אותו בתהליך שיקומי מלא. להבדיל טראומטיזציה משנית הנובעת מחשיפה חוזרת לתכנים קשים, מצוקה מוסרית נוגעת לפער בין "מה עליי לעשות" ובין "מה אני מסוגל לעשות בפועל" (Lee et al., 2020). מן הראיונות עולה כי מצוקה מוסרית עשויה להתבטא בתחושות של אשמה, תסכול או חוסר אונים בעיקר בהקשרים האלה: כאשר הילד מציג תיאור של פגיעה, אך בשל היעדר ראיות חיצוניות אין אפשרות לקדם הליך משפטי; כאשר תיקים נסגרים למרות התרשמות מקצועית כי הפגיעה אירעה; כאשר חשודים משוחררים או שאינם מובאים לדין, מה שיוצר תחושה של אי-עשיית צדק עבור הילד. המצוקה המוסרית אצל חוקרי ילדים אינה קשורה אפוא לליווי הילד בתהליך שיקומי, שכן הדבר אינו כלול בהגדרת התפקיד, אלא מן החוויה של אי-מימוש הערך המרכזי של הגנה על ילדים ועשיית צדק במסגרת החקירה.

תופעה זו זוכה להכרה גוברת בספרות המקצועית על מערכות להגנת הילד, ונמצא כי היא קשורה לרמות גבוהות של מצוקה רגשית, ירידה במחויבות הארגונית ונטייה לפרוש מן התפקיד (Wycoff et al., 2024). בהקשר זה כמה מן המרואיינים המליצו לפתח מענים מערכתיים ייעודיים, כגון קבוצות עיבוד אתי, הדרכה רפלקטיבית בדגש על דילמות מוסריות והכשרות לחוסן מוסרי, כחלק בלתי נפרד מתוכניות השימור וההדרכה של חוקרי ילדים.

כערים בין הדרג המקצועי לדרג הניהולי. לעיתים מנהלים או ממונים במסגרות ארגוניות שבהן חקירת ילדים מתבצעת כחלק ממערך רחב של אכיפה או רווחה אינם מכירים לעומק את עקרונות העבודה המומלצים או את הצרכים המיוחדים הכרוכים בחקירת ילדים. במצבים כאלה, הנחיות ניהוליות עלולות לסתור את העקרונות המקצועיים של חוקרי הילדים. לדוגמה, דרישה למהירות טיפול, לקיצור משך הריאיון או להגבלת מספר הפגישות עם הילד עלולה לפגוע באיכות הריאיון ובאמינות המידע. היעדר הבנה מערכתית של רגישות התהליך עלול להוביל למדיניות לא מותאמת ולהכוונה של בעלי תפקידים שאין להם הכשרה ייעודית בתחום (Talwar e al., 2025).

חסמים בהטמעת שיטות עבודה מומלצות. גם כאשר יש נכונות לאמץ פרקטיקות מבוססות ראיות, אנשי מקצוע נתקלים לעיתים בחסמים המעכבים את ההטמעה. תוכניות הכשרה מקוונות, למשל, אינן מספקות תמיד כלים מעשיים להתמודדות עם סיטואציות מורכבות בשטח. נוסף על כך בהיעדר תהליכי ליווי שוטפים, קבוצות עמיתים או מערך של הדרכה רפלקטיבית, היישום נותר ברמה הפורמלית בלבד ואינו נטמע כתהליך ארוך טווח. הדרכה איכותית ומתמשכת בצד תמיכה ארגונית רחבה היא תנאי ליצירת תרבות מקצועית המקדמת למידה, שיפור מתמיד ומחויבות לאיכות (Talwar e al., 2025).

פגיעה ברשת ואתגרי חקירת ילדים במרחב הדיגיטלי. עם התרחבות השימוש בטכנולוגיות תקשורת דיגיטליות, עולה בשנים האחרונות סוגיה מורכבת של חקירות ילדים שנפגעו במרחב המקוון – שידול מיני ברשת, חשיפה לתכנים פוגעניים, הפצת תמונות אינטימיות או ניצול באמצעות מדיה חברתית. פגיעות מסוג זה מתאפיינות לעיתים בהיעדר גבולות ברורים בין "מרחב וירטואלי" למציאות ובהבנה חלקית של הילד את משמעות ההתנהגות הפוגענית. ילדים עלולים לחוות בלבול, בושה או אשמה ולהתקשות להבחין בין תקשורת אינטימית "מרצון" ובין ניצול מתוחכם, במיוחד כאשר הפוגע מציג עצמו כבן גילם או כידיד (Talwar e al., 2025).

כמה מן המרואיינים ציינו כי חקירות מסוג זה דורשות מיומנויות נוספות של עיבוד מידע דיגיטלי, פירוש מסרים כתובים או ויזואליים וניהול שיח המתייחס לעולם הווירטואלי שבו התרחשה הפגיעה. מחקר שנערך בישראל (Gemara et al., 2022) מצא כי ילדים שנחקרו על פגיעה מקוונת הביעו קושי לעבד מחדש את התוכן הפוגעני כאשר נחשפו אליו שוב במהלך החקירה וחשו מתח בין רצונם לשכוח את האירוע ובין הצורך לספק מידע מדויק. נוסף על כך סוגיות של פרטיות, בושה חברתית והפצה חוזרת של תכנים מחריפות את מצוקת הילדים ופוגעות בנכונותם לשתף פעולה.

בהיבט המערכתי, פרקטיקות חדשות נבחנות כיום במסגרת יוזמות בין-לאומיות, כגון "היוזמה להגנה על ילדים ברשת" באמירויות (child digital protection initiative), המדגישה את הצורך בשיתופי פעולה בין רשויות אכיפה, רווחה וטכנולוגיה. שילוב מומחיות דיגיטלית בהליכי חקירה, בצד רגישות פסיכולוגית לעומס הייחודי הנלווה לפגיעה ברשת, הוא אתגר מתהווה בשדה הפורנזי הדורש פיתוח מתמשך של ידע ופרקטיקה (Hemdani, 2025).

לסיכום, בכרך הוצגו אתגרים הנוגעים למכשג הישיר בין הילד לחוקר ואתגרים הנובעים מתנאים מבניים ומערכתיים.

בהיבט של המכשג הישיר:

■ בניית אמון (rapport) היא תהליך מתמשך לאורך כל הריאיון ולא "שלב פתיחה" בלבד; הפערים בהגדרה ובמדידה שלה מקשים על יישום עקבי. קבוצות מסוימות, ובעיקר מתבגרים, דורשות התאמות ייעודיות (שימור אוטונומיה, גילוי-עצמי מדוד מצד המראיין) בשל בוש, חשש מענישה ולחצי עמיתים

■ ריאיון באמצעות מתורגמן מוסיף עומס קוגניטיבי-רגשי ופוטנציאל לשיבוש הזרימה והאמון ולכן מחייב פרוטוקול תיווך מוקפד

■ ריבוי הראיונות כחבר כיפיות: ניהול מושכל המבוסס על שאלות פתוחות עשוי להעשיר את המידע מבלי לפגוע בדיוק הדיווח, אך נדרשת בחינה מעמיקה יותר של הנסיבות שבהן נדרשים עוד ראיונות ושל הקשרים הלא-פורמליים שבהם הילד משתף מידע והשפעתם על הריאיון

■ תפקיד עדויות המומחים: להבהיר יתרונות ומגבלות של הידע המדעי ולמנוע מסקנות גורפות בהיבט של המערכת:

■ פער בין ידע מקצועי ליישום: מגבלות זמן, עומסים, הכשרה חלקית וחוסר תיאום בין-מערכתי מקשים על תכנון והערכה מוקדמים ועל תחזוק קשר של אמון לאורך הריאיון

■ תחלופת כוח אדם שפוגעת ברציפות העבודה ובשימור מומחיות

■ פערים בין דרג מקצועי לניהולי שעלולים לקצר תהליכים על חשבון איכות ומהימנות

■ חסמים בהטמעה (היעדר ליווי, הדרכה רפלקטיבית וקהילות עמיתים) משאירים פרקטיקות מבוססות-ראיות ברמת "ידע תאורטי"

5. מגבלות

- 1. פער בין יישום חידושים ובין תיעוד מחקרי.** בשנים האחרונות מתפתחות ברחבי העולם יוזמות חדשניות לשיפור תהליכי חקירת ילדים, לרבות ניסיונות לשלב טכנולוגיות מתקדמות כגון בינה מלאכותית לצורכי תיעוד, ניתוח נתונים והפקת תובנות מקצועיות. עם זאת מרבית היוזמות הללו נמצאות עדיין בשלבי פיתוח מוקדמים וטרם זכו לביסוס אמפירי שיטתי או לפרסום נרחב בספרות המדעית. לפיכך אפשר שהסקירה הנוכחית אינה משקפת את מלוא החידושים והפרקטיקות העדכניות ביותר המיושמות בשטח, והיא מדגישה את הפער הקיים לעיתים בין חדשנות יישומית ובין ידע מבוסס-ראיות. פער זה מדגיש את הצורך במחקר מתמשך ועדכני שיבחן בחינה שיטתית את תרומתן ויעילותן של פרקטיקות חדשות אלו.
- 2. הקשר תרבותי וחברתי.** התאמת פרקטיקות בין-לאומיות למערך חקירות ילדים בישראל אינה מובנת מאליה ודורשת תהליכי תרגום והטמעה רגישים להקשר המקומי. המגוון התרבותי הרחב בישראל, הכולל ילדים ממשפחות יהודיות, ערביות, חרדיות ומשפחות שבהן ההורים אינם ילידי הארץ, מציב אתגרים ייחודיים שאינם תמיד נידונים בספרות הבין-לאומית, המתייחסת לרוב לילדים שנפגעו כמקשה אחת. אפשר שהסקירה הנוכחית אינה משקפת במלואם את ההבדלים התרבותיים, החברתיים והקהילתיים המשפיעים על חקירות ילדים בישראל, ועל כן נדרש מחקר נוסף שיבחן את יישום הפרקטיקות בהקשרים תרבותיים מגוונים ובקבוצות שונות באוכלוסייה.
- 3. פערים בהשוואת מדינות.** מאחר שכל מדינה פועלת במסגרת חוקית ותרבותית ייחודית, השוואה בין מודלים אינה תמיד שקולה, ולעיתים נדרשת זהירות הן בפרשנות ממצאיה הן בנוגע ליישום בישראל.
- 4. מדגם מצומצם של מומחים.** הראיונות כללו מספר מצומצם של מומחים מובילים, שאינם בהכרח מייצגים את כלל הגישות הנהוגות במדינותיהם ובעולם.

6. סיכום והמלצות

6.1 סיכום

הסקירה נועדה לספק ידע עדכני ומבוסס-מחקר שיתמוך בהתפתחות מתמשכת של הפרקטיקה של חקירות ילדים בישראל. היא בחנה לעומק את הידע המחקרי והמעשי העדכני בתחום חקירות ילדים נפגעי עבירה ואת האתגרים הכרוכים בהן, כפי שעלו מן הראיונות עם מומחים מן העולם. הסקירה מציעה מבט אינטגרטיבי על מכלול הרכיבים הדרושים לביצוע ראיונות איכותיים, רגישים ומבוססי-ראיות החל מן ההיבטים ההתפתחותיים והקוגניטיביים של הילד, דרך הכלים והמודלים המקצועיים, ועד למבנים הארגוניים והמערכתיים שבהם מתבצעת החקירה.

הפרקים הראשונים של הסקירה הדגישו כי הבנת ההתפתחות השפתית, הקוגניטיבית והרגשית של הילד היא תנאי הכרחי לניהול ראיונות מותאמים גיל. ילדים בגילים שונים מציגים הבדלים ביכולות החשיבה, השליפה וההבעה, ולכן על החוקרים להפעיל גמישות ולבחור ניסוחים, קצב ושאלות על פי השלב ההתפתחותי של הילד. ממצאי מחקרים הראו כי ראיונות רגישים לגיל ולשלב ההתפתחותי משפרים את מהימנות הדיווח ומפחיתים פגיעה משנית. נוסף על כך בהיבט הזיכרון נמצא כי זיכרונות הילדים מושפעים מגורמים רגשיים, חברתיים והתפתחותיים. מאפיינים כמו השפעה חיצונית, רמזים מנחים או טראומה משפיעים על יכולת השחזור ועל מבנה הנרטיב. הבנה זו מחייבת את החוקרים להיזהר מפרשנות יתר של עקביות, פירוט או התנהגות רגשית ומהתייחסות אליהם כאל מדדי מהימנות מוחלטים ולבחון את העדות בהקשר רחב של גיל, חוויה ומצב רגשי.

אף שאין פרוטוקול אחיד או נוסחה אחת לניהול ראיון מיטבי עם ילדים, יש הסכמה רחבה בקרב חוקרים על עקרונות פעולה משותפים: שימוש עקבי בשאלות פתוחות, בנייה הדרגתית של אמון (rapport), תיעוד מלא של ההליך והתאמה תרבותית והתפתחותית לרקע של הילד. סקירת פרוטוקולים, מודלים וכלי הערכה לחקירת ילדים מראה כי פרקטיקות מבוססות-ראיות משפרות שיפור ניכר את איכות המידע ואת רווחת הילד, אך יעילותן תלויה במידה רבה במיומנות החוקר, במבנה הארגוני שבו הוא פועל ובתמיכה המקצועית שהוא מקבל לאורך זמן. מכאן נובעת חשיבותה של ההכשרה: הכשרת חוקרי ילדים אינה אירוע חד-פעמי אלא תהליך מתמשך של למידה ותרגול, הכולל הקניית ידע תאורטי, התנסות מודרכת, קבלת משוב שיטתי והדרכה רפלקטיבית. שילוב בין פיתוח מקצועי מתמשך ובין טיפוח חוסן רגשי הוא תנאי מרכזי לשימור איכות העבודה, להבטחת מהימנות הריאיון ולצמצום שחיקה בקרב אנשי המקצוע.

גישות ופרקטיקות בין-לאומיות לחקירת ילדים נפגעי עבירה מעידות על מגוון רחב של הסדרים מערכתיים, משפטיים ומקצועיים במדינות השונות. למרות ההבדלים בין המדינות, עולים מן ההשוואה עקרונות משותפים המעידים על התנאים הנדרשים לחקירת ילדים איכותית,

רגישה ומהימנה. איכות חקירת ילדים אינה נגזרת רק מן הפרוטוקול שבו נעשה שימוש או מהכשרתו האישית של המראיין, אלא מן ההקשר המערכתי הרחב שבו מתקיימת החקירה. שיטת המשפט, רמת ההסדרה הלאומית, מידת התיאום בין המשטרה, שירותי הרווחה וגופים נוספים, מעמדו המקצועי של חוקר הילדים, הסדרת סוגיית ההסכמה ההורית ומיקום הריאיון, כל אלו משפיעים על אופן ניהול החקירה, על רווחת הילד ועל תוקף ההליך המשפטי.

הסקירה מעלה כי חקירת ילדים נפגעי עבירה היא תחום הדורש איזון מתמיד בין שני עולמות – המשפטי והרגשי. הצלחתה תלויה ביכולת לשלב ידע אמפירי עדכני עם רגישות אנושית והתפתחותית, במערך שלם שבו החוקרים, ההכשרות, הפרוטוקולים והמערכות פועלים בסניגריה. פיתוח מדיניות לאומית עדכנית, הטמעת עקרונות של חקירה מודעת-טראומה, והשקעה בהכשרה ובתמיכה מתמשכת לחוקרים הם צעדים חיוניים להבטחת חקירה אמינה, צודקת ומגינה על ילדים בישראל ובעולם.

6.2 המלצות

1 מומלץ לאמץ ולהטמיע גישה מודעת-טראומה בכל שלבי החקירה. הגישה שואפת ליצור סביבה בטוחה, רגישה, מכילה ותומכת, המפחיתה את הסיכון לטריגרים ומקדמת חוסן ורווחה נפשית לילד ולחוקר. היא מבוססת על עקרונות של מודעות, אמון, שיתוף פעולה, העצמה ורגישות תרבותית. ליישומה בישראל נדרשים הצעדים האלה:

■ **לספק הכשרה מקיפה ורב-שלבית לחוקרי הילדים.** ההכשרות יתמקדו בזיהוי הטראומה ובהבנה של השפעותיה על ילדים והתנהגותיהם בראיונות חקירה; בהענקת פרשנות זהירה ומכבדת לביטויים מילוליים ובלתי מילוליים לרבות דיסוציאציה, חוסר ויסות רגשי וקשיים בשליפה מן הזיכרון. מומלץ שההכשרות יתבססו על שלושה רכיבים: ידע תאורטי, ערכים מקצועיים ומיומנויות מעשיות בקיום שיח עם ילדים.

■ **לחזק ולהעמיק את הליווי הרגשי וההדרכה לחוקרי הילדים.** בישראל פועלים כיום מערכי ליווי רגשי קבוצתיים קבועים לחוקרי הילדים, המונחים על ידי אנשי מקצוע חיצוניים לשירות לחקירות ילדים וממוקדים בהתמודדות עם עומסי התפקיד והשפעות החשיפה המתמשכת לתכנים טראומטיים. בצד פעילות זו מומלץ לבחון את הרחבת המענים הקיימים ופיתוח תהליכים משלימים, כמו הדרכות רפלקטיביות תקופתיות, ויצירת מסגרות קהילה מקצועית לומדת. כמו כן מומלץ לקדם מחקר שיבחן את תרומת תהליכי הליווי הרגשי הקיימים ואת הצרכים שנתרו ללא מענה, כדי לדייק ולהתאים את התמיכה וההדרכה הניתנות כיום לרמות שונות של ותק, תפקיד וחשיפה מקצועית.

2

מומלץ לפעול להתאמה תרבותית, חברתית וגילית של פרוטוקול החקירה ופיתוח פרוטוקולים ייעודיים. לאוכלוסיות שונות נדרשת התאמת פרוטוקול החקירה הנוכחי (NICHD), ועל כן מומלץ לפתח ולהטמיע את הפרוטוקול בהקשרים האלה:

■ **קהילות מסורתיות.** מומלץ להתאים את פרוטוקול (NICHD) לילדים באוכלוסייה הערבית והחרדית, בשימת לב לנורמות תרבותיות ייחודיות שעלולות לאתגר את ההקשר של החקירה.

■ **התאמה גילית.** מומלץ לפתח פרוטוקול ייעודי למתבגרים.

3

מומלץ לפעול ליצירת חדשנות פרקטית וטכנולוגית. התקדמות מהירה בתחומי הבינה המלאכותית יוצרת הזדמנויות חדשות לשיפור איכות החקירה, ההכשרה והתיעוד. שילוב זהיר של טכנולוגיות מתקדמות במערכי החקירה יכול לשפר את הדיוק, להגביר רפלקטיביות מקצועית ולתמוך בלמידה חווייתית של חוקרי הילדים בלי לפגוע בעקרונות הרגישות האנושית והאתית של המקצוע. לפיכך מומלץ:

■ **לשלב טכנולוגיות של בינה מלאכותית ומציאות מדומה** במערך ההכשרות לחוקרי ילדים כדי לאפשר תרגול חקירות עם דמויות אוואטר מגיבות בזמן אמת, הדמיית סיטואציות רגשיות מורכבות וקבלת משוב מיידי על איכות השיח.

■ **לפתח כלים אנליטיים מבוססי בינה מלאכותית** שינתחו הקלטות ראיונות ויבחנו את סוגי השאלות שנשאלו, את מידת ההתאמה לעקרונות הפרוטוקול ואת השמירה על שפה בלתי-מנחה, לשם שיפור רציף של איכות החקירה וההכשרה.

■ **לבחון שימוש בטכנולוגיות מתקדמות בראיונות רב-לשוניים**, כגון מערכת תרגום מרחוק וכלי זיהוי דיבור (ASR), כדי לתמוך בעבודה עם ילדים הדוברים שפות שונות ולהפחית חסמים תקשורתיים בתהליך הריאיון.

בהקשר זה, יוזמות בין-לאומיות בתחום של בינה מלאכותית בהגנה על ילדים, כגון AI for Safer Children של המכון הבין-אזורי של האומות המאוחדות לחקר פשיעה ומשפט, ממחישות את הפוטנציאל הטמון בפיתוח תשתיות ידע וטכנולוגיה לשיפור החקירה וההכשרה. עבור ישראל, יוזמה זו היא מקור השראה לפיתוח תשתיות חדשניות ורגישות יותר בתחום חקירות ילדים. אפשר ללמוד ממנה על הפוטנציאל הטמון ביצירת מרכז ידע לאומי שיאגד כלים, הכשרות ונתונים לשימוש אנשי מקצוע, וכן על החשיבות של שיתופי פעולה בין-מערכתיים בין מערכת הרווחה, משטרה, מערכת הבריאות והאקדמיה לקידום פתרונות מבוססי בינה מלאכותית. שילוב זהיר ומדורג של רכיבים טכנולוגיים, בצד הכשרות והקפדה על אתיקה מקצועית, עשוי לתרום לשיפור איכות הראיונות, לקיצור תהליכים ולמניעת טראומטיזציה משנית בקרב ילדים נחקרים.

4

מומלץ לבחון את הרחבת השימוש במודל חקירה מרובה (כמה ראיונות חקירה) ואת האפשרות להטמעה רחבה יותר שלו. בעולם המקצועי מתרחש מעבר הדרגתי מתפיסה נוקשה של ריאיון יחיד להבנה כי חשיפה של מידע טראומטי עשויה להתרחש בהדרגה ובזמנים שונים עבור ילדים שונים, במיוחד במקרים מורכבים שבהם יש פגיעה ביכולת המסירה הראשונית של הילד. מחקרים מראים כי ראיונות נוספים המבוצעים באופן מקצועי ומבוקר עשויים להעשיר את המידע מבלי לפגוע במהימנותו. תנאים ליישום המודל:

- **שמירה על רצף ואמון.** מומלץ שאת הריאיון הנוסף יבצע, ככל האפשר, אותו חוקר שניהל את הריאיון הראשון, כדי לשמר את בסיס האמון שנוצר.
- **הקפדה על עקרונות הגישה מודעת-טראומה.** כל ריאיון נוסף ייערך על פי עקרונות הגישה מודעת-הטראומה באופן מלא הכולל סביבה ידידותית לילדים, מרווח זמן מתאים לאחר הריאיון הראשון ומזעור הסיכון לטראומטיזציה משנית או להשפעה לא רצויה. מטרת הריאיון הנוסף היא לאפשר לילדים הזדמנות נוספת להבהיר פרטים או להשלים פרטים ומידע ובכך להעלות את איכות הראיות.

5

מומלץ לבחון שימוש מבוקר ומובנה בכלים ובעזרים תומכים בראיונות חקירה, כגון ציור, כאמצעי תקשורת משלים בראיונות. יש לפתח תוכנית הדרכה ייעודית שתכשיר חוקרים לשימוש שיטתי ומבוקר בכלי זה. כמו כן מומלץ לבחון שילוב של כלים נוספים המיושמים במדינות שונות בעולם, כגון כרטיסים קוגניטיביים, כדי להעשיר את איכות העדויות. כל זאת תוך כדי שמירה על מהימנות העדות. שימוש זה יעשה רק על ידי חוקרים שהוכשרו לכך.

6

מומלץ לפעול לביסוס מערכתי ולשיפור תשתיות. יישום יעיל של חקירות ילדים איכותיות אינו תלוי רק במיומנות האישית של החוקרים אלא במבנה המערכתי, בתשתיות הידע ובתרבות הארגונית התומכת בעבודתם. נדרשת השקעה בביסוס מערך מקצועי-מערכתי שיכלול את הרכיבים האלה:

- **שימור ופיתוח כוח אדם מקצועי.** מומלץ לפתח תוכנית כוללת לשימור חוקרי ילדים ובה מסלולי קידום מקצועיים, הדרכה רפלקטיבית קבועה, קהילה לומדת ותחושת שייכות ארגונית. מומלץ לשלב מערכי תמיכה להפחתת שחיקה, טראומטיזציה משנית ומצוקה מוסרית באמצעות ליווי רגשי, תמיכה עמיתית והדרכה רב-תחומית.

- **חיזוק מערך המחקר והלמידה.** מומלץ להקים יחידת ידע לאומית שתאגד נתונים, מחקרים וניתוחים על חקירות ילדים, לצורך שיפור מתמיד, תיעוד מגמות ויצירת סטנדרטים. יחידה זו תשמש מרכז ידע בין-מערכתי ותספק תשתית לשיתוף ידע, פיתוח הכשרות מתקדמות וחדשנות מבוססת-נתונים.
- **הטמעת טכנולוגיות תומכות ניהול ובקרה.** מומלץ להטמיע טכנולוגיות לניתוח איכותי של ראיונות ולמעקב אחר תהליכי הכשרה ולמידה. כלים אלו יכולים לתמוך בקבלת החלטות מבוססות נתונים ולהבטיח שקיפות, עקביות ואיכות מקצועית לאורך זמן.
- **חקירה בסביבה בטוחה ומוגנת.** חלק ניכר מחקירות הילדים בישראל מתבצעות בעיקר בבתי ספר בשל שיקולי סודיות, דחיפות או חשד המופנה כלפי ההורים. מצבים אלו אינם חריגים, והם מציבים אתגר מקצועי: כיצד להבטיח תנאים המפחיתים לחץ, מצמצמים חשיפה חברתית ומאפשרים ריאיון מודע-טראומה במרחב שאיננו בנוי לתכלית זו. לפיכך מומלץ לפתח הנחיות ונהלים ייעודיים ליצירת סביבה בטוחה במקומות חקירה אלו ולבחון היבטים כגון פרטיות פיזית, הפחתת סימני זיהוי סביבתיים, הכנה רגשית קצרה לפני הריאיון וסיום מקצועי. צעדים אלו נדרשים כדי להבטיח שגם בזירות חקירה מורכבות, שהן חלק מן העבודה היום-יומית, ישמרו עקרונות של בטיחות, רגישות לטראומה ושמירה על רווחת הילד. בצד זאת מומלץ להמשיך ולעודד שימוש במרכזי ההגנה בכל מקרה שבו הדבר אפשרי, שכן הם מספקים מעטפת בין-מקצועית ותנאים מותאמי-טראומה באופן מיטבי. במצבים חריגים שבהם נדרש להביא ילד למרכז הגנה גם ללא ידיעת ההורים, אפשר להיעזר במנגנוני החירום הקיימים בדיון, בכפוף לשיקול דעת מקצועי ושיפוטי ולצורך בהגנה מיידית על הילד. על כן מומלץ לשקול תהליך הדרגתי של הסבת החקירות למרכזי הגנה, תוך כדי שמירה על גמישות המאפשרת חריגות מנומקות כאשר נדרש להגן על סודיות ההליך או על ביטחוננו של הילד. שילוב זה בין רגישות ביטחונית לסודיות ובין תנאי חקירה מיטביים יוכל לתרום לאיזון מושכל בין צרכי ההגנה, שלמות ההליך ורווחת הילד.

עוד פרסומים של המכון בנושא

טופורק בר, א., שורק, י. ולנטו, ט. (2025). האשמות שווא בסכסוכי פְּרֵדָה וגירושין: סקירה בין-לאומית. דמ-037-25.

גלעד, ע., טופורק בר, א. ושורק, י. (2023). מרכזי הגנה בישראל: תפיסות על פרקטיקה מיטבית ואתגרים בהפעלת המרכזים – מחקר הערכה מעצבת. דמ-940-23.

את הפרסומים אפשר להוריד ללא תשלום מאתר המכון: brookdale.jdc.org.il

- צור, ר. (2019). חלק ד: חקירות ילדים וחקירות מיוחדות. בתוך: סקירת השירותים החברתיים: סקירת העשור 2009–2018, פרק 2 (עמ' 243–258). משרד הרווחה והביטחון החברתי. [🔗](#)
- Aldridge, J., & Cameron, S. (1999). Interviewing child witnesses: Questioning techniques and the role of training. *Applied Developmental Science*, 3(2), 136-147. [🔗](#)
- Ali, A. S., & Faqir, R. S. (2024). Criminal Protection of Digital Applications in the UAE Legislation: A Comparative Study. *Pakistan Journal of Criminology*, 16(1). [🔗](#)
- Amado, B. G., Arce, R., Farina, F., & Vilarino, M. (2016). Criteria-Based Content Analysis (CBCA) reality criteria in adults: A meta-analytic review. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 16(2), 201-210. [🔗](#)
- Anderson, J., Ellefson, J., Lashley, J., & Miller, A. L. (2009). The CornerHouse forensic interview protocol: RATAc. *TM Cooley J. Prac. & Clinical L.*, 12, 193.
- Andrews, S. J., & Lamb, M. E. (2014). The effects of age and delay on responses to repeated questions in forensic interviews with children alleging sexual abuse. *Law and Human Behavior*, 38(2), 171. [🔗](#)
- Arterberry, M. E. (2022). *Children's eyewitness testimony and event memory*. Cambridge University Press. [🔗](#)
- Baugerud, G. A., Johnson, M. S., Dianiska, R., Røed, R. K., Powell, M. B., Lamb, M. E., & Quas, J. (2025). Using an AI-based avatar for interviewer training at Children's Advocacy Centers: Proof of Concept. *Child maltreatment*, 30(2), 242-252. [🔗](#)
- Baugerud, G. A., Lamb, M. E., Melinder, A., & Langballe, A. K. (2023). Comparing child investigative interviews conducted by police officers and child protective services in Norway. *British Journal of Social Work*, 53(5), 2784-2803. [🔗](#)
- Benson, M. S., & Powell, M. B. (2015). Evaluation of a comprehensive interactive training system for investigative interviewers of children. *Psychology, Public Policy, and Law*, 21(3), 309-322. [🔗](#)
- Blasbalg, U., Hershkowitz, I., & Karni-Visel, Y. (2018). Support, reluctance, and production in child abuse investigative interviews. *Psychology, Public Policy, and Law*, 24(4), 518. [🔗](#)

Blasbalg, U., Hershkowitz, I., Lamb, M. E., Karni-Visel, Y., & Ahern, E. C. (2019). Is interviewer support associated with the reduced reluctance and enhanced informativeness of alleged child abuse victims?. *Law and Human Behavior*, 43(2), 156. [🔗](#)

Bonach, K. B., & Heckert, A. (2012). Predictors of secondary traumatic stress among children's advocacy center forensic interviewers. *Journal of Child Sexual Abuse*, 21(3), 295-314. [🔗](#)

Brainerd, C. J., & Reyna, V. F. (2005). *The science of false memory*. Oxford University Press. [🔗](#)

Brown, D., Walker, D., & Godden, E. (2021). Tele-forensic interviewing to elicit children's evidence –Benefits, risks, and practical considerations. *Psychology, Public Policy, and Law*, 27(1), 17. [🔗](#)

Brown, D. A., & Lamb, M. E. (2015). Can children be useful witnesses? It depends how they are questioned. *Child Development Perspectives*, 9(4), 250-255. [🔗](#)

Brown, D. A., Lamb, M. E., Lewis, C., Pipe, M. E., Orbach, Y., & Wolfman, M. (2013). The NICHD investigative interview protocol: an analogue study. *Journal of experimental psychology: Applied*, 19(4), 367. [🔗](#)

Brown, D. A. (2011). The use of supplementary techniques in forensic interviews with children. *Children's testimony: A handbook of psychological research and forensic practice*, 217-249. [🔗](#)

Brubacher, S. P., & Powell, M. B. (2024). *An overview of best practices for interviewing children* (pp. 397-412). Informa. [🔗](#)

Brubacher, S.P., Kirkland-Burke, M., Gates, V., & Powell, M. (2024). Investigating a Train-the-Trainer model of supervision and peer review for child interviewers in Canadian police services. *Journal of Police and Criminal Psychology*. Advance online publication. [🔗](#)

Brubacher, S. P., Poole, D. A., & Dickinson, J. J. (2015). The use of computers to support children's recall of sexual abuse. *Journal of Child Sexual Abuse*, 24(4), 375-395. [🔗](#)

Bruck, M., Ceci, S. J., & Francoeur, E. (2000). Children's use of anatomically detailed dolls to report genital touching in a medical examination: developmental and gender comparisons. *Journal of Experimental Psychology: Applied*, 6(1), 74. [🔗](#)

Buczel, K. A., Siwiak, A., Szpitalak, M., & Polczyk, R. (2024). How do forewarnings

and post-warnings affect misinformation reliance? The impact of warnings on the continued influence effect and belief regression. *Memory & Cognition*, 52(5), 1048-1064. [🔗](#)

Cassidy, H., Akehurst, L., & Cherryman, J. (2020). Police interviewers' perceptions of child credibility in forensic investigations. *Psychiatry, Psychology and Law*, 27(1), 61-80. [🔗](#)

Conway, P., Redmond, T., Lundrigan, S., Davy, D., Bailey, S., & Lee, P. (2024). Protecting the protectors: moral injury, coping styles, and mental health of UK police officers and staff investigating child sexual abuse material. *Depression and Anxiety*, 2024(1), 1854312. [🔗](#)

Cooper, P., & Mattison, M. (2017). Intermediaries, vulnerable people and the quality of evidence: An international comparison of three versions of the English intermediary model. *The International Journal of Evidence & Proof*, 21(4), 351-370. [🔗](#)

Council of the Baltic Sea States. (2022). *Promoting Child-Friendly Justice Systems – Report on Forensic Interviewing Practices in Europe*. [🔗](#)

County of San Diego, Child Welfare Services (2023). Interviewing a Child at School. *County of San Diego, CWS Policy Manual*, Revised December 29, 2023.

Craig, C. D., & Sprang, G. (2010). Compassion satisfaction, compassion fatigue, and burnout in a national sample of trauma treatment therapists. *Anxiety, Stress & Coping*, 23(3), 319-339. [🔗](#)

Cyr, M. (2022). *Conducting interviews with child victims of abuse and witnesses of crime: A practical guide*. Routledge. [🔗](#)

Danby, M. C., Guadagno, B., & Sharman, S. J. (2021). Interviewers' perceptions of interviewing Aboriginal Australian children. *Police Practice and Research*, 22(4), 1356-1375. [🔗](#)

DeCandia, C., & Guarino, K. (2015). Trauma-informed care: An ecological response. *Journal of Child and Youth Care Work*, 25, 7-32. [🔗](#)

Deck, S. L., Quas, J. A., & Powell, M. B. (2025). Unique considerations for forensic interviews with adolescents: An exploration of expert interviewers' perspectives. *Child maltreatment*, 30(2), 229-241. [🔗](#)

DeLoache, J. S. (2004). Becoming symbol-minded. *Trends in cognitive sciences*, 8(2), 66-70. [🔗](#)

Denne, E., Sullivan, C., Ernest, K., & Stolzenberg, S. N. (2020). Assessing children's

credibility in courtroom investigations of alleged child sexual abuse: Suggestibility, plausibility, and consistency. *Child maltreatment*, 25(2), 224-232. [🔗](#)

Department of Children and Youth Affairs in Ireland. (2011). *Children first: National guidance for the protection and welfare of children*. Department of Children and Youth Affairs. [🔗](#)

Derksen, D. G., & Connolly, D. A. (2023). Drawing conclusions: Instructing witnesses to draw what happened to them. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 20(1), 48-62. [🔗](#)

Dianiska, R. E., Quas, J. A., & Lyon, T. D. (2024). Using rapport building to improve information yield when interviewing adolescents: A systematic review and call for research. *Child Abuse & Neglect*, 154, 106898. [🔗](#)

Dickinson, J. J., Lytle, N. E., & Poole, D. A. (2021). Tele-forensic interviewing can be a reasonable alternative to face-to-face interviewing of child witnesses. *Law and human behavior*, 45(2), 97. [🔗](#)

Dubowitz, H., Finkel, M., Feigelman, S., & Lyon, T. (2024). Initial medical assessment of possible child sexual abuse: History, history, history. *Academic pediatrics*, 24(4), 562-569. [🔗](#)

Duron, J. F., & Remko, F. S. (2020). Considerations for pursuing multiple session forensic interviews in child sexual abuse investigations. *Journal of Child Sexual Abuse*, 29(2), 138-157. [🔗](#)

Duron, J. F., & Cheung, M. (2016). Impact of repeated questioning on interviewers: Learning from a forensic interview training project. *Journal of Child Sexual Abuse*, 25(4), 347-362. [🔗](#)

Earhart, B., Deck, S., Brubacher, S. P., & Powell, M. (2024). Children's long-term memory for a staged repeated event: A preliminary investigation. *Applied Cognitive Psychology*, 38(2), e4191. [🔗](#)

Ernberg, E., Löfgren, C., Koponen, L., & Magnusson, M. (2023). Swedish courts' evaluations of interpreter-mediated child investigative interviews. *Child maltreatment*, 28(3), 427-437. [🔗](#)

Ernberg, E., Magnusson, M., Koponen, L., & Landström, S. (2022). "It doesn't work at all, that's my experience": Swedish forensic interviewers' views on interpreter-

mediated child interviews. *Child Abuse & Neglect*, 127, 105540. [🔗](#)

Ernberg, E., Magnusson, M., Landström, S., & Tidefors, I. (2018). Court evaluations of young children's testimony in child sexual abuse cases. *Legal and Criminological Psychology*, 23(2), 176-191. [🔗](#)

Ferra, F., Blades, M., & Walsh, D. (2022). The effect of the number of interviewers on children's testimonies. *Psychology, Crime & Law*, 28(4), 372-389. [🔗](#)

Fessinger, M. B., & McAuliff, B. D. (2020). A national survey of child forensic interviewers: Implications for research, practice, and law. *Law and Human Behavior*, 44(2), 113. [🔗](#)

Figley, C. R. (1995). *Compassion fatigue: Coping with secondary traumatic stress disorder in those who treat the traumatized*. Brunner/Mazel. [🔗](#)

Foster, I., Talwar, V., & Crossman, A. (2023). The role of rapport in eliciting children's truthful reports. *Applied Developmental Science*, 27(3), 221-237. [🔗](#)

Gagnon, K., & Cyr, M. (2017). Sexual abuse and preschoolers: Forensic details in regard of question types. *Child abuse & neglect*, 67, 109-118. [🔗](#)

García-Rico, M. A., Ricarte, J. J., Jimeno, M. V., & Latorre, J. M. (2024). Role of psychopathology on children credibility of sexual abuse testimony. *International journal of law and psychiatry*, 94, 101972. [🔗](#)

Gemara, N., Cohen, N., & Katz, C. (2022). "I do not remember... You are reminding me now!": Children's difficult experiences during forensic interviews about online sexual solicitation. *Child Abuse & Neglect*, 134, 105913. [🔗](#)

Goodman, G. S., & Melinder, A. (2007). Child witness research and forensic interviews of young children: A review. *Legal and Criminological Psychology*, 12(1), 1-19. [🔗](#)

Gudjonsson, G. H., Gonzalez, R. A., & Young, S. (2021). The risk of making false confessions: The role of developmental disorders, conduct disorder, psychiatric symptoms, and compliance. *Journal of Attention Disorders*, 25(5), 715-723. [🔗](#)

Gudjonsson, G., Sveinsdottir, T., Sigurdsson, J. F., & Jonsdottir, J. (2010). The ability of suspected victims of childhood sexual abuse (CSA) to give evidence. Findings from the Children's House in Iceland. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 21(4), 569-586. [🔗](#)

Guo, Y., Killoren, S., & Campione-Barr, N. (2022). Strategies and reasons for nondisclosure in close relationships during adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 51(9), 1841–1857. [🔗](#)

Hannonen, J. (2023). Recorded interviews as evidence in child sexual exploitation and abuse-Barnahus model in Finland and Sweden. *International Journal of Criminal Justice*, 5(1), 3-31.

Hassan, M. M., Pompedda, F., & Powell, M. B. (2023). Enhancing investigative interview training: A systematic review of immersive virtual reality. *Journal of Police and Criminal Psychology*, 38, 105-117. [🔗](#)

Hemdani, M. (2025). Child Protection in the Digital Age. *The Commonwealth Cyber Journal*, 97. [🔗](#)

Hershkowitz, I., Lamb, M. E., Blasbalg, U., & Karni-Visel, Y. (2021). The dynamics of two-session

interviews with suspected victims of abuse who are reluctant to make allegations. *Development and Psychopathology*, 33(2), 739–747. [🔗](#)

Houston, E. A., Fallon, B., Hélie, S., & Trocmé, N. (2024). Comparative analysis of child protection investigations in Ontario and Quebec, Canada. *Child Protection and Practice*, 1, 100012. [🔗](#)

Huang, C. Y., & Bull, R. (2021). Applying Hierarchy of Expert Performance (HEP) to investigative interview evaluation: strengths, challenges and future directions. *Psychiatry, Psychology and Law*, 28(2), 255-273. [🔗](#)

Johansson, S., Stefansen, K., Bakketeig, E., & Kaldal, A. (2024). *Justice and recovery for victimised children: institutional tensions in nordic and european barnahus models* (p. 288). Springer Nature. [🔗](#)

Johnson, M. S., Grung, R. M., Røed, R. K., Pripp, A. H., & Baugerud, G. A. (2025). Children's Elaboration of Forensically Relevant Information in Response to Invitations: A National Study of Investigative Interviews With Preschool-Aged Abuse Victims. *Child Maltreatment*, 10775595251328933. [🔗](#)

Karni-Visel, Y., Hershkowitz, I., Lamb, M. E., & Blasbalg, U. (2019). Facilitating the expression of emotions by alleged victims of child abuse during investigative interviews using the Revised NICHD Protocol. *Child maltreatment*, 24(3), 310-318. [🔗](#)

Karni-Visel, Y., Hershkowitz, I., Lamb, M. E., & Blasbalg, U. (2022). Emotional valence and the types of information provided by children in forensic interviews. *Child Abuse & Neglect*, *129*, 105639. [🔗](#)

Kask, K., Baugerud, G. A., & Volbert, R. (2024). Technological solutions helping to train specialists' interviewing skills of possible victims and witnesses. *Frontiers in Psychology*, *15*, 1406867. [🔗](#)

Katz, C., & Kosher, H. (2020). "He's just a baby": Forensic interviewers' experiences and perceptions of maltreated preschoolers' participation in the criminal justice system. *Children and Youth Services Review*, *110*, 104738. [🔗](#)

Katz, C., Klages, A. L., & Hamama, L. (2018). Forensic interviews with children: Exploring the richness of children's drawing and the richness of their testimony. *Children and Youth Services Review*, *94*, 557-562. [🔗](#)

Keller-Hamela, M. (2016). *The Child Interview. Practice Guidelines*. Nobody's Children Foundation. [🔗](#)

Korkman, J., Otgaar, H., Geven, L. M., Bull, R., Cyr, M., Hershkowitz, I., & Volbert, R. (2024). White paper on forensic child interviewing: research-based recommendations by the European Association of Psychology and Law. *Psychology, crime & law*, 1-44. [🔗](#)

Korkman, J., Pakkanen, T., & Laajasalo, T. (2017). Child forensic interviewing in Finland: Investigating suspected child abuse at the forensic psychology unit for children and adolescents. In S. Johansson, K. Stefansen, E. Bakketeig, & A. Kaldal (Eds.), *Collaborating against child abuse: Exploring the Nordic Barnahus model*. (pp. 145-164). Springer. [🔗](#)

Krause, N., Akca, M., Brubacher, S. P., & Powell, M. B. (2024). Investigative interviewing of children: A global review of training programs. *Child Abuse & Neglect*, *145*, 106228. [🔗](#)

Lacey, E., McElvaney, R., Walsh, A., Holden, A., McCabe, B., & Geoghegan, A. (2023). *Training needs analysis: Working towards Barnahus in Ireland*. Council of Europe & European Union. [🔗](#)

Lamb, M. E., Brown, D. A., Hershkowitz, I., Orbach, Y., & Esplin, P. W. (2018). *Tell me what happened: Questioning children about abuse*. John Wiley & Sons. [🔗](#)

Lamb, M. E. (2016). Difficulties translating research on forensic interview practices to practitioners: Finding water, leading horses, but can we get them to drink? *American*

Psychologist, 71(8), 710-718. [🔗](#)

Lamb, M. E., Hershkowitz, I., Orbach, Y., & Esplin, P. W. (2008). *Tell me what happened: Structured investigative interviews of child victims and witnesses* (Vol. 56). John Wiley & Sons. [🔗](#)

Lamb, M. E., Orbach, Y., Hershkowitz, I., Esplin, P. W., & Horowitz, D. (2007). A structured forensic interview protocol improves the quality and informativeness of investigative interviews with children: A review of research using the NICHD Investigative Interview Protocol. *Child Abuse & Neglect*, 31(11-12), 1201-1231. [🔗](#)

La Rooy, D., Brubacher, S. P., Aromäki-Stratos, A., Cyr, M., Hershkowitz, I., Korkman, J., & Lamb, M. E. (2015). The NICHD protocol: A review of an internationally-used evidence-based tool for training child forensic interviewers. *Journal of Criminological Research, Policy and Practice*, 1(2), 76-89. [🔗](#)

La Rooy, D., Heydon, G., Korkman, J., & Myklebust, T. (2015). Interviewing child witnesses. *Communication in investigative and legal contexts: Integrated approaches from forensic psychology, linguistics and law enforcement*, 55-78. [🔗](#)

La Rooy, D., Lamb, M. E., & Pipe, M. E. (2009). Repeated interviewing: A critical evaluation of the risks and potential benefits. In K. Kuehnle & M. Connell (Eds.) *Child Sexual Abuse: Research, Evaluation, and Testimony for the Courts*. Wiley. [🔗](#)

Lavoie, J., Wyman, J., Crossman, A. M., & Talwar, V. (2021). Meta-analysis of the effects of two interviewing practices on children's disclosures of sensitive information: Rapport practices and question type. *Child Abuse & Neglect*, 113, 104930 [🔗](#)

Lawrie, M., Brubacher, S. P., Earhart, B., Powell, M. B., Steele, L. C., & Boud, D. (2021). Testing the effectiveness of a blended vulnerable witness training for forensic interviewers. *Journal of Family Trauma, Child Custody & Child Development*, 18(3), 279-297. [🔗](#)

Lawson, M., Rodriguez-Steen, L., & London, K. (2018). A systematic review of the reliability of children's event reports after discussing experiences with a naïve, knowledgeable, or misled parent. *Developmental Review*, 49, 62-79. [🔗](#)

Leach, C., Powell, M. B., Sharman, S. J., & Anglim, J. (2017). The relationship between children's age and disclosures of sexual abuse during forensic interviews. *Child maltreatment*, 22(1), 79-88. [🔗](#)

Lee, P., Karagiannopoulos, V., Tapson, K., & Doyle, M. (2020). *Understanding moral injury in police online child sex crime investigators*. CREST, Centre for Research and Evidence on Security Threats. [🔗](#)

Loakes, D. (2024). Automatic speech recognition and the transcription of indistinct forensic audio: how do the new generation of systems fare? *Frontiers in Communication, 9*, 1281407. [🔗](#)

London, K., Kulkofsky, S., & Perez, C. O. (2021). Factors affecting the reliability of children's forensic reports: An updated review. *Current issues in memory, 272-295*. [🔗](#)

Luther, K., Snook, B., Barron, T., & Lamb, M. E. (2015). Child interviewing practices in Canada: A box score from field observations. *Journal of Police and Criminal Psychology, 30*, 204-212. [🔗](#)

Lyon, T. D., & Saywitz, K. J. (2006). From post-mortem to preventive medicine: Next steps for research on child witnesses. *Journal of Social Issues, 62(4)*, 833-861. [🔗](#)

Lytle, N. E., Dickinson, J. J., & Poole, D. A. (2019). Techniques for interviewing reluctant child witnesses. *Evidence-Based Investigative Interviewing*. In M. E. Lamb, I. Hershkowitz, D. J. La Rooy, & C. A. Katz (Eds.), *Evidence-based investigative interviewing: Applying research to practice* (pp. 193–215). Oxford University Press. [🔗](#)

Magnusson, M., Joleby, M., Luke, T. J., Ask, K., & Lefsaaker Sakrisvold, M. (2021). Swedish and Norwegian police interviewers' goals, tactics, and emotions when interviewing suspects of child sexual abuse. *Frontiers in psychology, 12*, 606774. [🔗](#)

Magnusson, M., Ernberg, E., Landström, S., & Akehurst, L. (2020). Forensic interviewers' experiences of interviewing children of different ages. *Psychology, Crime & Law, 26(10)*, 967-989. [🔗](#)

Magnusson, M., & Ernberg, E. (2024). Challenges, possibilities, and tensions when investigating child sexual abuse against preschoolers. In *Justice and Recovery for Victimized Children: Institutional Tensions in Nordic and European Barnahus Models* (pp. 193-219). Springer International Publishing. [🔗](#)

Mattison, M., Dando, C. J., & Ormerod, T. C. (2018). Drawing the answers: Sketching to support free and probed recall by child witnesses and victims with autism spectrum disorder. *Autism, 22(2)*, 181-194. [🔗](#)

Mattison, M. L., Dando, C. J., & Ormerod, T. C. (2015). Sketching to remember: Episodic

free recall task support for child witnesses and victims with autism spectrum disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 45(6), 1751-1765. [🔗](#)

McGuire, R., Hiller, R. M., Ehlers, A., Fearon, P., Meiser-Stedman, R., Leuteritz, S., & Halligan, S. L. (2021). A longitudinal investigation of children's trauma memory characteristics and their relationship with posttraumatic stress disorder symptoms. *Research on Child and Adolescent Psychopathology*, 49, 807-816. [🔗](#)

McWilliams, K., Williams, S., Stolzenberg, S. N., Evans, A. D., & Lyon, T. D. (2021). Don't know responding in young maltreated children: The effects of wh-questions type and enhanced interview instructions. *Law and human behavior*, 45(2), 124. [🔗](#)

Middleton, J. (2017). Memory development and trauma in preschool children: Implications for forensic interviewing professionals—a review of the literature. *Forensic Research & Criminology International Journal*, 4(1), 21-25. [🔗](#)

Ministry of Justice. (2022). *Achieving best evidence in criminal proceedings: Guidance on interviewing victims and witnesses, and guidance on using special measures*. GOV.UK. [🔗](#)

Miragoli, S., Camisasca, E., & Di Blasio, P. (2017). Narrative fragmentation in child sexual abuse: The role of age and post-traumatic stress disorder. *Child Abuse & Neglect*, 73, 106-114. [🔗](#)

Myklebust, T. (2017). *The Nordic model of handling children's testimonies*. In *Collaborating against child abuse: Exploring the Nordic Barnahus model* (pp. 97-119). Springer International Publishing. [🔗](#)

National Children's Alliance (2025). National Standards of Accreditation for Children's Advocacy Centers: 2023 Edition. [🔗](#)

Newlin, C., Steele, L. C., Chamberlin, A., Anderson, J., Kenniston, J., Russell, A., & Vaughan-Eden, V. (2015). *Child forensic interviewing: Best practices* (pp. 1-20). US Department of Justice, Office of Justice Programs, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention. [🔗](#)

Nicol, A., La Rooy, D., & Lamb, M. E. (2017). Evidence-based and developmentally appropriate forensic interviewing of children. *The Wiley handbook of what works in child maltreatment: an evidence-based approach to assessment and intervention in child protection*, 239-257. [🔗](#)

Noeker, M., & Franke, I. (2018). Structured interviewing of children in suspected child endangerment cases: The German version of the revised NICHD Investigative Interview Protocol. *Bundesgesundheitsblatt, Gesundheitsforschung, Gesundheitsschutz*, 61(12), 1587-1602. [🔗](#)

Nordlöf, K. (2024) Strengthening the Rule of Law in Child Justice: Towards an Appropriate Minimum Age of Criminal Responsibility and Effective Procedural Rights Protection for Children in Conflict with the Law - Case Studies from Sweden, Norway and the Netherlands In: Rigmor Argren (ed.), *Rule of Law in a Transitional Spectrum* (pp. 237-269). Iustus förlag. [🔗](#)

O'Donohue, W., & Cirlugea, O. (2021). Controlling for confirmation bias in child sexual abuse interviews. *The journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, 49(3), 371-380. [🔗](#)

Oregon Department of Justice. (2024). *Oregon interviewing guidelines for children in suspected abuse cases*. [🔗](#)

Otgaar, H., Howe, M. L., & Patihis, L. (2022). What science tells us about false and repressed memories. *Memory*, 30(1), 16-21. [🔗](#)

Otgaar, H., Howe, M. L., Brackmann, N., & Wang, J. (2017). When children are the worst and best eyewitnesses: Factors behind the development of false memory. In R. A. Nash & J. Ost (Eds.), *False and distorted memories* (pp. 23–38). Routledge/Taylor & Francis Group. [🔗](#)

Pålsson, D., Leviner, P., & Wiklund, S. (2025). Children's right to participation in Swedish child welfare—The extent, nature and determinants of child interviews during investigations. *Child Abuse & Neglect*, 162, 107000. [🔗](#)

Park, G. (2023). *Evaluating Investigative Interviews with Children in New Zealand* (Doctoral dissertation, Open Access Te Herenga Waka-Victoria University of Wellington). [🔗](#)

Perron, B., & Hiltz, B. (2006). Burnout and secondary trauma among forensic interviewers of abused children. *Child & Adolescent Social Work Journal*, 23(2), 216–234. [🔗](#)

Poole, D. A., & Dickinson, J. J. (2014). Comfort drawing during investigative interviews: Evidence of the safety of a popular practice. *Child abuse & neglect*, 38(2), 192-201. [🔗](#)

Powell, M. B., & Brubacher, S. P. (2020). The origin, experimental basis, and application

of the standard interview method: An information-gathering framework. *Australian Psychologist*, 55(6), 645-659. [🔗](#)

Powell, M. B., Manger, B., Dion, J., & Sharman, S. J. (2017). Professionals' perspectives about the challenges of using interpreters in child sexual abuse interviews. *Psychiatry, psychology and law*, 24(1), 90-101. [🔗](#)

Powell, M. B., Fisher, R. P., & Wright, R. (2009). Investigative interviewing. In K. A. Kuehnle & M. Connell (Eds.), *The evaluation of child sexual abuse allegations: A comprehensive guide to assessment and testimony* (pp. 11-40). John Wiley & Sons. [🔗](#)

Powell, M. B., & Thomson, D. M. (2003). Improving children's recall of an occurrence of a repeated event: Is it a matter of helping them to generate options?. *Law and Human Behavior*, 27(4), 365-384. [🔗](#)

Randell, I., Seymour, F., Henderson, E., & Blackwell, S. (2018). The experiences of young complainant witnesses in criminal court trials for sexual offences. *Psychiatry, psychology and law*, 25(3), 357-373. [🔗](#)

Reed, J., Meiser-Stedman, R., Dalgleish, T., Goodall, B., Wright, I., Boyle, A., & McKinnon, A. (2024). Trauma memory characteristics and neurocognitive performance in youth exposed to single-event trauma. *Research on child and adolescent psychopathology*, 52(6), 997-1008. [🔗](#)

Richardson, K. (2022). *Access to justice for child victims of CSA in England and Wales: the role of planning and assessment in ABE interviewing*. (Doctoral dissertation, University of Huddersfield). [🔗](#)

Rohrbaugh, M., London, K., & Hall, A. K. (2016). Planning the forensic interview. In *Forensic interviews regarding child sexual abuse: A guide to evidence-based practice* (pp. 197-218). Springer International Publishing. [🔗](#)

Rubin, K. (2023). "Protecting the Innocent and Identifying the Guilty:" Adopting the Children's Advocacy Center Forensic Interview Model in Police Interrogations of Juveniles. *Drexel L. Rev.*, 15, 227.

Sprang, G., Craig, C., & Clark, J. (2011). Secondary traumatic stress and burnout in child welfare workers: A comparative analysis of occupational distress across professional groups. *Child Welfare*, 90(6), 149-168. [🔗](#)

Sporer, S. L., & Masip, J. (2024). A systematic review of the validity of Criteria-based

Content Analysis in child sexual abuse cases and other field studies. *Psychology, Crime & Law*, 1-42. [🔗](#)

Steele, L. C. (2023). Testing the Effectiveness of a Blended Vulnerable Witness Training for Forensic Interviewers. *Journal of Child Sexual Abuse*, 32(1), 22-44. [🔗](#)

Steele, L. (2018). Continuous Skill-Building for Child Forensic Interviewers. *Gundersen National Child Protection Training Center*. [🔗](#)

Szójka, Z. A., Moussavi, N., Burditt, C., & Lyon, T. D. (2023). Attorneys' questions and children's responses referring to the nature of sexual touch in child sexual abuse trials. *Child maltreatment*, 28(3), 438-449. [🔗](#)

Talwar, V., Crossman, A. M., Block, S., Brubacher, S., Dianiska, R., Espinosa Becerra, A. K., Goodman, G., Huffman, M. L., Lamb, M. E., London, K., La Rooy, D., Lyon, T. D., Malloy, L. C., Maltby, L., Nguyen Greco, V. P., Powell, M., Quas, J., Rood, C. J., Spyksma, S. D., & Wylie, B. (2025). Urgent issues and prospects on investigative interviews with children and adolescents. *Legal and criminological psychology*, 30(1), 61-82. American Professional Society on the Abuse of Children. (2023). Forensic interviewing of children. APSAC. [🔗](#)

Trosh, L. (2016). *Child sexual abuse: The value of children's testimonies and their influence on prosecutions and convictions. Cases of children aged 3½ to 14, referred to Iceland's Children's House from 1998 to 2012*. Department of Psychology, School of Business, University of Iceland.

Warren, A., Woodall, C., Tomas, M., Nunno, M., Keeney, J., Larson, S., & Stadfeld, J. (1999). Assessing the effectiveness of a training program for interviewing child witnesses. *Applied Developmental Science*, 3(2), 128-135. [🔗](#)

Waterhouse, G. F., Ridley, A. M., Bull, R., Satchell, L., & Wilcock, R. (2023). Rapport-building in multiple interviews of children. *Applied Cognitive Psychology*, 37(6), 1210-1222. [🔗](#)

Wauters, A., Van Ryckeghem, D. M. L., Noel, M., Rheel, E., & Vervoort, T. (2023). The influence of children's pain-related attention shifting ability and pain catastrophizing upon negatively biased pain memories in healthy school children. *The Journal of Pain*, 24 (12), 2140–2152. [🔗](#)

Williams, C. (2021). *An exploration into the reliability of child witness memory evidence: The role of standardised assessment, misinformation, and the perception*

of professionals. (Doctoral dissertation, University of Birmingham). [🔗](#)

Wycoff, K. L., Bohn, G., & Foleno, F. (2024). Moral Injury Among Youth: Historical Accounts, Current Research and Future Directions. *Current Treatment Options in Psychiatry*, 11(4), 300-309. [🔗](#)

Yi, M., & Lamb, M. E. (2018). The effects of narrative practice on children's testimony and disclosure of secrets. *Applied Cognitive Psychology*, 32(3), 326-336. [🔗](#)

נספח: תיאור המרואיינים

מדינה	שם המרואיין	תפקיד ומומחיות
בריטניה	Kevin Smith Ph.D	<p>לד"ר סמית' תואר ראשון בפסיכולוגיה, תואר שני בחינוך (התמחות בהתפתחות ילדים ושפה) ודוקטורט בפסיכולוגיה חברתית. ד"ר סמית' שירת כשוטר במשך 30 שנה, מהן 15 שנים כסוכן בסוכנות הפשע הלאומית (- National Crime Agency NCA). משנת 1989 עוסק בראיונות עם ילדים וקורבנות פגיעים. שימש יועץ לאומי לאכיפת החוק בבריטניה בנושא ראיונות עם עדים פגיעים בשנים 2008-2023, ואף היה בין המחברים העיקריים של ההנחיות הלאומיות לראיונות עם קורבנות ועדים (ABE) באנגליה ובוולס בשנים 2007-2023.</p>
	Michael Lamb Ph.D	<p>פרופ' מייקל למב הוא פסיכולוג התפתחותי מאוניברסיטת קיימברידג', הנחשב לדמות מרכזית בפיתוח שיטות ראיון פורנזי עם ילדים. פרופ' למב הוא בין המפתחים של הפרוטוקול NICHD. מחקריו התמקדו בראיונות פורנזיים ובגורמים המשפיעים על הסתגלותם של ילדים. פרופ' למב ועמיתיו הראו כיצד ראיונות רגישים להתפתחות משפרים את כמות ואיכות המידע המתקבל מקורבנות צעירים.</p>
ניו-זילנד	David La Rooy Ph.D	<p>ד"ר לה רוי הוא פסיכולוג וחוקר בין-לאומי בתחום זיכרון ילדים וחקר ראיון פורנזי, המשלב אקדמיה ופרקטיקה בהכשרות ובייעוץ לגופי חקירה ורווחה. שימש חוקר ומרצה בבית הספר למשפטים ב-Royal Holloway ופועל כיועץ ומכשיר בתחום ראיון ילדים פגיעים בניו-זילנד. לה רוי היה אחד העורכים של המהדורה השנייה של הספר Children's Testimony: A Handbook of Psychological Research and Forensic Practice ופרסם סקירה מקיפה ומצוטטת על פרוטוקול ה-NICHD והטמעתו הבין-לאומית, המדגישה שימוש עקבי בשאלות פתוחות והכשרה מתמשכת לשיפור איכות הראיונות.</p>

מדינה	שם המרואיין	תפקיד ומומחיות
יפן	Makiko Naka Ph.D	<p>פרופ' נאקה היא פסיכולוגית קוגניטיבית יפנית שבלטה בהכנסת פרוטוקול החקירה הפורנזית של ה-NICHD למערכת המשפט ביפן. היא הכשירה אנשי מערכת אכיפת החוק ובהם שופטים, תובעים ושוטרים בטכניקות חקירה מותאמות לילדים, שמטרתן להפחית השפעה מצד החוקר ולמזער את העומס הרגשי על הילד.</p> <p>הגישה של פרופ' נאקה מדגישה חקירה מובנית וידידותית לילד, על בסיס תסריט קבוע אך גמיש המאפשר לילדים לדווח על חוויות של פגיעה בדרך אמינה ובטוחה יותר. בכך תורמת עבודתה לשיפור איכות העדות של ילדים נפגעי עבירה, תוך כדי שמירה על רווחתם הנפשית. פרופ' נאקה תרמה לגישור בין מחקר מערבי עדכני לפסיקה היפנית השמרנית יותר; הנגישה את עקרונות הפסיכולוגיה ההתפתחותית ומדעי הזיכרון למערכת המשפט ביפן; קידמה תפיסה הרואה את הילד לא כ"מקור בעייתי למידע" אלא כעד מהימן כשמתקיימים תנאים מתאימים לריאיון.</p>
ישראל	Garmit Katz Ph.D	<p>פרופ' כץ היא מנכ"לית מכון חרוב ופרופסור מן המניין בביה"ס לעבודה סוציאלית ולרווחה חברתית ע"ש פאול ברוואלד באוניברסיטה העברית בירושלים. תחום מומחיותה הוא התעללות והזנחה בתקופת הילדות. עשייתה מתמקדת במאבק נגד התעללות בילדים מתוך אמונה כי מניעת הפגיעה היא חובה מוסרית עליונה. פרופ' כץ מקדמת שיח אינטר-דיסציפלינרי ושמה דגש בחשיבות של עבודה ישירה עם ילדים בכל הקשרי חייהם, עיקרון שמנחה את עבודתה המקצועית כולה. פרופ' כץ היא יועצת בכירה לארגון הבין-לאומי למניעת התעללות והזנחה בגיל הילדות (ISPCAN), היא ייסדה והובילה את הוועדה הציבורית הישראלית לשינוי מדיניות ביחס לפגיעה מינית בתקופת הילדות וכן ייסדה והובילה קבוצה בין-לאומית להגנה על ילדים בעת משבר עולמי (International Group of Scholars Protecting Children from Maltreatment During COVID-19). קבוצת ISPCAN הכירה בקבוצה זו כקבוצה מובילה בקידום ביטחונם של ילדים בזמן מגפה עולמית.</p>
	Irit Hershkovitz Ph.D	<p>פרופ' הרשקוביץ מבית הספר לעבודה סוציאלית באוניברסיטת חיפה היא אחת המפתחות המרכזיות של פרוטוקול ה-NICHD לראיונות פורנזיים עם ילדים. בעשורים האחרונים הובילה מחקרי שדה מכריעים והכשרות בארץ ובעולם והראתה בעבודותיה כי שימוש עקבי בפרוטוקול משפר באופן מובהק את איכות הראיונות ואת המידע שהילדים מספקים. היא פרסמה עשרות מאמרים וספרים בתחום עדות ילדים, חשיפה של פגיעה מינית ושיפור פרקטיקות החקירה, והם משמשים בסיס אמפירי למדיניות והכשרה מקצועית בתחום בישראל ובעולם.</p>